

EXEMPLAR DE PREZENTARE

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

ANTOANETA IOANA LUCHIAN

Educație muzicală

Trunchi comun (TC),
toate filierele, profilurile
și specializările/calificările
profesionale – clasa a IX-a

9

CORINT
LOGISTIC

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Educație muzicală

Trunchi comun (TC),
toate filierele, profilurile
și specializările/calificările
profesionale – clasa a IX-a

9

ANTOANETA IOANA LUCHIAN

CORINT
LOGISTIC

Date despre autori:

ANTOANETA IOANA LUCHIAN

Profesoară de educație muzicală, grad didactic I, la Colegiul Național Iași, Colegiul Național „Costache Negruzzi” Iași și Liceul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași; profesoară metodistă și membră a Consiliului Consultativ al profesorilor de educație muzicală din Iași. Cofondatoare a Proiectului MEMIS (Mai Multă Educație Muzicală în Școli și Grădinițe) și a platformei www.edumuzicală.ro; dirijoarea corurilor „Național Junior” și „Underline”. Coautoare a lucrării *Mic dicționar de termeni muzicali* (2005) și a *Manualului de educație muzicală pentru clasa a VIII-a* (Editura Corint, 2024); autoare a lucrării *Standarde și descriptori de performanță. Educație muzicală – clasa a V-a*. Activitatea sa îmbină practica didactică, dezvoltarea curriculară și formarea profesorilor, cu accent pe interdisciplinaritate, competențele secolului al XXI-lea și muzica folosită ca instrument de expresie și incluziune. Profesor MERITO (2023).

Cuprins

Ghid de utilizare a manualului.....	4
Cuvânt-înainte.....	5
Competențe generale și specifice	6
Introducere – de la gimnaziu la liceu.....	7
UNITATEA 1: MUZICA ȘI COMUNITATEA.....	9
1 Monodia: expresie, respirație, linie sonoră	10
2 Muzica în Antichitate: ritual, memorie, comunitate.....	13
3 Muzica medievală: de la sacru la profan	15
UNITATEA 2: MUZICA ȘI EXPRESIA UMANĂ	19
4 Polifonia sau dialogul vocilor	20
5 Madrigalul: text, emoție, expresie	23
6 Atelier renesantist: imagine, poezie, sunet	26
UNITATEA 3: MUZICA, PUTEREA ȘI EMOȚIA	29
7 Barocul și arta contrastului	30
8 Dinamică, tempo, articulare: intenția artistică.....	33
9 Muzica și autoritatea.....	36
UNITATEA 4: MUZICA ȘI ECHILIBRUL FORMEI	39
10 Clasicismul și ordinea discursului muzical	40
11 Anatomia stilului clasic: tema, fraza, perioada.....	43
12 Iluminismul și viața muzicală a epocii clasice.....	46
UNITATEA 5: MUZICA ȘI IDENTITATEA.....	49
13 Romantismul și expresia emoției.....	50
14 Muzica și poezia romantică.....	53
15 Muzica dramatică romantică: opera, baletul, opereta	56
16 Curente naționale și identitate culturală.....	59
17 Produs artistic inspirat dintr-o lucrare audiată.....	62
Rezolvarea testelor de evaluare și autoevaluare (itemi obiectivi și semiobiectivi).....	64

Ghid de utilizare a manualului

MANUALUL CUPRINDE:
varianta tipărită și varianta digitală

Simboluri folosite
în varianta digitală:

Rezolvă

Se accesează AMII-uri interactive.

Privește

Se accesează AMII-uri statice.

Vizionează

Se accesează AMII-uri animate.

Manualul este structurat în cinci unități de învățare, care cuprind:

Lección introductivă

Conținut de învățare

Titlul lecției

Amintește-ți

Reflectează

Descoperă

Anatomie muzicală

Reflectează

Exersează

Știi că?

Compară

Evaluare continuă

Reține

Reflectează

Analizează

Portret de compozitor

Jurnal de audiere

Conexiuni

Compară

Analizează

Conexiuni

Reflectează

Lecciónile includ activități de tip **Reține**, **Descoperă**, **Compară**, **Aplică** și **Jurnal de audiere**, care sprijină învățarea activă, dezvoltarea gândirii critice și formarea competențelor de analiză, interpretare și exprimare artistică.

În manualul tipărit există rubrici fixe, precum **Jurnal de audiere**, **Portofoliu** și **Reflectează**, care orientează activitatea de învățare și monitorizarea progresului pe parcursul anului școlar.

Manualul digital oferă resurse suplimentare în secțiunile: **Portofoliu** (template-uri, criterii de autoevaluare și exemple-model), **Repertoriu de cântece** (partituri, acompaniamente și materiale audio pentru activitățile de interpretare), **Texte-suport**, **Audiții**, **Galerii de imagini** și **Exerciții interactive**, asociate fiecărei lecții.

Fişele de reflecție și monitorizare disponibile în manualul digital pot fi utilizate pentru **autoevaluare**, pentru completarea portofoliului personal și pentru observarea progresului în activitățile individuale și de grup.

Cuvânt-înainte

Stimate elev,

Muzica însoțește fiecare epocă a istoriei și fiecare etapă a vieții noastre. O regăsim în ritualurile vechilor civilizații, în spectacolele de teatru, în marile ceremonii religioase, în dansuri, în filme, în concerte și în universul digital al prezentului. Ea exprimă emoții, idei, credințe și moduri diferite de a înțelege lumea.

Manualul de Educație muzicală pentru clasa a IX-a îți propune o călătorie prin istoria muzicii europene și universale, de la primele forme muzicale ale Antichității până la creațiile Romantismului. În cele cinci unități de învățare vei descoperi atât stiluri muzicale, compozitori, genuri și forme muzicale, cât și legătura dintre muzică, literatură, istorie, filozofie și societate.

În gimnaziu ai învățat elementele de bază ale limbajului muzical: ritmul, melodia, notația muzicală, elemente de tehnică vocală și instrumentală, precum și structuri simple ale genurilor și formelor muzicale. Aceste cunoștințe reprezintă fundamentul pe care vei construi noile experiențe de învățare din liceu.

De această dată, muzica nu va mai fi studiată doar ca limbaj artistic, ci și ca expresie culturală și reflexie a unei epoci, a comunității. Vei analiza modul în care compozitorii transformă ideile și emoțiile în sunet, cum apar stilurile muzicale și cum evoluează arta muzicală în relație cu societatea și cu marile schimbări istorice.

Manualul este construit atât pentru audiere și analiză, cât și pentru activități practice și creative: interpretare vocală, exerciții ritmice, reflecții personale și proiecte individuale sau de grup. Varianta digitală completează experiența de învățare prin materiale audio-video, partituri suplimentare, exerciții interactive și resurse pentru portofoliu.

Sperăm ca acest manual să îți dezvolte curiozitatea, sensibilitatea artistică și capacitatea de a înțelege muzica dincolo de simpla audiere. Ascultă, compară, analizează și descoperă felul în care muzica vorbește despre oameni, epoci și idei.

Îți dorim un an plin de descoperiri muzicale!

Competențe generale și specifice

1. Exprimarea ideilor și emoțiilor prin interpretarea muzicală

1.1. Interpretarea, la nivel funcțional, a unor lucrări muzicale din stiluri variate, cu exprimarea intenției artistice prin utilizarea conștientă a elementelor de limbaj muzical.

1.2. Exersarea creativității și colaborării prin utilizarea instrumentelor muzicale și/sau a resurselor digitale, pentru interpretări expresive și coerente.

2. Explorarea muzicii în relație cu dimensiunile sale istorice și culturale

2.1. Analizarea modului în care muzica reflectă valorile culturale, spirituale și estetice ale diferitelor perioade stilistice, prin selectarea unor exemple reprezentative și identificarea elementelor de limbaj muzical caracteristice fiecărei etape.

2.2. Realizarea conexiunilor între creația muzicală și alte forme de exprimare artistică (literatură, arte vizuale, dans), pentru a înțelege unitatea expresiei artistice a unei perioade stilistice.

3. Aprecierea critică a muzicii prin audiție activă și exprimare creativă

3.1. Analizarea critică a mesajelor și emoțiilor exprimate în lucrări muzicale din stiluri și perioade diferite, prin audiție activă și formularea de opinii argumentate oral și/sau în scris.

3.2. Crearea de produse artistice proprii inspirate din lucrări muzicale audiate, prin integrarea mijloacelor tradiționale și, unde este posibil, digitale de exprimare.

Introducere – de la gimnaziu la liceu

În gimnaziu (clasele V–VIII) ai studiat Educația muzicală timp de patru ani, câte o oră pe săptămână. Ai învățat să citești notele, să cânti la unison și pe două voci, să recunoști instrumente, dansuri populare și forme muzicale simple. Aceste cunoștințe reprezintă fundamentul pe care se construiește studiul muzicii în liceu.

În clasa a IX-a, perspectiva se schimbă: abordarea muzicii devine istorică, stilistică și creativă. Vei analiza relația dintre muzică și epoca în care a fost creată, evoluția stilurilor muzicale și modul în care compozitorii transformă ideile și emoțiile în limbaj sonor. Reamintește-ți noțiunile-cheie studiate în gimnaziu și explorează variantele extinse și interactive din manualul digital.

ABC-ul muzical

Muzica este un limbaj alcătuit din sunete organizate după reguli proprii. Așa cum literele formează cuvinte, iar cuvintele construiesc propoziții, elementele limbajului muzical se combină pentru a crea melodii, ritmuri și lucrări muzicale complexe.

Melodia, ritmul, armonia, tempoul, agogica și dinamica sunt instrumentele prin care compozitorii exprimă emoții, idei și creează imagini sonore. Înțelegerea acestor elemente ne ajută să observăm cum este construită o lucrare muzicală, de ce două creații pot avea caractere diferite și cum poate muzica să transmită sens chiar și în absența cuvintelor.

Pe măsură ce vei explora marile epoci ale istoriei muzicii, vei descoperi că aceleași elemente de limbaj sunt folosite diferit în funcție de stil, epocă și intenția artistică a compozitorului. De aceea, cunoașterea „ABC-ului muzical” reprezintă primul pas către înțelegerea și aprecierea muzicii.

LIMBAJUL MUZICAL

Calitățile sunetului muzical

Proprietate	Rol
Înălțimea	Calitatea sunetului de a fi acut, mediu sau grav
Durata	Calitatea sunetului de a avea durată variabilă în timp, de a fi mai lung sau mai scurt
Intensitatea	Calitatea sunetului de a fi tare sau încet
Timbrul	Calitatea sunetului de a avea identitate sonoră: vocală sau instrumentală

Elemente de limbaj muzical

Element	Caracteristică
Melodia	Succesiune organizată de sunete
Ritmul	Organizarea duratelor în timp
Armonia	Combinarea simultană a sunetelor pe verticală
Tempoul	Viteza de desfășurare a muzicii
Dinamica	Variația intensității sonore

Notația muzicală

În activitățile muzicale ai utilizat: portativul și cheile muzicale; valorile de note și pauzele; măsura și barele de măsură; alterațiile; indicațiile de tempo și dinamică.

Valorile de note și pauzele corespunzătoare

Denumirea	Semnul grafic (nota)	Durata în timpi	Pauza corespunzătoare	Semnul grafic (pauză)	Durata în timpi
Notă întreagă		4 timpi			4 timpi
Doime		2 timpi			2 timpi
Pătrime		1 timp			1 timp
Optime		jumătate de timp			jumătate de timp
Șaisprezecime		un sfert de timp			un sfert de timp

FORME ȘI GENURI MUZICALE

Formele muzicale studiate

Formă	Caracteristică
A (forma monopartită)	o singură secțiune
AB (forma bipartită)	două secțiuni contrastante
ABA (forma tripartită)	trei secțiuni, A revine după B
ABACA/ABACABA (forma de rondo)	refrenul A revine între episoade contrastante B, C, D
Tema cu variațiuni	o temă simplă este transformată succesiv (variere ritmică, melodică, armonică)

Genuri muzicale

Gen	Caracteristică
Suită	lucrare instrumentală, multipartită
Miniatură	piesă scurtă vocală sau instrumentală cu expresie concentrată
Lied	piesă pentru voce și pian
Rapsodie	lucrare instrumentală sau orchestrală cu formă liberă adesea inspirată din teme populare sau folclorice
Concert	lucrare pentru solist și orchestră
Simfonie	lucrare orchestrală amplă
Operă	spectacol muzical și teatral

Accesează în manualul digital versiunea extinsă a Lecției introductive – cu exemple ilustrate, tabele complete cu detalieri ale tipurilor de voci și familiile orchestrei simfonice; elementele de notație muzicală (portativ, chei muzicale, durate și pauze corespunzătoare, semne de alterație etc.), elementele de limbaj muzical (melodia, ritmul, armonia, tonalitatea etc.), respectiv elementele de folclor muzical, genurile și formele muzicale studiate în gimnaziu, „Harta manualului” detaliată.

TEST DE AUTOEVALUARE

- Cei patru parametri ai sunetului sunt: înălțimea, durata, intensitatea și _____?
- Precizează două familii ale orchestrei simfonice.
- Nota întreagă valorează _____ timpi.
- Ce gen muzical reunește muzica și teatrul?
- Măsura de 2/4 conține _____ pătrimi.
- Între *p* și *f* se află nuanța _____.
- Vioara este un instrument din familia _____.
- Forma ABA conține o secțiune _____ între cele două secțiuni A.
- Cea mai înaltă voce feminină este _____.
- Doina este un gen muzical folcloric _____.

Verifică dacă ai răspuns corect accesând manualul digital.

1

MUZICA ȘI COMUNITATEA

LECȚIA 1. Monodia: expresie, respirație, linie sonoră

LECȚIA 2. Muzica în Antichitate: ritual, memorie, comunitate

LECȚIA 3. Muzica medievală: de la sacru la profan

După parcurgerea acestei unități, vei putea

- ✓ să interpretezi o monodie respectând frazarea și respirația textului;
- ✓ să analizezi rolul muzicii în comunitatea antică și medievală;
- ✓ să compari cântul gregorian, cel bizantin și cântecul trubadurilor;
- ✓ să realizezi conexiuni între monodia medievală, lirica trubadurilor și dansurile medievale;
- ✓ să formulezi opinii argumentate despre stările sonore ale unei audiții;
- ✓ să compui în grup o scurtă monodie pe un text românesc, însoțită de un acompaniament ritmic simplu.

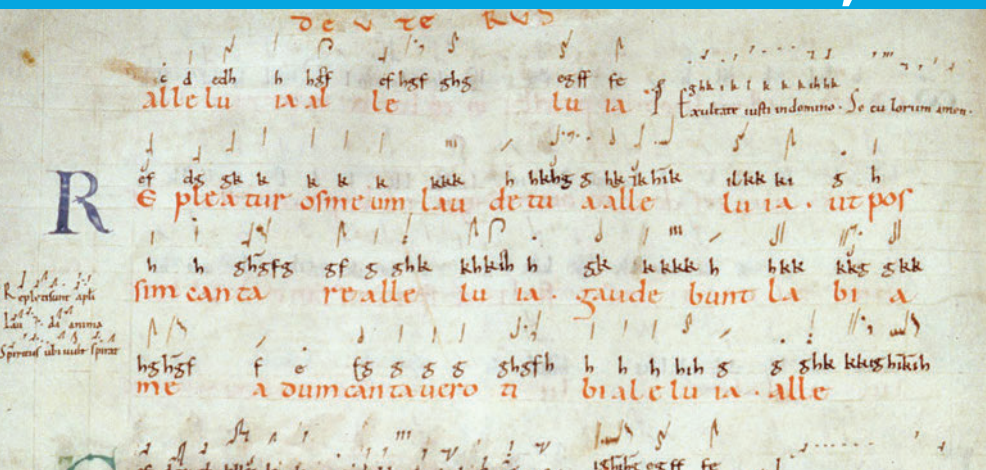
Limbajul muzical și
interpretarea expresivă
1.1. 1.2.

Muzica și contextul
cultural-istoric
2.1. 2.2.

Audiție muzicală, reflecție
critică și creație artistică
3.1. 3.2.

1

Monodia: expresie, respirație, linie sonoră

Anterior dezvoltării armoniei și polifoniei, muzica era organizată în jurul unei singure linii melodice, modelată de respirație și de cuvânt. Această realitate sonoră, cea mai veche și cea mai răspândită formă organizată de muzică din lume, se numește **monodie**. A o înțelege înseamnă a învăța să ascuți esențialul: cum se naște o melodie, cum se construiește o frază muzicală din respirație, cum poartă o singură linie melodică emoția împărtășită de o întreagă comunitate.

Reflectează

Gândește-te la un cântec pe care îl cunoști foarte bine. Dacă ai elimina versurile și ai păstra doar linia melodică, ai mai putea recunoaște emoția transmisă? Explică prin ce elemente ale melodiei (direcție, ambitus, ritm, frazare) crezi că se păstrează sensul expresiv al cântecului.

ANATOMIA UNEI LINII MELODICE

Accesează textul-suport din manualul digital și descoperă „anatomia” unei linii melodice: înălțimea și ambitusul, tipurile de ritm și rolul frazării în construirea expresiei muzicale. Observă felul în care direcția melodiei, organizarea ritmică și respirația frazelor influențează caracterul și emoția unei lucrări muzicale.

Amintește-ți

Sunetul muzical este produsul vibrației regulate a unor corpuri elastice, perceput de auz și recunoscut prin patru parametri: înălțime, durată, intensitate și timbru.

Ritmul este ordonarea – regulată sau variată – a duratelor în timp, organizarea fluxului muzicii în raport cu accentele metrice.

Melodia este o succesiune organizată de sunete de înălțimi și durate diferite, percepută ca o unitate expresivă coerentă. Ea constituie elementul primordial și definitoriu al muzicii, purtând, de cele mai multe ori, mesajul emoțional și identitatea unei lucrări.

Tempoul este viteza de redare a unei melodii sau a unui cântec.

Frazarea este articularea logică și expresivă a melodiei în propoziții sonore, separate prin respirații sau cadențe. În muzica vocală, frazarea urmează structura textului; în muzica instrumentală, urmează direcția intenției muzicale.

Descoperă

Solfegiază linia melodică a cântecului *Munților cu brazi înalți*, melodie tradițională românească (fragment), respectând indicațiile de frazare și respirație.

Cântă piesa cu textul complet, urmărind coerența dintre intonație, accentul cuvintelor și mișcarea melodiei.

Munților cu brazi înalți

Identifică și marchează în textul muzical următoarele elemente: frazarea – delimitarea logică a propozițiilor melodice; ambitusul – distanța dintre nota cea mai înaltă și nota cea mai joasă; motivele melodice – formulele care se repetă identic sau variat; ritmul și tempoul; profilul melodiei.

Exersează

Ascultă online fragmentele *Doamne miluiește* (Ectenia Mare, glas 8), respectiv, *Kyrie eleison* din *Missa Orbis Factor*, urmărind linia melodică pe partitură.

Doamne miluiește (Ectenia Mare, glas 8)**Kyrie eleison din Missa Orbis Factor**

Sarcină de lucru: Notează în caiet observații despre ritm, frazare și respirație, ornamentația vocală, ambitus și relația dintre melodie și textul liturgic. Compară modul în care aceste elemente construiesc expresia muzicală în cele două tradiții.

Compară

Analizează tabelul și compară cântul gregorian cu cântul bizantin din perspectiva limbii, sistemului modal, ornamentației și notației. Identifică două asemănări și două diferențe, apoi explică ce elemente arată originea lor comună. Formulează, la final, o concluzie despre modul în care contextul istoric și cultural a influențat evoluția fiecărei tradiții muzicale.

	Cântul gregorian	Cântul bizantin
Spațiu cultural	Biserica Apuseană (catolică, romană)	Biserica Răsăriteană (ortodoxă, bizantină)
Limbă	latina	greacă; ulterior, slavona, româna etc.
Sistem modal	8 moduri bisericești (autentice și plagale)	8 glasuri (sistemul Octoechos)
Ornamentație	sobră, lineară; melisme rezervate cuvintelor-cheie	bogată, cu isoane (ton ținut) și formule ornamentale
Notație	neume, apoi portativ (Guido d'Arezzo, sec. XI)	notație neumatică bizantină, apoi sistemul lui Hrisant (sec. XIX)

Accesează în manualul digital exemplele de notație gregoriană și bizantină și observă cum sunt reprezentate semnele muzicale. Compară cele două sisteme de scriere și explică ce informații oferă fiecare interpretului.

Reflectează

♦ Cum evidențiază fiecare tradiție rugăciunea comună „Doamne, miluiește”? Se exprimă mai mult **emoția comunitară** sau **trăirea individuală**? Argumentează prin exemple din audițiile comparate.

♦ De ce o singură linie melodică, fără acompaniament armonic, poate transmite emoții puternice? Ce câștigă muzica atunci când renunță la armonie?

♦ În viața de zi cu zi, când mai cântăm „la unison” cu cei din jur (imnuri, colinde, scandări la stadion, melodii cântate împreună la chitară)? Ce funcție îndeplinește, în aceste situații, monodia?

♦ Ce înseamnă, pentru un cântăreț solo, să respire „în logica textului”? Dă un exemplu concret dintr-un cântec pe care îl cunoști.

Știi că

Cântul gregorian și cel bizantin își au originea în tradiția muzicală creștină comună din primele secole, formată înainte de separarea dintre Biserica Apuseană și cea Răsăriteană (Marea Schismă din 1054). Ambele păstrează aceeași structură monodică, construită pe o singură linie melodică liberă, modelată de respirația și de accentul cuvântului sacru. Rugăciuni precum „Doamne, miluiește” / „Kyrie eleison” exprimă unitatea spirituală a acestui limbaj sonor timpuriu, în care muzica devenea formă de rugăciune și comuniune.

Reflectează

Cum reușește Enescu să transforme o singură linie melodică într-un moment orchestral de mare forță expresivă? Care este relația dintre ideea de unitate sonoră (monodie) și succesiunea contrastelor timbrale ale orchestrei?

Portret de compozitor

George Enescu (1881–1955) a fost compozitor, violonist, dirijor și profesor român, considerat cea mai importantă personalitate a muzicii românești și una dintre figurile remarcabile ale muzicii europene din prima jumătate a secolului XX.

A studiat la Conservatorul din Viena, pe care l-a absolvit la 13 ani, apoi și-a continuat studiile la Conservatorul din Paris. A promovat o viziune muzicală bazată pe unitatea liniei melodice, continuitatea sonoră și echilibrul organic al formelor.

Din creația sa: 2 *Rapsodii române* (op. 11, 1901–1902), 5 simfonii (ultimele două neterminate), *Sonata nr. 3 pentru vioară și pian „în caracter popular românesc”*, *Suita nr. 1 pentru orchestră* (1903) și opera *Œdipe* (1936), considerată una dintre marile opere ale secolului XX.

Reține

Monodia este cea mai veche formă organizată de muzică vocală, bazată pe o singură linie melodică, interpretată de o voce sau de mai multe voci la unison, fără acompaniament armonic.

Apărută încă din perioada primitivă ca expresie a comunității, a rituelului religios și a comunicării spirituale prin sunet, monodia se caracterizează printr-o relație directă între cuvânt și sunet, în care frazarea – dependentă de respirația naturală a textului – generează o expresie bazată pe motive scurte, *ambitus restrâns* și *libertate ritmică*.

Analizează

Ascultă online *Preludiul la unison* din *Suita nr. 1 în Do major*, op. 9 de George Enescu (1903).

Observă cum se aplică principiul monodiei într-un limbaj instrumental modern: zeci de instrumentiști cântă, la unison, aceeași linie melodică, timp de aproape patru minute. Notează în caiet observațiile tale legate de: ritm și tempo (există pulsație metrică sau melodia curge liber?); dinamică și densitatea sonoră (cum se construiește gradația de la *pianissimo* spre *fortissimo*?); *ambitus* și direcția melodică; caracterul expresiv (solemn, contemplativ, dramatic, eroic?)

Jurnal de audiție

Caută online și ascultă, în această ordine:

- ♦ *Munților cu brazi înalți* (interpretare tradițională);
- ♦ *Doamne, miluiește* (*Ectenia Mare*, *glas 8*) – cânt bizantin;
- ♦ *Kyrie eleison* din *Missa Orbis Factor* – cânt gregorian;
- ♦ *Preludiul la unison* din *Suita nr. 1 în Do major*, op. 9 – George Enescu;
- ♦ *Ciocârlia* (interpretare la nai sau la vioară solo) – exemplu de monodie virtuoză.

Indicații de rezolvare: Aplică metoda 3–2–1: notează, pentru fiecare lucrare audiată, 3 elemente muzicale observate, 2 imagini sau emoții sugerate de muzică și 1 concluzie personală despre fiecare audiție. Compară apoi două fragmente și identifică o asemănare și o diferență.

Conexiuni

MUZICĂ – POEZIE – RESPIRAȚIE

Frazarea muzicală și frazarea poetică sunt strâns legate. Atât în recitarea unei poezii, cât și în interpretarea unei melodii, respirația organizează discursul și separă ideile, asemenea semnelor de punctuație din limbaj. O frază muzicală bine construită are propriul ei „arc” de tensiune și relaxare, la fel cum o propoziție are accent, ritm și sens.

În muzică, locul respirației influențează expresia, continuitatea și claritatea melodiei. De aceea, cântăreții, actorii și preoții folosesc exerciții similare de respirație diafragmatică pentru a controla fluxul sonor și pentru a susține frazele lungi. În cântul liturgic, respirația contribuie la caracterul meditativ și la unitatea rugăciunii colective, iar în lied sau operă ea poate accentua emoția și dramatismul textului. Relația dintre muzică și poezie se construiește astfel nu doar prin cuvinte și sunete, ci și prin modul în care vocea respiră și transmite sensul.

2

Muzica în Antichitate: ritual, memorie, comunitate

În societățile antice, muzica nu era percepută ca un domeniu autonom, ci ca o practică integrată în viața socială și religioasă. În afara dimensiunii estetice, îndeplinea funcții simbolice, educative și de consolidare a coeziunii comunitare. Analiza comparativă a mai multor civilizații – din spațiul mediteraneean (Egipt, Grecia, Roma), dar și din China, India și Africa subsahariană – evidențiază trăsături comune, în special legătura profundă dintre muzică și ritual, precum și influența sa asupra comportamentului colectiv.

1. Muzica și ritualul

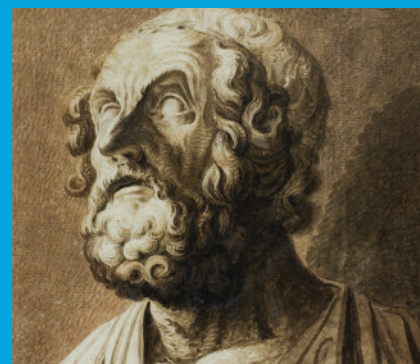
În Antichitate, muzica era legată de ritual și viața religioasă. În **Egipt**, însoțea ceremoniile templelor și ritualurile funerare; în **Grecia** și **Roma** era prezentă în cult, teatru, procesiuni și ceremonii publice. În **China**, muzica era asociată ordinii morale și sociale, iar în **India** tradițiile bazate pe *raga* aveau rol spiritual și exprimau diferite stări emoționale. În multe **culturi africane**, muzica era inseparabilă de dans și ritual, fiind utilizată în ceremonii de inițiere, vindecare și comunicare comunitară.

2. Muzica și memoria culturală

În absența unor sisteme de scriere larg răspândite, muzica a contribuit la transmiterea cunoașterii și a tradițiilor: în **Grecia**, epopeile lui Homer circula oral; în **India**, *Vedele* erau recitate și cântate; în **Africa**, grioții păstrau memoria comunității; în **China**, recitarea unor texte ritualice și filozofice era însoțită de muzică. Ritmul și melodia facilitau memorarea și transmiterea fidelă a informațiilor.

3. Muzica și structura socială

Muzica reflecta organizarea socială a comunităților: în **Egipt**, muzicienii templelor aveau un statut social ridicat; în **Grecia**, muzica făcea parte din educația cetățeanului; în **China**, era asociată guvernării morale; în **Africa**, rolurile muzicale erau distribuite comunitar între lideri, soliști și grupuri. Participarea la actul muzical putea fi colectivă (dans, răspuns antifonic) sau specializată.

Homer (sec. VIII î.Hr.) este considerat cel mai important poet al Greciei antice și autorul celor două mari epopei ale lumii antice: *Iliada* și *Odissea*. Despre viața sa se cunosc puține lucruri certe, iar istoria îl prezintă ca pe un poet orb care își recita oral creațiile în diferite cetăți grecești.

Iliada prezintă episoade din războiul troian și conflictul dintre Ahile și Agamemnon, iar *Odissea* urmărește călătoria lui Ulise spre casă după căderea Troiei. Prin aceste opere, Homer fixează modele eroice, valori morale și mituri fundamentale ale culturii grecești.

Versurile homerice erau destinate recitării cântate, fiind însoțite probabil de instrumente precum lira. Ritmul versurilor și formulele repetitive ajutau memorarea și transmiterea orală a textelor. Influența lui Homer asupra literaturii, teatrului, muzicii și culturii europene este uriașă, operele sale fiind studiate și reinterpretate timp de peste două milenii.

Reține

În Antichitate, muzica poate fi înțeleasă prin trei funcții majore: **funcție ritualică** – organizarea și susținerea practicilor religioase; **funcție educativă** – transmiterea tradițiilor, miturilor și normelor comunității; **funcție socială** – consolidarea identității și a coeziunii grupului.

Aceste funcții sunt regăsite, cu variații specifice, în majoritatea culturilor antice.

Reflectează

► Cum contribuia muzica la coeziunea și organizarea unei comunități antice?

Identifică o situație din societatea contemporană în care muzica îndeplinește un rol similar (ceremonii, imnuri, proteste, festivaluri etc.).

► Cum influențează caracteristicile sonore (ritmul, timbrul, intensitatea etc.) trăirile ascultătorilor?

► În ce măsură consideri că muzica actuală mai păstrează funcțiile sociale și culturale ale muzicii din Antichitate?

Știi că

În **China antică**, muzica era considerată o forță capabilă să aducă ordine și armonie în lume. Filozoful Confucius (551–479 î.Hr.) afirma că o societate poate fi înțeleasă după muzica pe care o creează și o ascultă, iar educația unui om cultivat trebuie să includă studiul muzicii. Unul dintre cele mai apreciate instrumente era *guqin*-ul, un instrument cu coarde ciupite folosit de învățați, poeți și filozofi. Sunetul său era asociat meditației, echilibrului interior și contemplației naturii.

Și în **India antică** muzica avea un rol spiritual important. Sistemul muzical indian se baza pe *raga* — modele melodice asociate cu anumite stări emoționale, momente ale zilei sau anotimpuri. Unele *raga*-uri erau cântate dimineața, altele seara sau în timpul ritualurilor religioase, deoarece muzica era asociată armoniei universale.

Compară

În Antichitate, poezia era de obicei recitată sau cântată cu acompaniament muzical. Accesează în manualul digital textele și fragmentele atribuite lui **Homer**, **Sappho** și **Pindar** și compară cele trei tipuri de creație poetică (epică, lirică și festivă). Identifică tema, funcția și contextul de interpretare ale fiecărui text, apoi analizează relația dintre poezie și muzică în cultura antică.

Recită cu voce tare fragmentele și observă caracterul expresiv, organizarea versurilor și ritmul discursului poetic. Formulează, la final, o concluzie despre rolul muzicii în transmiterea emoțiilor și a valorilor comunitare în Antichitate.

Jurnal de audiție

Accesează în manualul digital informațiile despre instrumentele muzicale ale Antichității și semnificațiile lor culturale, apoi caută pe platforme online (YouTube sau alte resurse educaționale) fragmente audio reprezentative pentru: *Epitaf pentru Seikilos* (Grecia), *Hurrian Hymn* (Mesopotamia), muzică pentru *guqin* (China) și un fragment de *raga* (India).

1. Identifică caracteristicile sonore și formulează ipoteze privind contextul și funcția muzicii.

2. Compară două fragmente din culturi diferite și analizează organizarea sonoră și relația cu contextul cultural.

3. Realizează o fișă comparativă a două civilizații antice, la alegere. Include: funcțiile muzicii, tipurile de instrumente utilizate, relația muzicii cu ritualul și viața socială, precum și o concluzie argumentată (4–5 enunțuri) privind rolul muzicii în cele două contexte culturale.

Reține

Muzica din Antichitate era predominant **monodică**, organizată în jurul unei singure linii sonore, aspect care influența modul de interpretare. Rolul ei în comunitate era determinat mai ales de funcțiile rituale, educative și sociale ale culturii respective.

Interpretarea se realiza sub forme diferite, în funcție de context: **vocală** – recitare sau cântare a textelor (imnuri, poezie epică și lirică); **vocal-instrumentală** – vocea era acompaniată de instrumente (ex.: lira, *aulos*); **instrumentală** – utilizată în ritualuri, ceremonii, dans sau momente colective.

Aceste forme erau asociate unor funcții diferite, în funcție de cultură. În **Grecia** și **Roma**, muzica avea rol educativ, artistic și ceremonial, fiind legată de poezie și viața publică. În **India**, muzica exprima stări emoționale și avea dimensiune spirituală. În **China**, muzica era asociată echilibrului interior și ordinii morale, fiind integrată în gândirea filozofică. În **Africa subsahariană**, muzica era strâns legată de dans și ritual, având funcții comunitare, de comunicare și transmitere a tradiției.

Astfel, muzica nu era o artă separată, ci o practică integrată în viața socială și spirituală, contribuind la transmiterea valorilor, organizarea comunității și construirea identității culturale.

3

Muzica medievală: de la sacru la profan

După prăbușirea lumii antice, muzica europeană se reorganizează în jurul a două repere fundamentale: Biserica și comunitatea laică. Vreme de aproape o mie de ani (sec. V–XV), Evul Mediu construiește un univers sonor în care cântul sacru exprimă spiritualitatea, iar cântecul de curte, povestirea epică și dansul însoțesc viața de zi cu zi. Aceeași monodie pe care ai descoperit-o în lecțiile anterioare devine acum, pe rând, rugăciune, poveste și mișcare.

Amintește-ți

La orele de istorie din gimnaziu ai studiat Evul Mediu ca perioadă marcată de dezvoltarea marilor centre religioase, a orașelor medievale și a culturii curteneste și cavalierești. Muzica făcea parte din această lume: **cântul gregorian** și **bizantin** însoțeau viața religioasă, **trubadurii** și **menestrelii** animau curțile nobiliare și regale și cetățile, iar **dansurile medievale** erau legate de sărbători și viața comunității.

Accesează în manualul digital textul-suport despre **Cântul sacru** – **muzica spiritualității**, **Cântul povestirii** – trubadurii, truverii, menestrelii și **Cântul mișcării** – **dansul medieval**. Identifică diferențele dintre funcțiile religioase, narative și comunitare ale muzicii medievale și observă modul în care melodia, ritmul și interpretarea se adaptează la fiecare context cultural.

Completează apoi un tabel cu trei coloane (cânt sacru – povestire – dans) și sintetizează informațiile din textul-suport, precizând pentru fiecare tip de practică muzicală spațiul de interpretare, publicul cărui i se adresa și funcția principală a muzicii.

Descoperă

Solfegiază linia melodică a antifonului *Veni, Sancte Spiritus* (cânt gregorian, modul I) și a cântecului trubaduresc *Kalenda maya* de Raimbaut de Vaqueiras (sfârșitul sec. XII).

Veni, Sancte Spiritus (cânt gregorian, modul I)

Reflectează

- ♦ Care dintre cele două piese ți se pare mai apropiată de rugăciune și care de povestire sau dans? De ce?
- ♦ Cum influențează interpretarea vocală percepția textului în cele două exemple?
- ♦ De ce crezi că muzica religioasă medievală folosea un ritm liber, iar cântecele trubadurilor un ritm mai regulat și mai pulsatoriu?
- ♦ În ce mod contextul cultural și funcția muzicii influențează expresia unei melodii monodice?

Reflectează

♦ De ce crezi că un cântec trubaduresc și un dans medieval instrumental transmit stări atât de diferite, deși aparțin aceleiași epoci?

♦ Cum influențează ritmul și tipul de interpretare (voce solo, instrumente, ansamblu) funcția muzicii medievale?

♦ Ce înseamnă astăzi „a cânta pentru comunitate”? Identifică un context contemporan (concert folk, dans popular, festival, eveniment religios) care păstrează una dintre funcțiile muzicii medievale.

Știi că

În Evul Mediu au existat și femei-trubadur, numite *trobairitz*. Acestea au activat în sudul Franței, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, compunând și interpretând cântece în limba occitană. Cea mai cunoscută este Beatriz de Dia, autoarea piesei *A chantar m'er de so qu'ieu no volria*, singura melodie a unei trobairitz cu textul și notația muzicală păstrate integral.

Kalenda maya, Raimbaut de Vaqueiras (sfârșitul sec. XII)

Raimbaut de Vaqueiras (sec. XII)

Audiază online fragmentele muzicale propuse și compară modul în care sunt organizate melodia și ritmul în fiecare exemplu.

♦ Observă ambitusul, frazarea și relația dintre text și muzică, analizând diferența dintre ritmul liber al cântului gregorian și ritmul mai regulat al cântecului trubaduresc.

♦ Formulează observații privind caracterul expresiv și funcția fiecărei piese în contextul cultural medieval.

Reține

Muzica Evului Mediu (sec. V–XV) este, în esență, monodică și se construiește pe trei axe complementare: **cântul sacru** (gregorian și bizantin), **cântecul de curte** (interpretat de trubaduri, truveri, menestrelți) și **muzica de dans** (*estampie*, *saltarello*, *carola*). În sec. IX–XII, apare **polifonia timpurie**, semn că muzica europeană începe să-și asume o nouă dimensiune: suprapunerea controlată a vocilor.

Exersează

Ascultă online două fragmente reprezentative pentru muzica medievală laică:

1. *A chantar m'er de so qu'ieu no volria* de Beatriz de Dia (cântec trubaduresc, sec. XII);
2. *Estampie real* (manuscrisul *Chansonniere du Roi*, sec. XIII) sau *Saltarello* (Manuscrisul de la Londra, sec. XIV).

Sarcină de lucru: Completează în caiet un tabel cu observațiile tale, având rubricile: *ritm* (liber / măsurat), *ambitus* (restrâns / amplu), *interpret* (voce solo / voce și instrumente / ansamblu instrumental), *funcție* (rugăciune / povestire / dans), *stare emoțională*.

Compara

Analizează tabelul de mai jos. Cum se schimbă rolul muzicii atunci când se schimbă spațiul și publicul?

	Cântul gregorian/ Cântul bizantin	Cântecul trubaduresc	Dansul medieval
Spațiu	biserica, mănăstirea	curtea nobiliară, târgul, drumul	piața, sărbătoarea, curtea nobiliară
Limbă	latina (sau greaca, în Răsărit)	limba vernaculară (occitană, franceză, germană)	fără text sau text scurt
Interpret	voci la unison, predominant masculine	trubadur / truver, adesea însoțit de un menestrel (instrumentist)	ansamblu instrumental, instrumentiști și dansatori
Ritm	liber, modelat de text	relativ măsurat, apropiat de ritmul vorbirii	regulat, pulsatoriu, dansabil
Funcție	rugăciune, meditație, comuniune spirituală	povestire, divertisment, exprimarea sentimentelor	dans, sărbătoare, coeziune comunitară

Analizează

Ascultă online *Columba aspexit* sau *O virtus Sapientiae* de Hildegard von Bingen (sec. XII).

Hildegard depășește limitele cântului gregorian standard: ambitusul melodiilor sale poate atinge două octave, vocea urcă în salturi expresive, iar textul (scris tot de ea, în latină) descrie viziuni mistice. Notează în caiet:

- ♦ două momente în care ambitusul melodiei depășește o octavă;
- ♦ trei adjective care descriu caracterul expresiv al piesei (extatic / contemplativ / luminos / tensionat / liber etc.);
- ♦ o întrebare pe care ai vrea să i-o adresezi compozitoarei.

Portret de compozitor

Călugăriță benedictină, teologă, dramaturgă și compozitoare germană, **Hildegard von Bingen** (cca. 1098–1179) este una dintre primele personalități muzicale identificabile din istoria muzicii europene – și prima compozitoare ale cărei lucrări s-au păstrat în număr semnificativ.

A compus peste 70 de cântări liturgice, reunite sub titlul *Symphonia armoniae celestium revelationum*, și o dramă liturgică versificată, *Ordo virtutum* (cca. 1151), considerată cea mai veche creație morală cu muzică păstrată integral. Limbajul ei muzical depășește convențiile epocii prin ambitusul larg, prin salturile expresive și prin libertatea melodică, fiind redescoperit pe deplin abia în secolul al XX-lea.

Conexiuni

MUZICĂ – LITERATURĂ – ARHITECTURĂ

În Evul Mediu, muzica se dezvoltă în strânsă legătură cu arhitectura, literatura și viața socială. Cântul gregorian răsună în catedralele romanice și gotice, unde spațiile ample și ecoul prelung influențau sonoritatea și percepția vocilor. Astfel, arhitectura devenea parte a experienței muzicale.

Cântecele trubadurilor și truverilor, compuse în limbile vernaculare, au contribuit la dezvoltarea poeziei lirice și a literaturii europene medievale. În același timp, dansurile medievale au contribuit la apariția unor forme instrumentale cultivate mai târziu în muzica Renașterii și a Barocului timpuriu.

Reflectează

♦ În ce mod muzica lui von Bingen pare mai personală și mai expresivă decât alte exemple de cânt medieval studiate? Ce elemente ale melodiei sau ale interpretării susțin această impresie?

EVALUARE CONTINUĂ

Portofoliu

Portofoliul tău reunește produsele tale de învățare și reflectă parcursul realizat pe parcursul unității.

Pentru Unitatea 1, portofoliul tău va cuprinde:

- ✓ Tabelul comparativ: cântul gregorian / bizantin / trubaduresc / dansul medieval;
- ✓ Jurnalul de audiere U1;
- ✓ Fișa sau colajul despre o civilizație antică, la alegere;
- ✓ Partitura sau înregistrarea cântecului medieval compus în grup;
- ✓ O scurtă reflecție personală (3-5 enunțuri) despre ce ai descoperit nou în această unitate.

Accesează în manualul digital Portofoliul U1 pentru template-uri, criterii de autoevaluare și exemple-model.

Creează/ Experimentează

RECAPITULARE

Alege una dintre variantele de mai jos și realizează-o individual sau în grup.

Varianta A — Reinterpretare coregrafică: Alegeți un dans medieval și realizați individual sau în grup o scurtă reinterpretare coregrafică (1-3 minute). Combinați elemente specifice ale dansului original (pași, formație, ritm) cu mișcări moderne, pentru a evidenția continuitatea expresiei artistice în timp. La final, explicați pe scurt alegerile făcute.

Varianta B — Proiect interdisciplinar: Realizează un produs creativ inspirat din muzica medievală: poster, video, bandă desenată, podcast sau înregistrare audio. Tema poate fi: divertismentul medieval; dansul medieval; transmiterea poveștilor epice. Prezintă produsul în 2-3 minute și explică alegerile făcute.

AUTOEVALUARE

Analizează implicarea în sarcină. Bifează ce se potrivește activității tale:

- ☐ Am contribuit activ la realizarea sarcinii.
- ☐ Am colaborat cu colegii și mi-am respectat rolul.
- ☐ Identifică un aspect pe care vrei să îl îmbunătățești: _____.

EVALUARE

Subiectul I (40 puncte – câte 8 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Completează spațiile libere cu termenul potrivit:

1. Monodia este o singură linie susținută de respirație și text.
2. În Apusul creștin, cântul oficial al liturghiei catolice se numește cântul
3. Trubadurii compuneau, printre altele, cântece de dragoste, cântece de cruciadă și cântece de
4. *Estampie*, *saltarello* și sunt cele mai cunoscute forme de dans medieval.
5. În Antichitate, muzica nu era percepută ca un domeniu autonom, ci ca o practică integrată în viața și religioasă.

Subiectul II (50 puncte – câte 10 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Notează în caiet A (adevărat) sau F (fals) pentru fiecare dintre enunțurile următoare:

1. Cântul gregorian este o muzică monodică, interpretată fără acompaniament instrumental.
2. Trubadurii compuneau și interpretau cântece în limba latină exclusiv pentru ceremonii religioase.
3. Muzica medievală include atât repertoriu religios, cât și repertoriu laic.
4. *Kalenda maya* este un exemplu de cântec trubaduresc.
5. Polifonia este caracteristica principală a întregii muzici medievale timpurii.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru autoevaluare, verifică răspunsurile în varianta digitală.

2

MUZICA ȘI EXPRESIA UMANĂ

LECȚIA 4: Polifonia sau dialogul vocilor

LECȚIA 5: Madrigalul: text, emoție, expresie

LECȚIA 6: Atelier renașcentist: imagine, poezie, sunet

După parcurgerea acestei unități, vei putea

- ✓ să recunoști polifonia într-o audiere și să identifici principiul imitației;
- ✓ să analizezi modul în care madrigalul „pictează” sensul cuvintelor;
- ✓ să compari motetul sacru, madrigalul italian și *chanson*-ul francez;
- ✓ să realizezi conexiuni între muzica, poezia și pictura Renașterii;
- ✓ să formulezi opinii argumentate despre relația text–muzică în madrigale;
- ✓ să interpretezi în grup un canon vocal la două voci;
- ✓ să realizezi în echipă un moment artistic integrat (poezie + imagine + sunet) sau un interviu imaginar cu un compozitor renașcentist.

Limbajul muzical și
interpretarea expresivă
1.1. 1.2.

Muzica și contextul
cultural-istoric
2.1. 2.2.

Audiere muzicală, reflecție
critică și creație artistică
3.1. 3.2.

4

Polifonia sau dialogul vocilor

Cântul gregorian, cântul bizantin și cântecele trubadurilor au în comun același principiu: o singură linie melodică susținută de text și de respirația interpretului.

În Renaștere (cca. 1400–1600), muzica devine preponderent polifonică, discursul muzical este alcătuit din mai multe voci care cântă simultan, fiecare având propria linie melodică. Compozitorii din Țările de Jos, Italia și Anglia ridică polifonia la rangul de cea mai înaltă realizare muzicală a vremii transformând perioada în epoca de aur a polifoniei vocale.

În această lecție vei descoperi cum funcționează polifonia, cum poate fi recunoscută în audiere și cum contribuie la construirea unui discurs muzical mai bogat și mai elaborat.

Cele mai vechi exemple notate de polifonie europeană care au supraviețuit provin din **Musica enchiriadis** (cca. 895), un tratat anonim care explică, dând exemple notate, cum se construiește **organum-ul paralel**: cele două voci merg în paralel, la o cvartă sau la o cvintă distantă, ca două linii care nu se ating, dar care se aud împreună.

Cuvântul „**polifonie**” vine din grecescul *polyphōnia* (πολυφωνία) – „multe voci”. În greaca veche, însă, termenul desemna pur și simplu **diversitatea sonoră a lumii**: păsările care cântă, vocile care se aud din piață, instrumentele unei petreceri. Sensul muzical strict – **mai multe linii melodice independente, simultane** – apare târziu, abia în Evul Mediu Occidental.

ANATOMIA POLIFONIEI

Accesează în manualul digital textul suport **Anatomia polifoniei**. Descoperă principiile care organizează polifonia renașcentistă – **independența vocilor, imitația și contrapunctul** – și observă felul cum mai multe linii melodice pot funcționa simultan, formând un discurs muzical coerent și echilibrat.

Amintește-ți

În **Unitatea 1** ai descoperit că **monodia** e o singură linie melodică. Cântul gregorian sau cel bizantin, *Kalenda maya*, cântecul de curte al trubadurului Raimbaut de Vaqueiras, sau *Epitaful lui Seikilos* – toate sunt monodii. O singură voce cântă, iar celelalte (când există) o dublează la unison sau o acompaniază liniștit.

Descoperă

Ascultă online fragmentul *Ave Maria... virgo serena* de Josquin des Prez (cca. 1485).

La **prima audiere**, identifică intrările succesive ale vocilor și observă felul în care aceeași temă melodică este reluată de voci diferite – principiu numit **imitație**. La **a doua audiere**, urmărește separat vocea superioară și vocea inferioară și observă felul cum fiecare linie melodică își păstrează independența, deși toate vocile formează un ansamblu coerent.

Formulează, pe baza audierei, o concluzie despre modul în care funcționează polifonia renașcentistă.

Reține

Polifonia este forma de organizare a muzicii în care **mai multe linii melodice independente** se desfășoară în **același timp**, formând împreună o țesătură sonoră coerentă.

Apărută în Apusul european începând cu secolul al IX-lea (sub forma timpurie a *organum*-ului) și dezvoltată în secolele XII–XIII la Școala de la Notre-Dame (Léonin, Pérotin), polifonia atinge maturitatea în sfera vocală în Renaștere (sec. XV–XVI) și culminează în plan instrumental în Baroc. Spre deosebire de **monodie** (o singură voce) și de **omofonie** (mai multe voci care susțin armonic aceeași melodie), **polifonia** păstrează independența ritmică și expresivă a fiecărei voci.

Exersează!

Solfegiază și cântă în canon lucrarea *Viva la musica* de Michael Praetorius.

Etape de realizare a canonului:

1. Învăță cântecul în grup, alături de colegii tăi.
2. Organizează-ți colegii în trei grupe egale ca număr. Grupa 1 începe să cânte melodia. Grupa 2 începe aceeași melodie atunci când grupa 1 ajunge la **reperul marcat cu cifra 2 deasupra portativului**. Grupa 3 intră în același mod, atunci când grupa 2 ajunge la același reper (cifra 2).

Viva la musica

Michael Praetorius (1571–1621)

Compară

Analizează tabelul de mai jos și compară cele trei moduri fundamentale de organizare a discursului muzical: monodia, omofonia și polifonia. Formulează o concluzie despre ceea ce diferențiază polifonia de celelalte tipuri de organizare sonoră.

	Monodia	Omofonia	Polifonia
Linii melodice	una singură	una principală + acompaniament	mai multe, egale ca importanță
Ritmul vocilor	nu se pune problema	toate vocile au, în general, același ritm	fiecare voce are ritm propriu
Atenția ascultătorului	urmărește o singură linie	urmărește melodia principală	distribuită între voci
Exemple tipice	cânt gregorian, cântec tradițional solo	imn coral, melodie + chitară	fuga, canonul, motetul renașcentist
Epoca de glorie	Antichitate – Evul Mediu timpuriu	sec. XVIII – sec. XXI	sec. XII – sec. XVII

Analizează

Audiază online fragmentul *Kyrie* din *Missa Papæ Marcellii* de Giovanni Pierluigi da Palestrina (cca. 1562). Transcrie și completează informațiile solicitate de fișa de audiere – disponibilă și în manualul digital.

Alocă 5 minute pentru a compara răspunsurile tale cu cele ale colegului de bancă. *De ce aceeași lucrare muzicală poate genera trăiri/emoții diferite?*

Fișă de audiere (completează în caiet):

Întrebare	Răspunsul tău
Câte voci auzi că intră succesiv la început?	
Care este textul (cuvântul) repetat în acest fragment?	
Care voce intră prima – cea acută (sopran), medie (tenor) sau gravă (bas)?	
Identifică un moment în care toate vocile cântă împreună (cadență finală). La ce minut și secundă apare?	
Ce simți ascultând acest fragment? Calm, tensiune, dorința de a intra într-o stare de contemplație? Notează 1-2 cuvinte ce îți pot sintetiza impresiile despre acest fragment.	

Reflectează

- ♦ Ce ți s-a părut mai greu – să cânti singur, la unison cu colegii sau în canon (polifonie)? De ce?
- ♦ Ce trebuie să faci o voce, în polifonie, pentru ca celelalte voci să se audă bine? (Indicii: dinamică, frazare, ascultare reciprocă.)
- ♦ De ce crezi că polifonia s-a dezvoltat mai întâi în Biserică (motet, misă), nu în muzica laică? Ce rol avea spațiul catedralei? Dar textul sacru?

Știi că

Cele mai importante genuri polifonice sunt:

- ♦ **motetul** – lucrare vocală religioasă pentru mai multe voci;
 - ♦ **madrigalul** – gen vocal laic inspirat din poezie și teme cotidiene;
 - ♦ **canonul** – formă bazată pe imitație, în care aceeași melodie este reluată succesiv de diferite voci;
 - ♦ **fuga** – gen polifonic elaborat, construit prin reluarea și transformarea unei teme muzicale la mai multe voci;
 - ♦ **coralul polifonic** – armonizare pe mai multe voci a unei melodii religioase.
- Compozitori precum Giovanni Pierluigi da Palestrina, Orlando di Lasso și Johann Sebastian Bach au dus arta polifoniei vocale și instrumentale la un nivel de mare rafinament.

Portret de compozitor

Giovanni Pierluigi da Palestrina (1525/1526–1594) a fost unul dintre cei mai importanți compozitori ai Renașterii și maestru de capelă la Bazilica Sf. Petru din Roma. A compus peste 100 de mise și aproximativ 300 de motete. Stilul său, caracterizat prin claritate, echilibru și fluiditatea vocilor, a devenit modelul clasic al polifoniei renașcentiste. Studiul contrapunctului se bazează și astăzi pe principiile asociate scriiturii sale. În epocă era supranumit *Princeps musicæ* – „Prințul muzicii”.

Motetul este o lucrare vocală polifonică, cu text religios, specifică Evului Mediu și Renașterii, interpretată de obicei fără acompaniament instrumental. Vocile evoluează independent, dar împreună construiesc o țesătură sonoră complexă, în care textul și expresia spirituală au un rol central. Printre cei mai reprezentativi creatori de motete se numără Guillaume de Machaut, Josquin des Prez și Giovanni Pierluigi da Palestrina.

Polifonia a fost cât pe ce să fie interzisă?

Polifonia sacră a fost criticată în cadrul Conciliului de la Trento (1545–1563), deoarece vocile erau atât de complexe, încât textul liturgic devenea greu de înțeles. Unii reprezentanți ai Bisericii doreau revenirea la cântul gregorian monodic.

Tradiția spune că Giovanni Pierluigi da Palestrina a demonstrat, prin *Missa Papæ Marcelli*, că polifonia poate păstra claritatea textului și echilibrul sonor. În aceeași epocă, compozitorul Thomas Tallis a scris motetul *Spem in alium*, o impresionantă lucrare pentru 40 de voci independente, distribuite în 8 coruri de câte 5 voci. Este una dintre cele mai complexe lucrări polifonice din istorie.

Caută online și ascultă următoarele lucrări muzicale:

1. Josquin des Prez – *Ave Maria... virgo serena* (cca. 1485);
2. Giovanni Pierluigi da Palestrina – *Kyrie* din *Missa Papæ Marcelli* (cca. 1562);
3. Orlando di Lasso – *Da Pacem Domine* (motet);
4. Thomas Tallis – *Spem in alium* (cca. 1570) – motet pentru 40 de voci;
5. Josquin des Prez – *El Grillo* – *chanson* laic.

Notează, pentru fiecare audiție, o singură frază: ce am simțit și ce am observat. La final, alege piesa care te-a impresionat cel mai mult și explică opțiunea în 4–5 enunțuri.

Creează/Experimentează

1. Lucrați în grupuri de 3–4 elevi și creați un scurt canon vocal la două voci.

- ◆ Concepeți un text scurt, din două versuri.
- ◆ Compuneți o melodie simplă, ușor de cântat.
- ◆ A doua voce va intra după ce prima voce începe melodia.
- ◆ Ascultați cum se suprapun vocile și încercați să obțineți un sunet plăcut și echilibrat.

- ◆ Interpretați canonul în clasă și, dacă este posibil, înregistrați-l.

Reflectează: Ce ai observat atunci când aceeași melodie a fost cântată de două voci care încep în momente diferite? A fost mai ușor să compui melodia sau să faci vocile să sune bine împreună?

2. Produs digital: Folosește o aplicație gratuită de înregistrare multi-track (de exemplu Audacity sau BandLab). Înregistrează-te cântând o melodie scurtă (4 măsuri), apoi suprapune **a doua voce** – aceeași melodie, dar cu un decalaj de o măsură (canon). Adaugă, dacă vrei, **a treia voce**. Ascultă rezultatul: ce s-a schimbat? Salvează înregistrarea în portofoliul digital al clasei.

Conexiuni

POLIFONIA ÎN ALTE ARTE

Polifonia muzicală e parte integrantă din gândirea renașcentistă. În aceeași epocă:

- ◆ **Arhitectura** caută echilibrul între vertical și orizontal: bazilica Sf. Petru, palatele florentine, cupolele lui Brunelleschi sunt „polifonii spațiale” – coloane, arcade, bolți care dialoghează.

- ◆ **Pictura** descoperă perspectiva și compoziția echilibrată: în *Școala din Atena* sau în *Madonna del cardellino* (ambele de Rafael), mai multe figuri sunt dispuse într-un raport armonios de proporții și relații cu celelalte, fiecare păstrându-și individualitatea și importanța, fără să dispară în decor – principiu comparabil cu cel al polifoniei.

- ◆ **Literatura** experimentează dialogul ca formă de expresie: dialogurile lui Erasmus, ale lui Castiglione (*Curteanul*), comediiile lui Shakespeare cu mai multe planuri narrative simultane. Cititorul „ascultă” mai multe voci independente, ca într-un motet.

Renașterea este epoca în care omul învață să-și exprime ideile polifonic, în mai multe limbaje.

5

Madrigalul: text, emoție, expresie

În lecția anterioară ai descoperit **polifonia** – arta împletirii mai multor voci independente. În madrigal, această scriitură devine mai expresivă: muzica urmărește sensul și emoția textului poetic. Vocile nu doar se suprapun, ci și „pictează” prin sunet imaginile și stările sugerate de cuvinte.

În această lecție vei descoperi cum recunoști un madrigal, ce înseamnă ilustrarea muzicală a textului și de ce madrigalul a devenit unul dintre cele mai apreciate genuri muzicale ale Renașterii târzii.

Amintește-ți

În lecția anterioară ai descoperit că polifonia este scriitură pe mai multe voci independente, care se desfășoară simultan și se completează armonic. **Imitația** (preluarea succesivă a unei idei melodice de diferite voci) și **contrapunctul** (tehnica îmbinării acestor voci) reprezintă două dintre principiile fundamentale ale muzicii renașcentiste.

Dar ce se întâmplă atunci când textul vorbește despre suspin, bucurie sau durere? Rămâne muzica neutră sau începe să exprime și ea sensul cuvintelor? În **madrigal**, vocile nu doar se împletesc polifonic, ci și urmăresc emoția textului poetic. Astfel, muzica pare să picteze prin sunet imaginile și stările sugerate de cuvinte.

Descoperă

Ascultă online madrigalul *Il bianco e dolce cigno* de Jacob Arcadelt și urmărește textul tradus.

„Il bianco e dolce cigno / cantando more, et io / piangendo giung’ al fin del viver mio.”

„Lebăda albă și dulce / cântând moare, iar eu / plângând ajung la sfârșitul vieții mele.”

Identifică 2–3 momente în care muzica pare să ilustreze sensul cuvintelor.

Observă: Unde urcă sau coboară melodia; unde apar pauze sau disonanțe; cum se schimbă expresia muzicală în funcție de text.

Reflectează: Cum „pictează” muzica emoțiile și imaginile sugerate de cuvinte?

Știi că

În Anglia secolului al XVI-lea madrigalul s-a bucurat de o mare popularitate. După apariția colecției *Musica Transalpina* (1588), care conținea madrigale italiene traduse în engleză, numeroși compozitori englezi au început să scrie astfel de lucrări. Printre cei mai cunoscuți se numără Thomas Morley și John Wilbye.

Cod de analiză

- ♯ ↑ – mișcare melodică ascendentă
- ♯ ↓ – mișcare melodică descendentă
- ♯ ~ – melismă / mișcare ondulată a melodiei
- ♯ || – pauză / tăcere
- ♯ ⊕ – tensiune sonoră / cromatism

 Reflectează

- ♯ De ce crezi că madrigalul s-a născut în Italia, mai exact în orașe-cetăți cu o tradiție puternică în domeniul poeziei (Florența, Mantova, Veneția, Ferrara)? Ce condiție culturală a făcut posibilă dezvoltarea acestui gen muzical?
- ♯ Cum ar selecta muzica potrivită pentru versul „Iubirea mea suspină” un compozitor de azi? Ce diferență ar fi față de Marenzio sau Gesualdo? Există puncte comune?
- ♯ Există vreo legătură între ilustrarea muzicală a textului renescentist și expresivitatea unui cântec pop din playlist-ul tău? Dă un exemplu de moment în care un cuvânt pare pictat în muzica lui – un *crescendo*, o pauză dramatică, o coborâre bruscă a melodiei.

Experimentează

În muzica Renașterii, compozitorii încercau adesea să exprime prin muzică sensul cuvintelor din text. Acest procedeu poartă numele de **madrigalism** sau, în spațiul anglofon, **word-painting** (madrigalism – pictură cu ajutorul cuvintelor).

*Lumina urcă peste cer senin,
iar râul tremură în vale.*

*Un suspin cade lent în noapte,
apoi tăcerea desparte vocile.*

Sarcină de lucru:

1. Marchează pe text cuvintele care crezi că ar putea fi „pictate” muzical.
2. Explică alegerea simbolurilor folosite.
3. Ascultă apoi un madrigal renescentist și observă cum sunt tratate muzical cuvintele importante.

 Reține

Madrigalul este o lucrare vocală polifonică pe text laic, scrisă în limba vernaculară (mai ales italiană), centrată pe relația dintre muzică și poezie. Apărut în Italia în jurul anului 1530, madrigalul devine unul dintre cele mai importante genuri muzicale ale Renașterii.

Madrigalismul reprezintă tehnica prin care muzica reflectă direct sensul textului poetic, utilizând direcția melodiei, ritmul, pauzele, disonanțele și cromatismul. Textele madrigalelor erau inspirate adesea din poezia lui **Petrarca** și a altor autori italieni, precum **Tasso** sau **Ariosto**. Printre cei mai importanți compozitori de madrigale se numără: **Jacob Arcadelt**, **Cipriano de Rore**, **Luca Marenzio**, **Carlo Gesualdo da Venosa**, **Claudio Monteverdi**.

Exersează!

Accesează în manualul digital partitura integrală a madrigalului *Ad una fresca riva* de Luca Marenzio.

Ad una fresca riva

Luca Marenzio (1553–1599)

Soprano

Mezzo

Alto

Ad u - na fre-sca ri - va Gui-dom-mi A-mor do -

Ad u - na fre-sca ri - va Gui-dom-mi A-mor do -

Ad u - na fre-sca ri - va Gui-dom-mi A-mor do -

Ascultă lucrarea online și urmărește frazarea, dinamica și tempoul lucrării. După audiție discută împreună cu colegul de bancă despre:

- ♯ Cum influențează textul modul de interpretare?
- ♯ Ce diferențe apar între citirea și interpretarea muzicală a aceluiași text?
- ♯ Ce elemente contribuie cel mai mult la expresivitate?

Compară

Analizează tabelul de mai jos și compară motetul sacru, madrigalul italian și *chanson*-ul francez. Formulează o concluzie despre diversitatea muzicii vocale renascentiste și despre felul în care contextul cultural influențează expresia muzicală.

Criteriu	Motet sacru	Madrigal italian	Chanson francez
Limbă	latină	italiană vernaculară	franceză vernaculară
Temă	liturgică, sacră	iubire, natură, melancolie	iubire, viață cotidiană, comic
Public	biserică, capelă	mediul aristocratic, cercuri private de cunoscători	mediul aristocratic, sărbători, viață urbană
Raport text-muzică	inteligibilitate, contemplație	expresivitate și ilustrarea muzicală a textului	dinamism, ritm vioi, naturalețe
Compozitori reprezentativi	Giovanni Pierluigi da Palestrina, Orlando di Lasso	Luca Marenzio, Carlo Gesualdo da Venosa, Claudio Monteverdi	Clément Janequin, Orlando di Lasso

Jurnal de audiere**MADRIGAL**

Caută online și ascultă, în această ordine, următoarele lucrări urmărind raportul dintre text și muzică:

1. Cipriano de Rore – *Ancor che col partire* (1547): madrigal;
2. Jacob Arcadelt – *Il bianco e dolce cigno* (1538): madrigal;
3. Luca Marenzio – *Solo e pensoso* (1599): madrigal pe un sonet de Petrarca;
4. Carlo Gesualdo – *Moro, lasso, al mio duolo* (1611): madrigal;
5. Claudio Monteverdi – *Lamento d'Arianna* („Lasciatemi morire”, 1614): madrigalul devenit arie de operă.

Pentru fiecare lucrare, realizează în portofoliu o fișă de audiere folosind metoda 3–2–1: 3 lucruri pe care le-ai observat, 2 întrebări care îmi rămân, 1 conexiune cu o experiență personală sau cu altă lucrare studiată.

Conexiuni**MUZICĂ – POEZIE – PICTURĂ**

Madrigalul nu e doar o formă muzicală – e parte dintr-o **întreagă cultură a expresiei** care, în Italia secolului al XVI-lea, se manifestă simultan în poezie, pictură și muzică.

Petrarca – sursă comună pentru creația muzicală renascentistă

Sonetele lui Francesco Petrarca (1304–1374), reunite în *Canzoniere* (366 de poeme dedicate Laurei), au fost folosite de aproape toți madrigaliștii italieni. Versuri precum „Solo et pensoso i più deserti campi” („Singur și gânditor prin câmpurile cele mai pustii”) au inspirat zeci de muzicieni – de la Arcadelt la Marenzio. E aceeași poezie, redată sonor în zeci de feluri.

Pictura – Botticelli, Tișian, Caravaggio

În aceeași perioadă, pictura evidențiază trăirile interioare ale personajelor – melancolia *Primăverii* lui Botticelli, privirea îndurerată din *Sfânta Magdalena* a lui Tișian sau (mai târziu) durerea trupestă din *Punerea în mormânt* a lui Caravaggio. Aceleași emoții – iubire, melancolie, suferință – capătă formă plastică (linie, culoare, lumină) și formă sonoră (melodie, dinamică, cromatism).

Știi că

Madrigalele nu erau interpretate doar de muzicieni profesioniști? În Renaștere, în Italia și Anglia, aristocrații și oamenii educați erau încurajați să cânte madrigale în cercuri private, la reuniuni și seri muzicale. A ști să citești și să interpretezi muzică era considerat un semn de educație și rafinament cultural.

Portret de compozitor

Claudio Monteverdi (1567–1643) s-a născut la Cremona și a activat mai întâi la curtea familiei Gonzaga din Mantova, apoi ca maestru de capelă la Bazilica San Marco din Veneția, una dintre cele mai importante instituții muzicale ale epocii. A publicat nouă cărți de madrigale, în care poate fi urmărită transformarea limbajului muzical: de la scriitura vocală polifonică la utilizarea acompaniamentului instrumental și a expresiei dramatice. În 1607 compune opera *Orfeu*, una dintre primele capodopere ale genului.

6

Atelier renascentist: imagine, poezie, sunet

Renașterea este perioada în care muzica, poezia și pictura se influențează reciproc și exprimă aceeași preocupare pentru om și pentru experiența umană. În această lecție vei explora relația dintre aceste arte prin două activități: realizarea unui interviu imaginar cu un compozitor renascentist și construirea, în echipă, a unui produs artistic care îmbină cuvântul, imaginea și sunetul. La final, vei adăuga în portofoliu două produse care completează activitățile și audițiile din această unitate.

Știi că

În **Lecția 4** ai descoperit **polifonia** – vocile independente care dialoghează arhitectural. În **Lecția 5** ai descoperit **madrigalul** – muzica devenită oglindă a textului poetic, prin *word-painting* (madrigalism).

Madrigalul ne-a arătat că muzica și poezia vorbesc aceeași limbă. Dar pictura? Arhitectura? Întreaga Renaștere este, până la urmă, o conversație între arte.

Descoperă

Cum era să fii compozitor în Renaștere? Muzicienii epocii se formau în corurile catedralelor sau la curțile princiare, călătoreau între marile centre culturale ale Europei și compuneau pentru ceremonii religioase, festivități sau viața artistică a curților. Deși depindeau de patroni și instituțiile religioase, mulți compozitori și-au construit un stil propriu și o identitate muzicală recognoscibilă.

Accesează în manualul digital portretele compozitorilor Josquin des Prez, Giovanni Pierluigi da Palestrina și Claudio Monteverdi. Analizează informațiile despre formarea, activitatea și creațiile lor, apoi realizează împreună cu 2-3 colegi o scurtă fișă de portret pentru unul dintre compozitori: locurile unde a activat, tipurile de lucrări compuse și un element care îl face reprezentativ pentru muzica Renașterii.

Exersează!

Pregătirea interviului

În echipe de 3-4 elevi, alegeți un compozitor și imaginați-vă că realizați un interviu cu acesta. În manualul digital veți găsi câteva modele de întrebări și sugestii de realizare. Pregătiți 5-7 întrebări despre viața, activitatea și muzica lui, apoi redactați un dialog de 8-12 perechi de replici între un „reporter modern” și compozitorul ales. Folosiți informații istorice corecte și integrați referiri la lucrări, locuri sau contexte specifice epocii. Puteți prezenta interviul în clasă sau îl puteți transforma într-un scurt podcast audio (3-4 minute), folosind aplicații simple precum Vocaroo (online), Audacity (gratuit) sau aplicația Voice Recorder de pe telefon. Adăugați un fundal sonor – un fragment scurt dintr-o lucrare a compozitorului.

Atenție la drepturile de autor: folosiți doar fragmente scurte, menționați sursa în descrierea podcast-ului.

Experimentează

Trei arte – poezie, imagine, sunet

Accesează în manualul digital, următoarele trei lucrări renascentiste

1. Sonetul „Solo et pensoso” de Petrarca;
2. Pictură: Sandro Botticelli – *Nașterea lui Venus* (cca. 1485);
3. Fragmentul muzical: Jacob Arcadelt, *Il bianco e dolce cigno*.

Discută în echipă timp de 5 minute: Ce au în comun cele trei lucrări?

Reține

Principiile Renașterii sunt:

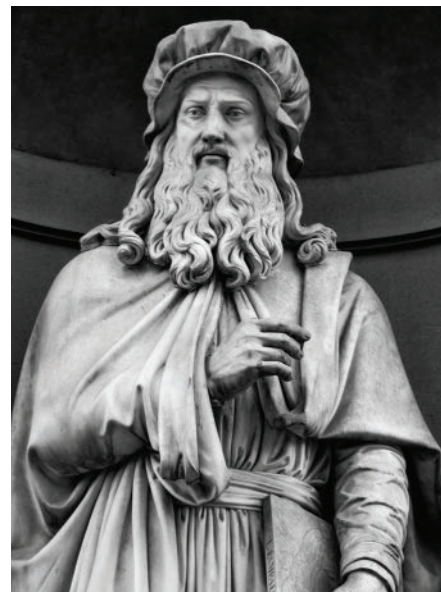
Echilibrul – proporția între părți. În muzică: scriitura polifonică în patru voci echilibrate între ele (ca la Palestrina). În poezie: cele 14 versuri ale sonetului petrarchist (4 + 4 + 3 + 3). În pictură: simetria compoziției la Rafael (*Madonna del cardellino*).

Claritatea – inteligibilitatea formei. În muzică: textul liturgic care se înțelege chiar și în polifonie (Palestrina, după Conciliul de la Trento). În poezie: limba vernaculară (italiană), ușor de citit cu voce tare. În pictură: descoperirea perspectivei (teoretizată de Alberti), care organizează spațiul tabloului.

Expresia umană – centrarea pe om (umanism). În muzică: madrigalul, care „pictează” emoția cuvântului. În poezie: Petrarca își povestește propria iubire. În pictură: portrete realiste, expresii faciale individualizate (Leonardo, Tițian).

O emblemă vizuală este *Omul Vitruvian* al lui Leonardo da Vinci (cca. 1490) – corpul uman înscris simultan într-un cerc și un pătrat, pe baza proporțiilor stabilite de arhitectul roman Vitruviu. Aceleași proporții – ale corpului, ale clădirii, ale armoniei muzicale. „Omul e măsura tuturor lucrurilor” (Protagoras, autor antic redescoperit de Renaștere).

Știi că

Leonardo da Vinci (1452–1519) nu era doar pictor și inventator, ci și muzician. Se spune că la curtea ducelui Ludovico Sforza din Milano (anii 1480), a fost inițial angajat ca muzician, nu ca pictor. Își construia singur instrumente – se spune că ar fi făcut o lăută în formă de craniu de cal, despre care contemporanii spuneau că suna „neasemuit de frumos”. A scris un mic codex despre muzică și a desenat numeroase instrumente imaginate – pe multe dintre ele le admirăm și azi în *Codex Atlanticus*. Pentru Leonardo, ca pentru întreaga Renaștere, toate disciplinele se învățau împreună – pictura, muzica, arhitectura, anatomia, ingineria.

Creează/ Experimentează

Realizați, în echipe de trei elevi, o creație multimedia, un scurt moment artistic inspirat de spiritul Renașterii, care să combine:

♦ **poezie** – un sonet sau o strofă cu temă renașcentistă (iubire, natură, timp, reflecție). Poate fi o reproducere a unui poem real (Petrarca, Tasso, Eminescu) sau un text propriu;

♦ **image** – un colaj analogic (pe carton din decupaje de reviste, hârtie colorată etc.) sau digital (Canva, Genially etc.) inspirat de muzica ascultată în clasă;

♦ **sunet** – recitarea textului cu un acompaniament simplu (instrumental, vocal, corporal sau digital).

Încercați să creați legături între expresia muzicală, text și imagine: ritmul, dinamica, timbrul sau atmosfera muzicii pot influența culorile, formele și modul de recitare. Improvizația și reinterpretarea personală sunt încurajate.

Conexiuni

POEZIE – IMAGINE – MUZICĂ ÎN ZILELE NOASTRE

Principiul renașcentist al întâlnirii dintre poezie, imagine și muzică este prezent și în arta contemporană.

Slam poetry și **spoken word** combină recitarea poetică, ritmul și uneori muzica de fundal, continuând tradiția poeziei renașcentiste interpretate.

Music video și **visual album** reunesc textul, muzica și imaginea într-un singur produs artistic. Exemple relevante: *Bohemian Rhapsody* (Queen) și *Lemonade* (Beyoncé).

Instalațiile audio-vizuale integrează sunetul și imaginea într-o experiență artistică unitară, explorată de artiști precum Bill Viola sau Pipilotti Rist.

Compară: Ascultă *Solo et pensoso* de Luca Marenzio și apoi un videoclip al unei piese preferate. Identifică asemănări și diferențe în modul în care cuvântul, imaginea și muzica contribuie la transmiterea mesajului artistic.

Reflectează

După prezentări, discutați în clasă și reflectați asupra momentelor realizate:

♦ Care a fost cea mai mare provocare în realizarea produsului artistic? Explică.

♦ A condus momentul vreuna dintre arte? A dictat poezia colajului? A impus muzica ritmul recitării?

♦ Ce ai învățat despre Renaștere trecând prin această experiență?

♦ Există în zilele noastre artiști care lucrează la fel – îmbinând poezie, muzică, imagine?

EVALUARE CONTINUĂ

RECAPITULARE

Creează/ Experimentează

Imaginează-ți că pregătești un madrigal re-
nascentist și trebuie să ilustrezi muzical versul:
„Vântul se înalță, apoi se stinge în tăcere.”

Sarcini de lucru:

- Identifică expresiile-cheie din vers care pot fi reprezentate prin mu-
zică.
- Explică ce direcție melodică (ascendentă, descendentă sau repetitivă)
ai folosi pentru fiecare expresie și de ce.
- Precizează ce modificări de ritm, tempo, dinamică sau pauze ar putea
sugera mișcarea vântului și apariția tăcerii.
- Describe, în 2-3 enunțuri, efectul expresiv pe care ai dori să îl obții asu-
pra ascultătorului.

Portofoliu

Verifică dacă în portofoliul tău se află:

- ✓ jurnalul de audiție U2;
- ✓ fișa de audiție Palestrina – Kyrie
din *Missa Papæ Marcelli*;
- ✓ tabelul comparativ motet / madri-
gal / *chanson*;
- ✓ partitura sau înregistrarea canonu-
lui vocal compus în grup;
- ✓ textul sau înregistrarea intervi-
ului imaginar cu un compozitor
renascentist;
- ✓ produsul momentului artistic
integrat—poezie + colaj + acompa-
niamment.

EVALUARE

Subiectul I (30 puncte – câte 5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Încercuiește litera răspunsului corect pentru fiecare întrebare:

1. Polifonia este forma muzicală în care:

- o singură linie melodică susține întregul discurs
- mai multe voci independente cântă simultan, for-
mând o țesătură coerentă
- toate vocile cântă aceeași melodie la unison
- se folosesc doar instrumente, fără voce

2. Principiul imitației polifonice presupune:

- cântarea aceleiași melodii la unison de către toate
toate vocile
- preluarea succesivă a unei teme melodice de către
voci diferite
- repetarea aceleiași note de mai multe ori în diferite
registre
- folosirea unei singure voci pe toată durata lucrării

3. Madrigalul renascentist este o lucrare:

- instrumentală pentru orchestră simfonică
- sacră, în limba latină, cu acompaniament de orgă
- vocală polifonică, pe text laic, în limba vernaculară
- monodică, interpretată de o singură voce solo

4. *Word-painting* (madrigalism) este procedeul prin care:

- compozitorul pictează portativul cu cerneală colo-
rată
- muzica ilustrează direct sensul și emoția cuvintelor
textului
- se notează melodia folosind imagini, nu note
- se compun melodii inspirate din tablouri renașcen-
tiste

5. Care dintre următorii compozitori NU este repre- zentativ pentru Renaștere?

- Giovanni Pierluigi da Palestrina
- Claudio Monteverdi
- Antonio Vivaldi
- Josquin des Prez

6. Cele trei principii estetice ale Renașterii sunt:

- echilibrul, claritatea și expresia umană
- contrastul, ornamentul și grandoarea
- emoția, libertatea și improvizarea
- ritmul, dansul și ceremonialul

Subiectul II – Reflexivitate / Sinteză (60 puncte – câte 20 de puncte pentru fiecare cerință)

Redactează un text de 10-12 rânduri în care să sintetizezi ceea ce ai învățat despre Renaștere. Include: **a.** două caracteristici ale muzicii renașcentiste, **b.** un exemplu de lucrare în care muzica ilustrează sensul cuvintelor și **c.** o conexiune cu o creație artistică actuală care valorifică echilibrul, claritatea sau expresia umană.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru autoevaluare, verifică răspunsurile și baremul detaliat în varianta digitală.

MUZICA, PUTEREA ȘI EMOȚIA

LECȚIA 7. Barocul și arta contrastului

LECȚIA 8. Dinamică, tempo, articulare: intenția artistică

LECȚIA 9. Muzica și autoritatea

După parcurgerea acestei unități, vei putea

- ✓ să identifici contrastul ca principiu definitoriu al muzicii baroce;
- ✓ să compari două interpretări ale aceleiași lucrări baroce și să argumentezi intenția artistică;
- ✓ să analizezi relația dintre muzică și autoritate în Baroc;
- ✓ să interpretezi o lucrare muzicală barocă atent la dinamică, articulație și frazare;
- ✓ să formulezi opinii argumentate despre diferențele stilistice dintre Bach, Vivaldi și Händel.

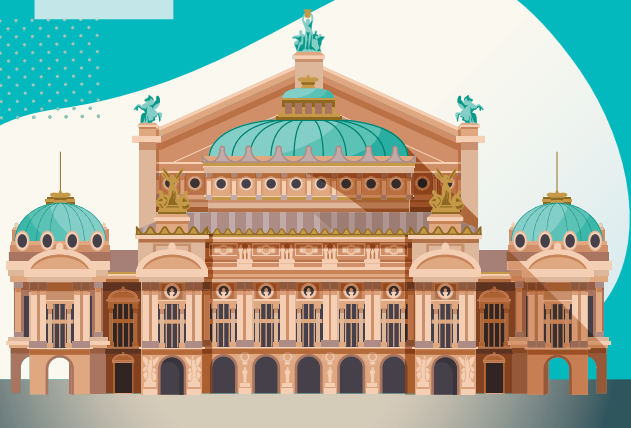
Limbajul muzical și
interpretarea expresivă
1.1. 1.2.

Muzica și contextul
cultural-istoric
2.1. 2.2.

Audiție muzicală, reflecție
critică și creație artistică
3.1. 3.2.

7

Barocul și arta contrastului

Renașterea ne-a învățat echilibrul, claritatea și expresia umană. Barocul (cca. 1600–1750) reia aceste valori și le dramatizează. Muzica nu mai caută armonia liniștită – caută emoția intensă. Claritatea contemplativă este înlocuită treptat de contrastul izbitor: lumină și umbră, solist și orchestră, suspin și triumf. În această epocă se nasc opera, oratoriul, concertul, sonata și suita – formele care vor domina muzica europeană în următoarele două secole. În această lecție vei descoperi modul în care contrastul modelează limbajul muzical al Barocului.

Știi că

Termenul „baroc” provine din portughezul *barroco* („perla cu formă neregulată”) și a fost utilizat inițial, în secolul al XVIII-lea, cu sens depreciativ, pentru a desemna arta și muzica percepute ca excesiv de ornamentate sau lipsite de echilibru. Începând cu secolul al XIX-lea, istoricii artei și muzicologii au reevaluat în mod pozitiv aceste manifestări artistice, iar termenul „baroc” a devenit denumirea consacrată a uneia dintre cele mai influente epoci culturale europene.

ANATOMIA UNEI EPOCI

Accesează în manualul digital textul-suport **Anatomia unei epoci** și identifică cele trei tipuri de contraste care stau la baza creației muzicale baroce.

Amintește-ți

În **Lecția 5** ai descoperit **madrigalul** – muzica care „pictază” cuvântul cu ajutorul vocii umane (madrigalism). În **Lecția 6** ai văzut felul în care, în atelierul renașcentist, muzica, poezia și pictura formează o singură conversație despre om.

Ce se întâmplă cu madrigalismul renașcentist când corul polifonic este înlocuit de muzica instrumentală? Ce se întâmplă când compozitorul vrea nu doar să oglindească emoția, ci să o și amplifice, să o dramatizeze? Răspunsul: se naște **Barocul**.

Descoperă

1. Accesează în manualul digital și ascultă fragmentul instrumental propus. Notează trei cuvinte care descriu imaginile, emoțiile sau mișcările sugerate de muzică și compară răspunsurile cu cele ale colegilor.

Fragmentul audiat face parte din lucrarea *Primăvara* din ciclul *Anotimpurile* al lui Antonio Vivaldi (1725). Vivaldi a publicat partitura cu un sonet în deschidere.

„A sosit Primăvara, iar păsările-o salută cu cântec voios; / iar izvoarele, în adieri ușoare de zefir, / curg cu murmur dulce. / Apoi cerul se acoperă cu mantia neagră, / fulgere și tunete o vestesc; / iar când se liniștesc, păsările iarăși cântă...”

2. Ascultă primele 4 minute ale lucrării având textul în față și identifică modul în care muzica sugerează imaginile descrise. Observă ce efecte sonore folosesc instrumentele și explică de ce lucrarea poate fi considerată un exemplu de muzică programatică.

Analizează

Ascultă primele părți din *Primăvara* („*Allegro*”) și *Vara* („*Allegro non molto*”) de Antonio Vivaldi și compară atmosfera muzicală a celor două fragmente. Notează în caiet, pe două coloane, diferențele legate de tonalitate, tempo, dinamică și imaginile sugerate de muzică.

Observă modul în care Vivaldi creează senzații precum bucuria venirii primăverii, căldura apăsătoare sau apropierea furtunii doar prin mijloace instrumentale și explică prin ce elemente sonore reușește să povestească fără cuvinte.

Retine

Concepte-cheie ale Barocului

Barocul (cca. 1600–1750) este perioada în care muzica devine mai expresivă, mai spectaculoasă.

Contrastul este una dintre ideile fundamentale ale Barocului. El apare în dinamică (tare–încet), în distribuția rolurilor (solist–ansamblu) și în caracterul muzicii (tensiune–relaxare).

Basul continuu susține discursul muzical și contribuie la coerența sonoră a epocii.

Programatismul permite muzicii să sugereze imagini și evenimente, iar **sistemul major/minor** oferă compozitorilor noi posibilități expresive.

Compozitori reprezentativi: Claudio Monteverdi, Antonio Vivaldi, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel.

Exersează!

1. Cântați în grup următorul fragment din *Hallelujah* din oratoriul *Messiah* de G.F. Händel respectând pulsația ritmică egală și realizând respirații clare la sfârșitul fiecărui cuvânt.

2. Reluați fragmentul și interpretați-l folosind contraste dinamice specifice Barocului.

„Hallelujah!” din *Messiah*

(fragment)

Georg Friedrich Händel (1685–1759)

Segment 1 (primul *Hallelujah*) – *forte* (toți cântă tare);

Segment 2 (al doilea *Hallelujah*) – *piano subito* (toți coboară brusc, fără tranziție);

Segment 3 (al treilea *Hallelujah*) – *forte* (revenire bruscă);

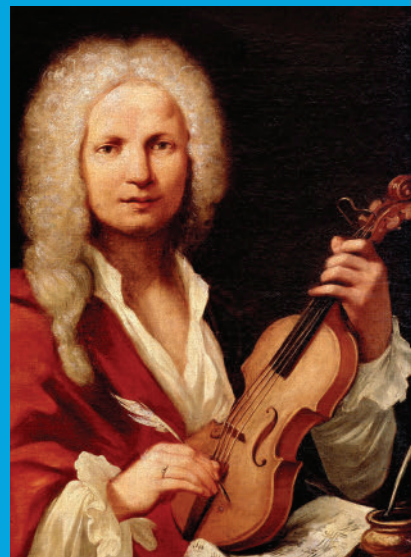
Segment 4 (al patrulea *Hallelujah*) – *piano* (final liniștit);

Segmentul 5 – *forte*.

3. Accesați manualul digital și ascultați cele două fragmente muzicale baroce propuse, identificând emoția dominantă a fiecăruia (bucurie, tristețe, triumf sau contemplație). Motivați alegerea folosind un element muzical observat: tempo, dinamică sau caracter major/minor.

Portret de compozitor

Antonio Vivaldi (1678–1741), supranumit *Il Prete Rosso* („Preotul Roșu”), a fost unul dintre cei mai importanți compozitori ai Barocului. Violonist virtuoz și autor a peste 600 de concerte, Vivaldi a creat un stil energic, bazat pe contraste și expresivitate. Cea mai cunoscută lucrare a sa, *Anotimpurile* (1725), este un exemplu celebru de muzică programatică, în care instrumentele sugerează imagini și fenomene ale naturii.

Reflectează

◆ Renașterea pune accent pe relația dintre muzică și text, iar Barocul pe exprimarea emoțiilor prin sunet.

◆ În *Anotimpurile*, Vivaldi leagă muzica de imagini și texte poetice. Crezi că muzica are nevoie de o poveste sau de o imagine pentru a fi mai expresivă? Explică printr-un exemplu. Barocul valorizează contrastul: tare–încet, solo–ansamblu, tensiune–calm. Cum reflectă această estetică lumea agitată a secolelor XVII–XVIII?

◆ Identifică exemple din muzica actuală în care apar contraste sonore bruște asemănătoare „teraselor dinamice” baroce. Ce efect produc asupra ascultătorului?

**Creează/
Experimentează**

CONCERTUL TĂU PROGRAMATIC

Lucrați în echipe de 3-4 elevi și alegeți o imagine sau o situație din viața de zi cu zi pe care să o transpuneți într-o scurtă „poveste muzicală” în stil baroc. Tema poate fi un loc, un anotimp, un moment urban sau o stare emoțională (de exemplu: „O dimineață în piața centrală”, „Furtună de toamnă”, „Trafic la ora de vârf”, „Drumul spre liceu”). Accesați în manualul digital sugestiile pentru construirea unei lucrări programatice și realizați o schiță a creației voastre – oral, pe portativ sau prin desene și indicații grafice. Stabiliți tema principală, episoadele descriptive, contrastele dinamice și atmosfera tonală a lucrării.

Alternativă digitală: Realizați o schiță sonoră de 30-60 de secunde în Chrome Music Lab (Song Maker) sau în Garage-Band și oferiți creației un titlu programatic inspirat de stilul baroc (ex.: „Concertul nr. 1 – Drumul spre liceu, partea I: *Allegro brioso*”). Prezentați creația voastră colegilor.

AUTOEVALUARE:

Bifează afirmațiile care ți se potrivesc:

- ☐ Am contribuit la realizarea creației.
- ☐ Am colaborat cu echipa.
- ☐ Am folosit resurse digitale pentru realizarea sarcinii.
- ☐ Pot explica ideile muzicale folosite.

Compară

Compară muzica Renașterii cu muzica Barocului folosind criteriile din tabel. Observă diferențele legate de expresivitate, scriitură, sistemul sonor, formele muzicale și spațiile de interpretare, apoi explică modul în care trecerea de la echilibru la contrast schimbă rolul muzicii și experiența ascultătorului.

Criteriu	Renaștere (cca. 1400–1600)	Baroc (cca. 1600–1750)
Principiu estetic	echilibru, claritate	contrast, dramatism, mișcare
Scriitură	polifonie la 4-5 voci	solist + bas continuu (subordonare ierarhică)
Pictarea emoției	<i>word-painting</i> vocal (Marenzio, Gesualdo)	programatism instrumental (Vivaldi); doctrina afectelor (Bach)
Sistem sonor	moduri bisericești (8 moduri)	tonalitatea major/minor (24 tonalități)
Forme dominante	misa, motetul, madrigalul, <i>chanson</i> -ul	opera, oratoriul, concertul, sonata, suita
Spații muzicale	biserici, curți princiare	biserici, curți regale, teatrul public, sala de concerte

Jurnal de audiție

Cinci lucrări reprezentative ale Barocului

Caută online și ascultă, în această ordine:

1. Antonio Vivaldi – *Iarna* din *Anotimpurile* – muzică programatică;
2. Johann Sebastian Bach – *Concertul brandenburgic nr. 3* – model de concert baroc;
3. Georg Friedrich Händel – *Pena tiranna* din *Amadigi di Gaula* – arie da capo;
4. Arcangelo Corelli – *Concerto grosso în sol minor, op. 6, nr. 8* (îl găsești cu denumirea „*Christmas Concerto*”), *Pastorala finală* – dialog concertino-tutti;
5. François Couperin – *Les Barricades mystérieuses* – stilul rafinat al Barocului francez.

Pentru fiecare lucrare, completează câte o fișă de audiție folosind metoda 3–2–1: 3 observații despre muzică; 2 întrebări generate de audiție; 1 conexiune personală (emoție, imagine sau asocieri).

Conexiuni

ARHITECTURĂ – PICTURĂ – POEZIE

Contrastul definește întreaga cultură barocă, nu doar muzica.

Arhitectura barocă sugerează mișcare și spectacol: **Gian Lorenzo Bernini** (1598–1680) proiectează colonadele din Piața Sf. Petru din Roma ca pe o „îmbrățișare” monumentală, **Francesco Borromini** (1599–1667) folosește forme ondulate și dinamice, iar Versailles transformă arhitectura într-un simbol al puterii regale.

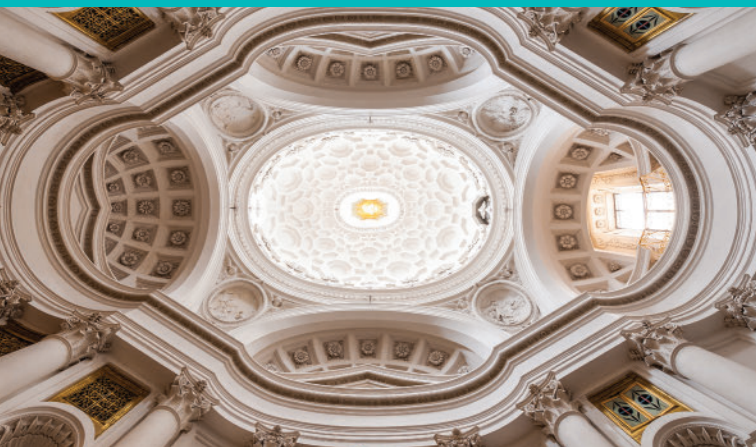
Pictura dezvoltă efectele de clarobscur: **Caravaggio** (1571–1610) și **Rembrandt** (1606–1669) folosesc opoziția dintre lumină și umbră pentru a crea dramatism și tensiune vizuală.

Poezia barocă valorifică metaforele surprinzătoare, antitezele și imaginile spectaculoase, la autori precum **Giambattista Marino** (1569–1625), **Luis de Góngora** (1561–1627) sau **John Donne** (1572–1631).

Barocul exprimă o lume a opozițiilor și a tensiunilor: lumină–întuneric, ordine–dramă, liniște–explozie, într-o epocă marcată de conflicte.

8

Dinamică, tempo, articulare: intenția artistică

Partitura este pentru interpret echivalentul piesei de teatru pentru actor. Cuvintele sunt scrise, dar fiecare actor le poate spune diferit, cu altă intonație, alt tempo, alte pauze. La fel, fiecare interpret poate face muzica lui Bach sau Vivaldi să sune complet diferit, pornind de aceleași note scrise. Ce se schimbă? Trei elemente fundamentale ale limbajului muzical: dinamica (cât de tare sau încet se cântă), tempoul (cât de rapid sau lent se cântă) și articulația (cât de legate sunt sunetele), împreună cu frazarea și agogica, formează ceea ce numim intenția artistică – personalitatea interpretului. În această lecție vei descoperi că aceleași note pot transmite emoții complet diferite în interpretări diferite.

Amintește-ți

În partitura barocă multe detalii erau lăsate la alegerea interpretului: dinamica, ornamentele, agogica sau chiar tempoul precis. Johann Sebastian Bach, de exemplu, nu nota dinamica în majoritatea pieselor pentru clavecin. De ce? Pentru că presupunea că muzicianul cunoaște „limba muzicii” și știe singur cum să interpreteze discursul sonor.

Dacă două interpretări ale aceleiași piese baroce sună atât de diferit, ce le diferențiază?

Răspunsul ar putea fi: opțiunile interpretului în ceea ce privește dinamica, tempoul și articulația frazei muzicale.

Descoperă

Ascultă online două interpretări ale *Ariei* din *Suita orchestrală nr. 3* de Johann Sebastian Bach și compară modul în care același text muzical poate transmite atmosfere diferite. Observă tempoul, dinamica și articulația și notează ce emoții sugerează fiecare versiune și care dintre ele ți se pare mai apropiată de estetica Barocului.

♦ **Karl Richter, Münchener Bach-Orchester (1961)** – tempo mai lent, sonoritate amplă, legato expresiv și atmosferă solemnă, aproape romantică.

♦ **John Eliot Gardiner, English Baroque Soloists (1983)** – tempo mai viu, dinamică în terase, articulare clară și sonoritate apropiată de practica barocă istorică.

Portret de compozitor

Johann Sebastian Bach (1685–1750) este considerat unul dintre cei mai importanți compozitori ai Barocului. Organist, clavecinist și maestru al contrapunctului, Bach a creat lucrări în aproape toate genurile epocii: preludii și fugi, concerte, suite, cantate și pasiuni. Muzica sa impresionează prin echilibrul dintre rigoarea construcției și expresivitatea profundă. Printre cele mai cunoscute creații se numără *Clavecinul bine temperat*, *Concertele brandenburgice* și *Patimile după Matei*.

CEI PATRU PARAMETRI AI INTENȚIEI ARTISTICE

Accesează textul-suport din manualul digital și identifică cei patru parametri ai intenției artistice: dinamica, tempo, articulație și agogică. Alege câte un termen din fiecare categorie și explică ce efect expresiv produce asupra muzicii și asupra ascultătorului.

Reflectează

◆ Dacă două interpretări ale aceleiași piese sună atât de diferit, înseamnă că muzica trăiește și prin interpret, nu doar prin partitură. Ești de acord cu această afirmație? Argumentează.

◆ Există o limită până la care un interpret poate modifica intenția compozitorului? Când devine o reinterpretare prea liberă și muzica pare să aparțină mai mult interpretului decât compozitorului?

◆ Cum se schimbă în cazul tău percepția unui cântec preferat atunci când îl asculți într-o versiune live, studio, acoustic sau remix? Ce anume produce diferența și care versiune ți se pare mai autentică?

◆ În muzica modernă (pop, rock, jazz, hip-hop), unde observi cel mai clar intenția interpretului? Oferă exemple precum cover-uri reinterpretate radical, improvizații jazz sau momente de freestyle hip-hop.

Analizează

Accesează online și ascultă primele două minute din cele două interpretări ale *Ariei* din *Variațiunile Goldberg* de Johann Sebastian Bach, realizate de Glenn Gould în 1955 și 1981. Același pianist. Aceeași partitură. Douăzeci și șase de ani distanță. Compară tempoul, dinamica și articulația.

Notează în caiet: Ce atmosferă transmite fiecare versiune și care ți se pare mai expresivă. Ce sentimente îți transmite fiecare interpretare. Care versiune ți se pare „mai adevărată”? De ce?

Glenn Gould – 1955. **Tempo:** foarte rapid, pulsație energică. **Articulație:** *staccato* delicat, fiecare notă punctează. **Dinamică:** medie, fără terase mari. **Caracter:** tineresc, jucăuș, geometric – ca o piesă de ceasornicărie.

Glenn Gould – 1981. **Tempo:** mult mai lent, contemplativ. **Articulație:** *legato* cu separări fine. **Dinamică:** variabilă, cu terase. **Caracter:** meditativ, profund, aproape liturgic. „Ceea ce fusese o demonstrație a devenit mărturisire” – a spus un critic.

Reține

Dinamica, tempoul, articulația și agogica formează limbajul expresiv al interpretului. Prin aceste elemente, o partitură scrisă devine muzică vie, capabilă să transmită diferite emoții.

Schimbarea unui singur parametru poate modifica complet caracterul unei melodii:

- lent + legato + piano + minor → atmosferă tristă, melancolică, contemplativă;

- rapid + staccato + forte + major → caracter vesel, energic, sărbătoresc;

- lent + staccato + forte → efect solemn și ceremonial;

- rapid + legato + piano + minor → atmosferă tensionată și neliniștită.

Majoritatea indicațiilor muzicale sunt scrise în italiană, moștenire a epocii baroce, când Italia era centrul muzicii europene. Acest limbaj internațional este folosit și astăzi în partituri.

Exersează!

Solfegiază împreună cu colegii melodia *Au clair de la Lune*, apoi interpretează-o în mai multe variante expresive, observând cum se schimbă caracterul muzicii prin modificarea tempoului, dinamicii, articulației și agogicii.

● Varianta A – „Funeralii”

Interpretează melodia în tempo *Largo*, cu articulație *legato*, dinamică *piano* și *rubato* expresiv. Descrie o atmosferă tristă și contemplativă.

● Varianta B – „Sărbătoare”

Interpretează melodia în tempo *Allegro*, cu articulație *staccato*, dinamică *forte* și accente ritmice clare. Sugerează bucurie, energie și mișcare.

● Varianta C – „Ceremonie regală”

Interpretează melodia în stil *Andante maestoso*, cu accente *marcato*, terase dinamice și *ritardando* la final. Creează o atmosferă solemnă și grandioasă.

● Varianta D – „Stil baroc”

Reinterpretează melodia folosind trăsături specifice Barocului: tempo moderat, alternanțe bruște *forte/piano*, articulație semi-detașată și lipsa *rubato*-ului.

Compară cele patru variante și explică modul în care schimbarea parametrilor interpretativi transformă emoția transmisă de aceeași melodie.

Au clair de la Lune

Cântec popular francez

1. Au claire de la Lu - ne Mon a - mi Pie - rrot Prê te moi ta plu - me
2. Au claire de la Lu - ne Pie - rrot re - pon - dit: Je n'ai pas de plu - me

pour é - crire un mot. Ma chan - delle est mor - te
Je suis dans mon lit, Va chez la voi - si - ne

Je n'ai plus de feu Ou - vre moi ta por - te Pour l'a - mour de Dieu.
Je crois qu'elle y est. Car dans sa cui - si - ne, On bat le bri - quet.

Compară

Analizează termenii muzicali din tabel și compară efectele lor expresive. Identifică diferențele dintre indicațiile de dinamică, tempo, articulație și agogică și oferă câte un exemplu muzical pentru fiecare categorie.

Știi că

Înainte de apariția metronomului, compozitorii nu puteau indica exact viteza unei lucrări. **Metronomul** – aparatul care măsoară timpul în bătăi pe minut (BPM) – a fost inventat abia în 1815 de Johann Nepomuk Maelzel. Primul mare compozitor care a început să noteze valori precise de tempo în partituri a fost Ludwig van Beethoven.

Timp de două secole, muzicienii interpretau indicații precum *Allegro* sau *Andante* mai mult după gustul și tradiția epocii. De exemplu, un *Andante* de Johann Sebastian Bach putea suna diferit de la un oraș la altul sau de la un interpret la altul. Tempoul depindea de: spațiul în care se cânta (o catedrală necesită un tempo mai lent din cauza ecoului); instrumentele folosite; stilul și sensibilitatea interpretului. De aceea, două interpretări moderne ale aceleiași lucrări baroce pot suna foarte diferit. Nu este o greșală, ci o urmare a libertății moștenite din acea epocă. Astăzi, dirijorii specializați în interpretare istorică încearcă să reconstituie stilul original al Barocului folosind instrumente de epocă și bazându-se pe documente care descriu practicile muzicale ale vremii.

Termen	Tip	Semnificație	Exemplu sonor
<i>piano</i> (p)	dinamică	încet, dar audibil	voce intimă, interpretare în șoaptă
<i>forte</i> (f)	dinamică	tare, plin	strigăt vesel, anunț ceremonial
<i>Allegro</i>	tempo	vioi, vesel (cca. 120 BPM)	mers grăbit, plimbare voioasă
<i>Adagio</i>	tempo	lent, comod (cca. 60 BPM)	respirație liniștită, gând contemplativ
<i>legato</i>	articulație	notele sunt interpretate cursiv, legate una de alta fără întreruperi între ele, astfel încât linia melodică să curgă continuu	voce care cântă pe o singură respirație
<i>staccato</i>	articulație	notele sunt interpretate separat, scurt și detașat, cu mici pauze între ele	pași pe parchet, picături de ploaie pe asfalt
<i>rubato</i>	agogică	libertatea de a accelera sau încetini expresiv anumite valori ritmice, fără a modifica percepția generală a tempoului lucrării	recitare cu pauze expresive

Jurnal de audiție

Audiază online următoarele lucrări și, pentru fiecare exemplu, notează: 3 observații despre interpretare; 2 diferențe de tempo, dinamică, articulație sau agogică; 1 idee personală despre atmosfera sau emoția transmisă de muzică.

1. J.S. Bach – *Aria din Suita orchestrală nr. 3* – Karl Richter / John Eliot Gardiner;
2. J.S. Bach – *Toccată și fuga în re minor* – versiune pentru orgă / versiune orchestrală;
3. J.S. Bach – *Variațiuni Goldberg* – Glenn Gould (1955 / 1981);
4. J.S. Bach – *Erbarne dich* din *Patimile după Matei*;
5. A. Vivaldi – *Concertul pentru două vioi*, RV 522 și transcrierea lui Bach pentru clavicin.

Conexiuni

În Baroc, muzicienii considerau că fiecare element muzical poate transmite o emoție precisă. Această concepție, numită *Affektenlehre* („doctrina afectelor”), asociază tonalitățile, ritmurile și liniile melodice cu anumite stări: bucurie, gravitate, tensiune sau melancolie.

Compozitorii foloseau figuri retorice muzicale inspirate din arta discursului: linie ascendentă = energie sau bucurie; linie descendentă = tristețe sau resemnare; pauză bruscă = tensiune; pasaj rapid = agitație sau dramatism.

Johann Sebastian Bach aplică frecvent aceste principii în lucrările sale religioase, unde muzica nu doar însoțește textul, ci și transmite emoția acestuia prin sunet. Pentru muzicianul baroc, a interpreta înseamnă a vorbi. Muzicianul devine orator, partitura devine discurs, iar sunetul devine principalul mijloc de transmitere a emoțiilor.

9

Muzica și autoritatea

Niciun compozitor baroc nu a compus „pentru sine însuși”. Toți au scris pentru patronii timpului – curțile princiare sau regale, Biserica sau publicul plătitor de bilete. În această ecuație, muzica nu este doar artă, este și instrument al autorității. Liturghia ajustată după regulile Conciliului de la Trento formează o tradiție; opera publică deschisă la Veneția în 1637 inaugurează un nou model; ceremonia regală de la Versailles transformă muzica în propagandă politică. Această lecție arată cele trei chipuri ale muzicii baroce – sacră, aristocratică, populară – și explică de ce aceeași epocă a putut produce atât *Patimile după Matei* de J.S. Bach, cât și *Music for the Royal Fireworks* de G.F. Händel.

Știi că

Deși Bach și Händel au trăit în aceeași epocă, muzica lor religioasă avea funcții diferite.

Cantata *Jauchzet Gott in allen Landen*, BWV 51 de Bach a fost compusă pentru liturghia luterană de la Thomaskirche din Leipzig (cca. 1730). Lucrarea folosește soprană solo, trompetă și orchestră de cameră, având un caracter virtuos și meditativ și fiind destinată unui public restrâns.

În schimb, corul *Hallelujah* din oratoriul *Messiah* de Händel a fost conceput pentru săli publice și public plătitor (Dublin, 1742). Corul și orchestra amplă, susținute de trompete, creează o sonoritate festivă, monumentală, specifică unei celebrări colective.

Amintește-ți

Oare pentru cine compuneau Bach și Händel? Și de ce? Deși contemporani (ambii născuți în 1685, la 130 km distanță unul de altul), au compus muzică foarte diferită – unul, cantate liturgice pentru o biserică germană, celălalt, opere și oratorii pentru publicul londonez.

Descoperă

și „Hallelujah” din *Messiah* de Händel. Compară cele două audiții și observă: cine interpretează (solist sau cor); dimensiunea ansamblului orchestral; atmosfera creată; tipul de public căruia îi este adresată muzica.

Explică apoi de ce muzica lui Bach sugerează o rugăciune intimă, iar cea a lui Händel seamănă cu o celebrare publică și monumentală.

Accesează online și ascultă fragmentele „Aleluia” din cantata *Jauchzet Gott in allen Landen*, BWV 51 de Bach,

TREI CHIPURI ALE MUZICII BAROCE

În epoca barocă, muzica se dezvoltă în trei spații sociale principale: **biserica** – muzică religioasă și meditativă (Bach); **curtea regală** – muzică ceremonială și aristocratică (Lully, Couperin); **teatrul public** – operă și spectacol pentru publicul plătitor (Händel, Vivaldi). Fiecare spațiu influențează stilul muzicii, tipul de ansamblu și emoția transmisă. Accesează în manualul digital textul-suport și compară rolul muzicii în biserică, la curtea regală și în teatrul public.

Reține

Concepte fundamentale ale muzicii baroce

- **Patronajul baroc** – sistem prin care compozitorii creează muzică pentru Biserică, pentru curtea regală sau publicul plătitor.
- **Cantata** – lucrare vocală cu acompaniament instrumental, alcătuită din mai multe secțiuni, pe text religios sau laic.
- **Oratoriul** – lucrare vocal-simfonică de mari dimensiuni, cu subiect religios, interpretată fără decoruri și costume.
- **Opera** – spectacol muzical scenic care îmbină muzica, teatrul, decorurile și costumele.
- **Ceremonialul muzical** – utilizarea muzicii în cadrul unor ceremonii religioase, politice sau festive.

Exersează!

Solfegiază și interpretează împreună cu colegii fragmentul melodic din partitura de mai jos.

Coralul „Noi, creștinii” din Cantata BWV 142

(fragment)

J.S. Bach (1685–1750)

Reia apoi același fragment în două variante contrastante:

● **Varianta „biserică”** – interpretează în stil apropiat de muzica lui Bach: *mezzopiano*, *Andante*, *legato*, expresiv și calm.

● **Varianta „spectacol”** – interpretează în stil apropiat de muzica lui Händel: *forte*, *Allegro maestoso*, accente puternice și caracter monumental.

Compară interpretările și explică modul în care dinamica, tempoul și articulația modifică expresia muzicală.

Compară

1. Accesează în manualul digital tabelul comparativ Bach–Händel. Analizează diferențele legate de formare, patronaj, public și genurile muzicale cultivate de cei doi compozitori, apoi explică modul în care contextul cultural și social le-a influențat creația și cariera.

2. **Investigație.** Identifică relația dintre cele trei spații muzicale ale Barocului (biserica, curtea regală și teatrul public) și activitatea compozitorilor J.S. Bach și G.F. Händel. Indicații de rezolvare: Folosește informațiile din manual și din resursele digitale pentru a explica în ce contexte au creat cei doi compozitori și cum au influențat publicul și funcția muzicii caracterul lucrărilor lor. Prezintă concluziile într-o scurtă fișă sau intervenție orală.

Analizează

Accesează în manualul digital textul-suport al contextului istoric al lucrării *Marche pour la cérémonie des Turcs* de Jean-Baptiste Lully, apoi ascultă online fragmentul muzical. Identifică elementele sonore care sugerează „exotismul oriental”, explică imaginea despre Orient transmisă publicului francez al secolului al XVII-lea și rolul politic al lucrării la curtea lui Ludovic al XIV-lea.

Formulează, la final, o opinie argumentată: poate fi privită această muzică doar ca divertisment sau trebuie analizată și critic, din perspectiva stereotipurilor culturale?

Conexiuni**MUZICA - ARHITECTURA**

Muzica barocă a autorității nu poate fi înțeleasă fără arhitectura care o adăpostește. Versailles, bazilica Sf. Petru din Roma și marile teatre venețiene reprezintă trei tipuri de spațiu diferite, fiecare influențând modul în care muzica era creată, interpretată și ascultată. Accesează materialul video despre arhitectura Barocului și descoperă felul în care ceremonialul, organizarea socială și spațiul arhitectural contribuie la construirea spectacolului și a puterii în secolele XVII–XVIII.

Reflectează

◆ Dacă Bach a fost considerat un compozitor minor în timpul vieții, iar Händel un star european, de ce astăzi Bach este considerat de mulți „cel mai mare compozitor al tuturor timpurilor”? Ce s-a schimbat în gustul publicului între 1750 și 2026?

◆ Există în zilele noastre o „muzică a curții”? Cine are astăzi rolul lui Ludovic al XIV-lea – cine comandă muzică pentru evenimente publice (funeraliile prințesei Diana, deschideri ale Jocurilor Olimpice, încoronări)? Cum s-a schimbat funcția ceremonială a muzicii?

◆ Funcția de *muzică sacră* mai există? Ce muzică se cântă într-o biserică modernă (catolică, ortodoxă, protestantă)? Cum se compară cu o cantată de Johann Sebastian Bach – ca text, formă și emoție?

◆ Un spectacol muzical baroc dura 3-4 ore (o operă). Astăzi, un concert pop durează aproximativ 90 de minute. Ce s-a schimbat în relația dintre public și spectacol? Atenția? Răbdarea? Tipul de plăcere estetică?

Portret de compozitor

Jean-Baptiste Lully (1632–1687)

a fost unul dintre cei mai importanți compozitori ai Barocului francez și muzicianul oficial al curții lui Ludovic al XIV-lea. Născut la Florența, s-a stabilit în Franța, unde a devenit creatorul operei franceze de tip *tragedie lirică* și organizatorul marilor spectacole de la Versailles. A colaborat cu Molière la numeroase comedii-balet și a transformat muzica într-un instrument al fastului și propagandei regale. Muzica lui Lully combină claritatea expresiei cu fastul și disciplina artistică specifice curții lui Ludovic al XIV-lea. Lucrări reprezentative: muzica pentru *Le Bourgeois gentilhomme* (1670), *Armide* (1686), *Atys* (1676), *Te Deum* (1677).

EVALUARE CONTINUĂ

RECAPITULARE

**Creează/
Experimentează**

Reinterpretare barocă a unei melodii moderne

Alegeți, în echipă (3-5 elevi), o melodie modernă cunoscută și realizați o reinterpretare inspirată de stilul baroc. Integrați elemente precum dinamica în terase, ornamentația melodică și contrastul expresiv, valorificând emoția dominantă a melodiei.

Realizați o înregistrare audio/video (2-4 minute) și comparați-o cu varianta originală într-un scurt comentariu oral sau scris (100-150 de cuvinte), evidențiind diferențele de expresie, tempo, dinamică sau acompaniament.

Criterii de evaluare: utilizarea elementelor stilului baroc, coerența artistică, creativitatea, colaborarea în echipă și calitatea reflecției comparative.

Portofoliu

Verifică dacă în portofoliul tău se află:

- ✓ jurnalul de audiție cu toate lucrările audiate;
- ✓ schița sau înregistrarea „Concertului tău programatic”;
- ✓ înregistrarea audio *Au clair de la Lune* cu cele 4 variante interpretative;
- ✓ înregistrarea în stil Bach și în stil Händel;
- ✓ tabelul comparativ Bach vs. Händel completat;
- ✓ investigația: relația spațiu-creație.

EVALUARE

Subiectul I (30 puncte – câte 5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Încercuiește litera răspunsului corect pentru fiecare întrebare:

1. Cuvântul „baroc” provine din portughezul *barroco* și înseamnă:

- a) ornament aurit
- b) perlă cu formă neregulată
- c) palat încărcat
- d) spectacol grandios

2. Antonio Vivaldi este compozitorul:

- a) cantatei *Jauchzet Gott in allen Landen*
- b) ciclului *Anotimpurile (Le quattro stagioni)*
- c) suitei *Music for the Royal Fireworks*
- d) *Variațiunilor Goldberg*

3. Concerto grosso presupune dialogul muzical dintre:

- a) un solist și acompaniament de pian
- b) cor mixt și orchestră simfonică
- c) un grup mic de soliști (*concertino*) și orchestra (*tutti*)
- d) două voci independente în polifonie

4. Doctrina afectelor (*Affektenlehre*) susține că:

- a) muzica trebuie să fie obiectivă, fără emoții
- b) fiecare element muzical (tonalitate, ritm) provoacă o emoție precisă
- c) doar vocea umană poate transmite emoții muzicale
- d) emoția muzicală depinde exclusiv de cuvintele textului

5. În Baroc, dinamica în terase înseamnă:

- a) crescendouri lungi și treptate, ca în Romantism
- b) schimbări bruște *forte/piano* fără tranziție
- c) o singură nuanță dinamică în toată lucrarea
- d) folosirea exclusivă a nuanțelor extreme (*pp* și *ff*)

6. Cele trei spații sociale principale în care se dezvoltă muzica barocă sunt:

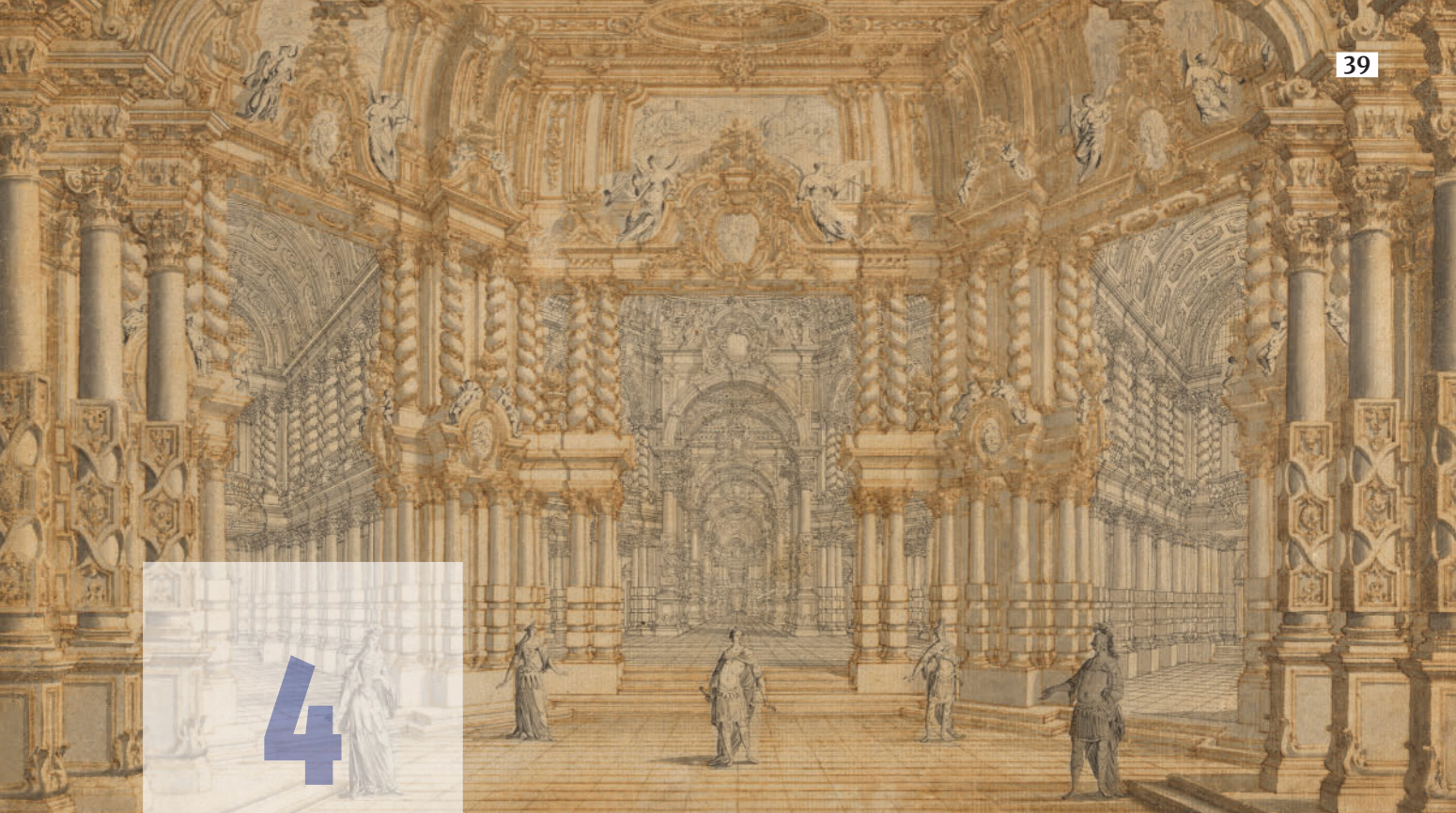
- a) sala de concert, cafeneaua și salonul aristocratic
- b) biserica, curtea regală și teatrul public
- c) opera, oratoriul și concertul instrumental
- d) catedrala, palatul și piața publică

Subiectul II (60 puncte – câte 20 de puncte pentru fiecare cerință)

Redactează un text de 8-10 rânduri despre Baroc, în care să: **a.** identifici două caracteristici definitorii ale muzicii baroce studiate în această unitate; **b.** exemplifici, printr-o lucrare audiată (Vivaldi, Bach, Händel, Corelli sau Couperin), modul în care se manifestă contrastul; **c.** explici cum una dintre trăsăturile baroce se regăsește astăzi într-o creație artistică cunoscută de tine.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru autoevaluare, verifică răspunsurile și baremul detaliat în varianta digitală.

MUZICA ȘI ECHILIBRUL FORMEI

LECȚIA 10. Clasicismul și ordinea discursului muzical

LECȚIA 11. Anatomia stilului clasic: tema, fraza, perioada

LECȚIA 12. Iluminismul și viața muzicală a epocii clasice

După parcurgerea acestei unități, vei putea

- ✓ să recunoști principiile Clasicismului (echilibru, claritate, simetrie) într-o audiție;
- ✓ să identifici elementele constructive ale unei lucrări clasice – motiv, frază, perioadă, secțiune, formă;
- ✓ să descrii structura frazei pătrate (4 + 4 măsuri) și a formei de sonată (Expoziție – Dezvoltare – Reexpoziție);
- ✓ să analizezi rolul Iluminismului și al saloanelor europene în dezvoltarea vieții muzicale clasice;
- ✓ să compari stilurile componistice ale celor trei mari clasici vienezi – Haydn, Mozart, Beethoven.

Limbajul muzical și
interpretarea expresivă
1.1. 1.2.

Muzica și contextul
cultural-istoric
2.1. 2.2.

Audiție muzicală, reflecție
critică și creație artistică
3.1. 3.2.

10

Clasicismul și ordinea discursului muzical

Barocul a fost epoca emoției amplificate, a contrastului puternic și a ornamentației bogate. Generația care urmează (1750–1820) reacționează: caută echilibrul, claritatea și naturalețea. Muzica devine un discurs rațional – cu introducere, dezvoltare și concluzie –, ca un eseu sau ca o demonstrație matematică. Apar formele care vor domina muzica următorilor 250 de ani: simfonia, sonata, cvartetul de coarde, concertul instrumental. În această lecție vei descoperi spiritul Clasicismului prin trei principii care îl definesc: echilibru, claritate și simetrie.

Știi că

Până la începutul secolului al XVIII-lea, principalul instrument cu claviatură era clavecinul, al cărui sunet avea o dinamică relativ constantă. În jurul anului 1700, italianul Bartolomeo Cristofori (1655–1731) inventează pianoforte-ul – instrumentul care îi permite interpretului să cânte mai tare (*forte*) sau mai încet (*piano*) în funcție de modul în care apasă clapele. Noua posibilitate de control expresiv transformă radical interpretarea muzicală și face din pian instrumentul reprezentativ al Clasicismului și al Romantismului.

ANATOMIA STILULUI CLASIC

Citește textul-suport din manualul digital și identifică cele trei elemente fundamentale ale Clasicismului: echilibrul, claritatea și forma logică. Completează apoi în caiet: un exemplu pentru fiecare element; o caracteristică a frazei pătrate; numele unei forme muzicale specifice Clasicismului și al călăușirea ei instrumentală.

Amintește-ți

În **Unitatea 3** ai descoperit Barocul – contrastul ca principiu, doctrina afectelor, muzica ca instrument al puterii. Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi și Georg Friedrich Händel au creat o muzică intensă, decorativă și ceremonială.

Ce se întâmplă când o nouă generație – cea a lui Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven – consideră că Barocul a devenit „prea mult”? Prea încărcat, prea teatral, prea complicat? Răspunsul: se naște o muzică nouă, rațională și echilibrată, care imită – în sunet – frumusețea unei clădiri grecești antice: simetria, proporția și claritatea.

Descoperă

Accesează și ascultă în manualul digital începutul părții I (*Allegro*) a lucrării *Eine kleine Nachtmusik* (*Mica serenadă*), K. 525 de Wolfgang Amadeus Mozart. Notează în caiet câte fraze muzicale distincte reușești să identifici (locurile unde muzica „respiră”, se oprește pentru o clipă). Observi relația întrebare–răspuns? Care frază ți se pare cea mai memorabilă?

Observă felul în care frazele de câte 4 măsuri creează echilibrul specific muzicii clasice.

Reține

Clasicismul este un curent artistic al sec. al XVIII-lea (cca. 1750–1820) având ca principal centru cultural orașul Viena. Muzica acestei epoci se bazează pe **echilibru**, **claritate** și **organizare logică**. Discursul muzical este construit adesea în fraze pătrate, formate din unități regulate de 4, 8 sau 16 măsuri. **Forma de sonată** devine modelul principal de organizare a unei lucrări muzicale și cuprinde trei secțiuni: Expoziție, Dezvoltare și Reexpoziție. În această perioadă se dezvoltă genuri muzicale importante precum **simfonia**, **sonata**, **cvartetul** și **concertul instrumental**. Cei mai reprezentativi compozitori ai Clasicismului sunt: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven, numiți și „Triada clasică vieneză”.

Exersează!

Solfegiază împreună cu colegii tăi prima frază din *Eine kleine Nachtmusik* (Mica serenadă) de Wolfgang Amadeus Mozart și urmărește respirația muzicală la fiecare 4 măsuri.

***Eine kleine Nachtmusik* (Mica serenadă)**

(fragment)

W.A. Mozart (1756–1791)

Identifică, în perioada de 8 măsuri, fraza care funcționează ca „întrebare” și fraza care oferă „răspunsul”. Reascultă online apoi începutul lucrării și marchează prin bățai din palme începutul fiecărei perioade muzicale, pentru a observa echilibrul specific frazei pătrate clasice.

Compară

Analizează tabelul comparativ și identifică trei diferențe esențiale între stilurile celor două epoci muzicale: Baroc și Clasicism. Notează în caiet: o diferență legată de expresia muzicală; o diferență legată de scriitură și frazare; o diferență legată de formele muzicale specifice fiecărei epoci.

La final, notează care dintre cele două stiluri este mai apropiat de gustul tău muzical și de ce.

Criteriu	Baroc (cca. 1600–1750)	Clasicism (cca. 1750–1820)
Principii estetice	contrast, dramatism, mișcare	echilibru, claritate, simetrie
Scriitură	polifonie, bas continuu	melodie cantabilă + acompaniament (omofonie)
Frazare	curgere continuă, propoziții lungi	fraze pătrate (4 + 4, 8 + 8), întrebare–răspuns
Dinamică	în terase (alternanța bruscă <i>f/p</i>)	cu nuanțe mobile (<i>crescendo</i> , <i>decrescendo</i>) și terase
Forme dominante	opera, oratoriul, suita, <i>concerto grosso</i>	simfonia, cvartetul, sonata, concertul instrumental
Centre culturale	Veneția (Italia), Leipzig (Germania), Versailles (Franța), Londra (Anglia)	Viena

Analizează

Accesează manualul digital și ascultă începutul părții a II-a din *Simfonia nr. 94 „Surpriza”* de Joseph Haydn. Identifică momentul în care apare acordul puternic de *fortissimo* și observă efectul creat prin contrastul dintre liniștea temei și intervenția orchestrală bruscă.

Întrebări de ghidaj: Câte măsuri are tema inițială? Este o frază pătrată clasică? Unde apare „surpriza” și cum se schimbă dinamica? Ce efect produce acest moment asupra ascultătorului și de ce crezi că Haydn a folosit acest contrast?

Reflectează

♦ De ce crezi că generația lui Mozart respinge Barocul ca fiind „prea complicat” și „prea decorativ”? Cum se leagă această schimbare de Iluminism – epoca rațiunii, a ordinii și a logicii?

♦ Fraza pătrată (4 + 4 măsuri) este marca muzicii clasice. Oare există și în muzica de astăzi? Ascultă atent un cântec pop pe care îl cunoști bine: câte măsuri are versul? Dar refrenul? Sunt construite simetric?

♦ Care ți se pare mai frumoasă: bazilica Sf. Petru sau clădirea Partenonului? De ce? Explică legătura dintre această preferință și gustul muzical al Clasicismului.

♦ Bach și Mozart au murit la vârste diferite – la 65, respectiv 35 de ani, dar ambii au compus un număr impresionant de lucrări. Cum explici viteza de creație a lui Mozart? Gândește-te la simplificarea texturii muzicale, la fraza pătrată și la formele standardizate ale Clasicismului.

Portret de compozitor

Joseph Haydn (1732–1809) a fost fondatorul stilului clasic vienez și unul dintre compozitorii care au stabilit structura simfoniei și a cvartetului de coarde. A lucrat aproape 30 de ani la curtea prinților Esterházy, unde a avut la dispoziție propria orchestră și a putut experimenta constant noi idei muzicale. A compus 104 simfonii, 68 de cvartete de coarde, numeroase sonate pentru pian, concerte și oratorii. L-a influențat profund pe Wolfgang Amadeus Mozart, iar Ludwig van Beethoven i-a fost elev la Viena.

Lucrări reprezentative: *Simfonia nr. 94 „Surpriza”*, *Simfonia nr. 101 „Ceasul”*, *Simfonia nr. 100 „Militară”*, *Simfonia nr. 104 „Londra”*, *Concertul pentru violoncel în Do major*, *Cvartetele „Rusești”*, oratoriile *Creațiunea* și *Anotimpurile*.

Știi că

Basul Alberti poartă numele compozitorului italian Domenico Alberti, care a folosit frecvent acest tip de acompaniament în lucrările sale pentru clavecin. Modelul apare prin repetarea acordului în ordinea *grav-acut-mediu-acut*, prin care se creează o mișcare continuă și echilibrată. Mozart și Haydn au folosit adesea basul Alberti pentru a susține melodia fără a încărca textura muzicală.

Creează/
Experimentează

Identifică fraza pătrată în jurul tău

Alege trei piese muzicale din genuri diferite (de exemplu: muzică clasică, pop, folk, hip-hop). Ascultă începutul fiecărei piese și analizează prima frază muzicală sau primul vers.

Notează în caiet: câte măsuri are tema inițială; dacă fraza este construită după modelul pătrat (4, 8 sau 16 măsuri); unde simți „întrebarea” muzicală și unde apare „răspunsul” sau încheierea frazei. Prezintă apoi concluziile în clasă și compară cele trei exemple. Observă în ce genuri apare mai clar fraza pătrată și explică de ce acest tip de organizare muzicală se regăsește și în muzica actuală.

Jurnal de audiere

Pentru o introducere în stilul clasic vienez, caută online și ascultă, în această ordine:

1. W.A. Mozart – *Eine kleine Nachtmusik*, K. 525, prima parte (*Allegro*): fraza pătrată în stare pură;
2. J. Haydn – *Simfonia nr. 94 „Surpriza”*, partea a II-a (*Andante*): claritate clasică și gest umoristic;
3. J. Haydn – *Concertul pentru violoncel în Do major*, prima parte: virtuozitate instrumentală și melodie cantabilă;
4. W.A. Mozart – *Concertul pentru vioară și orchestră nr. 3 în Sol major*, K. 216, prima parte: dialogul în stil clasic dintre solist și orchestră;
5. L. van Beethoven – *Sonata pentru pian nr. 8 în do minor „Pathétique”*, op. 13, introducere (*Grave*): granița dintre Clasicism și Romantism, unde drama începe să transforme forma clasică.

Pentru fiecare lucrare, completează câte o fișă de audiere folosind metoda 3–2–1: 3 idei; 2 întrebări; 1 conexiune personală. Acordă atenție specială frazei pătrate și încearcă să numeri mental măsurile.

Conexiuni

MUZICĂ – ARHITECTURĂ – PICTURĂ – LITERATURĂ

Cuvântul „clasicism” vine de la „clasic” – referință la Antichitatea greco-romană. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Europa redescoperă idealurile lumii antice: ordine, proporție și simetrie. Această întoarcere are loc simultan în toate artele.

Arhitectura – templul redescoperit

Descoperirile arheologice din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de la Pompeii și Herculaneum aduc la lumină orașe romane întregi. Arhitecți precum, mai devreme, **Andrea Palladio** (1508–1580) sau **J.-S. Soufflot** (1713–1780, cel care a proiectat Panthéon din Paris) și **Robert Adam** (1728–1792) construiesc clădiri cu coloane, frontoane și proporții inspirate din Antichitate. Capitoliul Statelor Unite ale Americii (început în 1793) este o reinterpretare modernă a templului roman.

Pictura – rigoarea lui David

Jacques-Louis David (1748–1825), pictorul oficial al Revoluției Franceze, înlocuiește stilul rococo, decorativ, cu scene inspirate din istoria antică și valorile republicane: *Jurământul Horațiilor* (1784), *Moartea lui Marat* (1793). Compoziția simetrică, lumina clară și gesturile solemne reflectă același spirit al muzicii lui Haydn și Mozart.

Operele scrise – claritatea Iluminismului

Voltaire, **Denis Diderot** și **Immanuel Kant** scriu într-un stil clar, logic și argumentativ, fără ornamentația excesivă a Barocului. *Enciclopedia* lui Diderot și d'Alembert urmărește organizarea și explicarea rațională a întregii cunoașteri. Aceeași logică se regăsește și în muzica clasică: ordine, echilibru și claritate.

Concluzie

Clasicismul nu este doar un stil muzical, ci și o viziune asupra lumii bazată pe rațiune, proporție și echilibru. Născut în spiritul Iluminismului, el influențează nu doar arta, ci și societatea. Muzica clasică devine expresia sonoră a noilor concepții despre lume.

11

Anatomia stilului clasic: tema, fraza, perioada

Până acum ai înțeles ce înseamnă stilul clasic – echilibru, claritate, frază pătrată. În această lecție facem un pas mai adânc: învățăm cum este construită, în detaliu, o lucrare clasică – de la „cărămidă” (motivul muzical) până la întregul edificiu (forma muzicală). Aceeași logică – de la mic la mare, de la simplu la complex – stă la baza majorității simfoniilor, sonatelor, cvartetelor scrise în ultimii 250 de ani. La sfârșitul acestei lecții vei putea să descifrezi arhitectura oricărei lucrări clasice.

Amintește-ți

În Lecția 10 ai descoperit principiile stilului clasic: echilibru, claritate, fraza pătrată. Ai învățat că tema clasică are de obicei 8 măsuri ($4 + 4$), construită ca întrebare și răspuns. O simfonie clasică durează 30–50 de minute. O frază muzicală durează 8–12 secunde. Cum se ajunge de la fraza muzicală la lucrarea întreagă? Răspunsul: prin combinarea mai multor unități structurale – de la motiv la frază, de la frază la perioadă, de la perioadă la forma muzicală.

Descoperă

Ascultă în manualul digital începutul primei părți (*Allegro molto*) din *Simfonia nr. 40 în sol minor*, K. 550 de Mozart. Urmărește simultan partitura din manual, identifică motivul de trei note de la începutul lucrării și notează în caiet unde îl recunoști pe parcursul fragmentului: în tema principală, în fragmentele de tranziție sau în alte voci ale orchestrei.

Simfonia nr. 40 în sol minor

Explică, în 2–3 enunțuri, cum crezi că reușește Mozart să construiască o întreagă mișcare simfonică pornind de la un motiv atât de scurt.

IERARHIA STRUCTURALĂ – DE LA MOTIV LA FORMĂ

Accesează textul-suport din manualul digital și urmărește cum este organizată muzica clasică, de la motivul muzical până la forma completă a unei lucrări. Identifică cele cinci niveluri structurale (motiv, frază, perioadă, secțiune, formă) și notează câte o idee esențială despre rolul fiecăruia în construcția unei simfonii sau sonate clasice.

Reflectează

▶ Forma de sonată seamănă cu o poveste – început (Expoziție), desfășurarea acțiunii (Dezvoltare), deznădămint (Reexpoziție). Ce alt domeniu artistic folosește aceeași structură? (Indicii: drama clasică (Aristotel), filmul de la Hollywood, articolul jurnalistic.)

▶ Beethoven construiește o simfonie din doar 4 note. Care e diferența față de Bach, care construiește o fugă din 6-7 sunete (subiectul fugii)? Care metodă ți se pare mai puternică artistic?

▶ În muzica pop de azi, în ce structuri se organizează un cântec? (Indicii: vers-refren-vers-refren-*bridge*-refren.) Compară cu forma de sonată. Care e mai bogată? Care e mai accesibilă?

▶ Dacă un compozitor de azi ar scrie o simfonie clasică – cu fraze pătrate, formă de sonată, în stilul lui Mozart – ar mai fi „muzică”? Sau ar fi *pastiche* (imitare)? Ce definește arta originală?

Portret de compozitor

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) a

fost unul dintre cei mai importanți compozitori ai Clasicismului vienez. Născut la Salzburg, a început să cânte și să compună de la o vârstă foarte mică, susținând turnee în marile capitale europene încă din copilărie. Stabilizat ulterior la Viena, Mozart a devenit unul dintre primii compozitori independenți, trăind din concerte, lecții și lucrări comandate. A compus peste 600 de lucrări: 41 de simfonii, 27 de concerte pentru pian, 5 concerte pentru vioară, numeroase sonate, cvartete și lucrări religioase. Printre cele mai cunoscute creații se numără *Eine kleine Nachtmusik*, *Simfonia nr. 40 în sol minor*, *Concertul pentru pian nr. 21*, operele *Nunta lui Figaro*, *Don Giovanni*, *Flautul fermecat* și lucrarea *Requiem*, rămasă neterminată la moartea sa. Muzica lui este admirată pentru echilibrul perfect dintre claritate, expresivitate și naturalețea melodică.

Reține

În Clasicism apar trei forme muzicale fundamentale.

Forma de sonată este structura specifică primei mișcări din simfonii, sonate și cvartete. Ea are trei secțiuni principale: Expoziția (prezentarea temelor), Dezvoltarea (transformarea și combinarea lor) și Reexpoziția (revenirea temelor în tonalitatea principală).

Rondoul este forma construită pe alternanța dintre o temă principală care revine periodic și episoade contrastante (A–B–A–C–A).

Forma cu variațiuni pornește de la o temă simplă, repetată și transformată succesiv prin schimbări de ritm, tonalitate, acompaniament sau caracter expresiv.

Compară

Analizează tabelul și compară cele patru forme clasice după structură, caracter expresiv și rolul lor într-o simfonie. Explică, în 4–5 enunțuri, de ce fiecare mișcare folosește o formă diferită și cum contribuie aceasta la echilibrul întregii lucrări muzicale.

Forma	Structura	Caracterul	Locul într-o simfonie
Forma de sonată	Expoziție – Dezvoltare – Reexpoziție	dramatic, dialectic, tensiune–rezoluție	prima mișcare (<i>Allegro</i>)
Forma cu variațiuni	Tema – Var. 1 – Var. 2 – Var. 3 – ...	meditativ, contemplativ, cu transformări subtile	a doua mișcare (<i>Andante/Adagio</i>)
Menuet (sau scherzo)	Menuet – Trio – Menuet	grațios (menuet) sau iute, glumeț (scherzo)	a treia mișcare
Forma de rondo	A–B–A–C–A–D–A	vesel, dans, refren memorabil	ultima mișcare (<i>Allegro/Presto</i>)

Exersează!

Ascultă online partea I din *Simfonia nr. 40 în sol minor*, K. 550 de Mozart și urmărește principalele secțiuni ale formei de sonată. Identifică Tema A, puntea de tranziție și Tema B din Expoziție, apoi observă cum sunt transformate în dezvoltare motivele muzicale și cum revin în Reexpoziție. Notează în caiet diferențele de caracter dintre cele trei secțiuni și explică, în câteva enunțuri, cum creează Mozart senzația de tensiune și rezolvare specifică formei de sonată.

Analizează

Ascultă primele 4–5 minute din prima parte (*Allegro con brio*) a *Simfoniei nr. 3 în Mi bemol major „Eroica”* de Ludwig van Beethoven și citește contextul istoric disponibil în manualul digital. Vei descoperi că Beethoven a conceput inițial lucrarea ca pe un omagiu adus lui Napoleon Bonaparte, admirat atunci ca simbol al idealurilor Revoluției Franceze, dar a renunțat la dedicație după proclamarea acestuia ca împărat. În timpul audierii, observă ce schimbă Beethoven față de stilul clasic al lui Wolfgang Amadeus Mozart și Joseph Haydn: dimensiunea amplă a lucrării, începutul dramatic, Dezvoltarea extinsă și caracterul tensionat al temei principale. Explică, în câteva enunțuri, de ce „*Eroica*” este considerată simfonia care transformă Clasicismul și anunță începutul Romantismului.

Jurnal de audiție

Caută online și ascultă, în această ordine, următoarele lucrări muzicale:

1. W.A. Mozart – *Simfonia nr. 40 în sol minor*, partea I (*Allegro molto*): formă de sonată cu două teme bine definite și ușor de identificat.
2. W.A. Mozart – *Eine kleine Nachtmusik*, K. 525, partea a IV-a (*Rondo*): formă de rondo, refrenul A revine de 4 ori.
3. J. Haydn – *Simfonia nr. 94 „Surpriza”*, partea a II-a (*Andante*): formă cu variațiuni – temă + 4 variațiuni.
4. L. van Beethoven – *Simfonia nr. 5 în do minor*, op. 67, partea I: formă de sonată bazată pe un motiv alcătuit din 4 sunete („destinul bate la ușă”).
5. L. van Beethoven – *Simfonia nr. 3 în Mi bemol major „Eroica”*, op. 55, partea I: formă de sonată.

Pentru fiecare lucrare, completează câte o fișă de audiție folosind metoda 3–2–1: 3 idei, 2 întrebări, 1 conexiune personală, cu atenție specială la forma muzicală și la identificarea secțiunilor principale.

Știi că

Prima parte din *Simfonia nr. 5 în do minor*, op. 67 de Ludwig van Beethoven începe cu unul dintre cele mai cunoscute motive din istoria muzicii: 4 sunete puternice, dintre care, 3 scurte („ta-ta-taaa”). Beethoven ar fi asociat acest motiv cu imaginea „destinului care bate la ușă”, iar tema a devenit simbolul luptei și al tensiunii dramatice.

În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, BBC a folosit acest motiv ca semnal radio pentru rezistența europeană, deoarece ritmul lui corespundea, în codul Morse, literei V (de la „victorie”).

Forța acestei simfonii stă în simplitatea ei: Beethoven construiește aproape întreaga lucrare pornind de la un singur motiv muzical, reluat și transformat permanent în toate secțiunile orchestrei.

Conexiuni

MUZICĂ – RETORICĂ – LITERATURĂ – FILM

Forma de sonată (Expoziție–Dezvoltare–Reexpoziție) nu este o invenție a Clasicismului. Ea repetă un model care există în toate domeniile discursului – retorică, dramă, narațiune, jurnalism.

Retorica clasică (Aristotel, Cicero)

Discursul clasic are 5 părți: *exordium* (introducere), *narratio* (expunerea faptelor), *confirmatio* (argumentele), *refutatio* (respingerea contraargumentelor), *peroratio* (concluzie). **Compară:** Expoziția muzicală (*exordium* + *narratio*), Dezvoltarea (*confirmatio* + *refutatio*), Reexpoziția (*peroratio*).

Drama clasică

Aristotel (*Poetica*, sec. IV î.Hr.) descrie tragedia în 3 acte – început, mijloc și sfârșit; în termeni de mai târziu: *protasis* (situație inițială), *epitasis* (complicație), *catastrophe* (deznodământ). Aceleași trei părți ca în forma de sonată – Expoziție, Dezvoltare, Reexpoziție.

Cinematografia hollywoodiană

Cele „trei acte” ale filmelor americane *mainstream*: actul I (introduce-re – personaje, lume, conflict potențial), actul II (dezvoltarea conflictului, obstacole), actul III (climax și rezoluție). O structură clasică, moștenită pe filiera teatrului shakespearian.

Concluzie

Forma de sonată nu este o invenție tehnică – este o formă universală a discursului care reapare în toate domeniile artei. Când asculți o simfonie clasică, asculți structura preferată a gândirii europene a timpului – tensiune și rezoluție, plecare și revenire, întrebare și răspuns.

12

Iluminismul și viața muzicală a epocii clasice

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, Europa trăiește cea mai mare transformare culturală după Renaștere: Iluminismul. Voltaire, Rousseau, Kant și Diderot proclamă rațiunea, libertatea, egalitatea. Se dezvoltă presa scrisă, romanul, publicul de concert e tot mai numeros. Revoluția Franceză din 1789 duce la prefaceri dramatice în ordinea politică a continentului. Situația compozitorului se schimbă și ea. Bach era angajat al unei biserici. Mozart se eliberează în 1781 și devine antreprenor. Beethoven se consideră, în 1800, EGAL al unui prinț. În trei generații, statutul artistului a fost răsturnat. În această lecție vei observa cum noile idei ale epocii au influențat statutul artistului și limbajul muzical.

TREI CHIPURI ALE VIEȚII MUZICALE A ILUMINISMULUI

Accesează textul-suport din manualul digital și descoperă cum se schimbă locurile în care trăiește muzica în epoca clasică: **salonul aristocratic, sala de concerte și opera**. Identifică pentru fiecare spațiu un compozitor reprezentativ, tipul de public și modul în care se transformă statutul artistului, de la angajat al patronului la creator independent. Notează-ți observațiile în caiet.

Amintește-ți

În **Lecția 9** ai descoperit cum, în Baroc, compozitorul lucra aproape întotdeauna pentru un patron: Bach pentru biserica luterană din Leipzig, Lully pentru Ludovic al XIV-lea, Händel pentru aristocrația londoneză. Muzica era instrument al puterii religioase sau politice. Ce se întâmplă când gânditorii europeni susțin, în Iluminism, că toți oamenii ar trebui să fie liberi și egali și că arta nu mai trebuie să servească Biserica sau pe regi? Răspunsul: apare artistul modern – liber, autonom, dedicat artei pure.

Descoperă

Accesează materialul video din manualul digital și descoperă cum, la sfârșitul secolului al XVIII-lea, compozitorii încep să se emancipeze, ies de sub autoritatea curților aristocratice și devin artiști independenți. Povestea lui Mozart ilustrează una dintre primele mari rupturi dintre muzicianul-servitor și creatorul liber.

Reține

Iluminismul este mișcarea filozofică și culturală a secolului al XVIII-lea care afirmă puterea rațiunii, libertatea individuală, egalitatea și progresul prin educație și știință. În muzică, aceste idei schimbă statutul compozitorului și modul de organizare a vieții muzicale. Apar concertul public, accesibil celor care plătesc bilet, și **opera buffa**, operă comică inspirată din viața cotidiană. În același timp, se conturează modelul artistului liber: compozitorul fără patron permanent, care trăiește din concerte, comenzi, lecții particulare, publicații și drepturi de autor. Mozart deschide acest drum în 1781, iar Beethoven îl consolidează la începutul secolului al XIX-lea.

Exersează!

Ascultă aria „Se vuol ballare” din opera *Nunta lui Figaro* de W.A. Mozart și urmărește textul tradus.

Cavatina lui Figaro

(fragment)

W.A. Mozart (1756-1791)

Textul (traducere): Dacă vrei să dansezi, dragul meu conte, / la chitară eu am să-ți cânt. / Dacă vrei să vii la școală, am să te învăț să dansezi. / Voi ști, voi ști, dar încet, mai bine să dezvălui orice secret, disimulând...

Observă caracterul muzicii și felul în care Figaro își exprimă revolta în fața contelui Almaviva. Explică prin ce elemente muzicale (tempo, dinamică, ritm, expresivitate) sugerează aria confruntarea dintre servitor și stăpân.

Compară

1. Accesează tabelul din manualul digital și urmărește felul în care se schimbă statutul compozitorului de la Baroc la Clasicism. Compară patronii, poziția socială și sursele de venit ale lui Bach, Haydn, Mozart și Beethoven, apoi explică în câteva enunțuri cum evoluează compozitorul de la funcționar al unei instituții la artist independent și personalitate publică.

2. **Investigație.** Documentează-te asupra unui moment din viața lui Mozart sau Beethoven care reflectă idealurile Iluminismului (libertate, egalitate, autonomie, dreptul la creație independentă). Compară situația identificată cu statutul muzicianului din epoca lui Bach și explică modul în care schimbările sociale și culturale ale secolului al XVIII-lea au transformat condiția artistului.

Analizează

Reascultă partea I din *Simfonia nr. 3 „Eroica”* de Beethoven și urmărește cronologia din manualul digital. Explică legătura dintre muzică și idealurile Revoluției Franceze și motivele pentru care Beethoven a retras dedicația pentru Napoleon. Reflectează apoi asupra ideii că „Eroica” celebrează nu un conducător, ci eroismul unei idei.

Conexiuni**MUZICĂ – FILOZOFIE – POLITICĂ – ȘTIINȚĂ**

Accesează materialul din manualul digital și descoperă cum au influențat ideile Iluminismului muzica Clasicismului. Identifică legături între filozofie, Revoluția Franceză, dezvoltarea științei și creația muzicală a epocii. Observă în ce fel valori precum rațiunea, libertatea, echilibrul și încrederea în progres se reflectă în muzica lui Mozart și Beethoven. Explică apoi cum poate deveni muzica o expresie a ideilor și transformărilor unei epoci.

Reflectează

- ◆ În 1781, Mozart devine artist independent. Astăzi, mai există artiști „cu patron” sau majoritatea sunt liber-profesioniști? Gândește-te la muzicienii de operă, profesorii de muzică sau compozitorii de film.
- ◆ Beethoven considera că arta îl face egal cu nobilii. Crezi că marii artiști contemporani se raportează astăzi la fel la liderii politici?
- ◆ Cum apar în muzica lui Mozart și Beethoven idealurile Iluminismului: libertate, egalitate și fraternitate?
- ◆ Dacă *Nunta lui Figaro* a fost considerată o operă „subversivă”, crezi că și astăzi ar putea exista cenzură artistică din motive politice? Dă exemple.

Jurnal de audiție

Accesează online și ascultă următoarele fragmente muzicale reprezentative pentru ideile Iluminismului și ale Revoluției:

1. W.A. Mozart – uvertura operei *Nunta lui Figaro*, K. 492;
 2. W.A. Mozart – aria „La ci darem la mano” din opera *Don Giovanni*, K. 527;
 3. W.A. Mozart – „Dies iræ” din *Requiem*, K. 626;
 4. J. Haydn – partea a II-a din *Simfonia nr. 100 „Militară”*;
 5. L. van Beethoven – partea a IV-a din *Simfonia nr. 9*, op. 125 („Oda bucuriei”).
- Completează câte o fișă de audiție pentru fiecare lucrare folosind metoda 3-2-1.

EVALUARE CONTINUĂ

RECAPITULARE

Creează/ Experimentează

Manifestul meu iluminist

În echipe de 3-4 colegi, alegeți o idee specifică Iluminismului – libertate, egalitate, rațiune, toleranță, demnitate umană sau educație – și creați un scurt „manifest sonor” (1-2 minute) care să exprime această valoare prin muzică și text.

Folosiți o melodie simplă, construită pe o frază pătrată (4 + 4), și integrați un slogan sau o formulă memorabilă, inspirată de idealurile epocii („Sapere aude!”, „Toți oamenii sunt frați” etc.). Tema trebuie să fie clară, repetitivă și ușor de reținut, asemenea unui imn.

Variantă digitală: Realizați o înregistrare audio/video și publicați-o pe platforma clasei sub titlul „Manifestul meu iluminist”.

Portofoliu

Verifică dacă în portofoliul tău se află:

- ✓ jurnalele de audiție U4 cu metoda 3-2-1;
- ✓ schema formei de sonată completată;
- ✓ analiza unei expoziții de sonată (identificarea temei A și a temei B);
- ✓ partitura și/sau înregistrarea audio a frazei pătrate compuse în grup;
- ✓ fișa de prezentare a unui compozitor clasic la alegere (Haydn / Mozart / Beethoven).

EVALUARE

Subiectul I (30 puncte — câte 5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Încercuiește litera răspunsului corect pentru fiecare întrebare:

1. Clasicismul muzical s-a dezvoltat aproximativ între anii:

- a) 1600 și 1750
- b) 1750 și 1820
- c) 1820 și 1900
- d) 1900 și 1950

2. Cei trei mari clasici vienezi sunt:

- a) Bach, Vivaldi, Händel
- b) Haydn, Mozart, Beethoven
- c) Chopin, Schubert, Schumann
- d) Wagner, Verdi, Bizet

3. Cele trei principii fundamentale ale Clasicismului sunt:

- a) contrastul, ornamentul și grandoarea
- b) echilibrul, claritatea și simetria
- c) emoția, libertatea și improvizarea
- d) ritmul, dansul și ceremonialul

4. Fraza pătrată clasică are de obicei structura:

- a) 2 + 2 măsuri
- b) 4 + 4 măsuri (întrebare-răspuns)
- c) 6 + 6 măsuri
- d) 8 + 16 măsuri

5. Ierarhia structurală a unei lucrări clasice este (de la mic la mare):

- a) frază → motiv → perioadă → formă → secțiune
- b) motiv → frază → perioadă → secțiune → formă
- c) secțiune → motiv → frază → perioadă → formă
- d) temă → motiv → frază → secțiune → formă

6. Iluminismul promovează:

- a) misticismul, ritualul și emoția irațională
- b) rațiunea, ordinea, claritatea și valorile umane universale
- c) spectacolul, fastul aristocratic și ceremonialul religios
- d) subiectivitatea, libertatea individuală și exaltarea romantică

Subiectul II – Reflexivitate / Sinteză (60 puncte – câte 20 de puncte pentru fiecare cerință)

Redactează un text de 10-12 rânduri în care să sintetizezi ceea ce ai învățat despre Clasicism. Include două caracteristici ale epocii, un exemplu dintr-o lucrare de Haydn, Mozart sau Beethoven și o conexiune cu o creație artistică actuală care valorifică echilibrul, claritatea sau organizarea logică.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru autoevaluare, verifică răspunsurile și baremul detaliat pentru subiectul II în varianta digitală.

5

MUZICA ȘI IDENTITATEA

LECȚIA 13. Romantismul și expresia emoției

LECȚIA 14. Muzica și poezia romantică

LECȚIA 15. Muzica dramatică romantică: opera, baletul și opereta

LECȚIA 16. Curente naționale și identitate culturală

LECȚIA 17. Produs artistic inspirat dintr-o lucrare audiată

După parcurgerea acestei unități, vei putea

- ✓ să recunoști Romantismul ca expresie a eului individual și a identității colective;
- ✓ să analizezi relația dintre muzică și poezie în liedul romantic;
- ✓ să compari stilurile naționale romantice;
- ✓ să realizezi conexiuni între muzica romantică, pictura și filozofia epocii;
- ✓ să formulezi opinii argumentate despre rolul muzicii în construirea identității culturale a unei națiuni;
- ✓ să interpretezi o lucrare muzicală romantică punând în valoare expresivitatea individuală;
- ✓ să colaborezi în echipă pentru realizarea unui proiect artistic multimedia inspirat dintr-o lucrare a anului.

Limbajul muzical și
interpretarea expresivă
1.1. 1.2.

Muzica și contextul
cultural-istoric
2.1. 2.2.

Audiție muzicală, reflecție
critică și creație artistică
3.1. 3.2.

13

Romantismul și expresia emoției

Clasicismul a căutat echilibrul, claritatea, ordinea rațională. Generația următoare descoperă că există, în om, ceva ce rațiunea nu poate explica: dorul, melancolia, extazul, frica metafizică, aspirația spre infinit. Aceste trăiri nu mai încap în fraza pătrată clasică. Au nevoie de o muzică nouă, mai liberă, mai pasională, mai directă. Așa se naște Romantismul muzical (cca. 1820–1900), epoca în care compozitorul nu mai construiește forme perfecte, ci mărturisește, prin sunet, vulnerabilitatea propriului suflet. Vei descoperi felul în care Schubert, Chopin, Schumann și Mendelssohn-Bartholdy schimbă pentru totdeauna modalitatea de a compune muzică.

ANATOMIA STILULUI ROMANTIC

Accesează în manualul digital textul-suport „Anatomia stilului romantic” și realizează o scurtă sinteză a principalelor trăsături ale Romantismului muzical. Urmărește modul în care compozitorii romantici transformă muzica într-o expresie a emoției personale, folosesc forme muzicale noi și dezvoltă un limbaj sonor mai liber, bazat pe cromatism și *rubato*. Notează câte un exemplu de compozitor sau lucrare pentru fiecare idee prezentată în text.

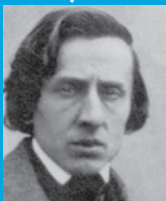
Amintește-ți

În **Unitatea 4** ai luat contact cu spiritul Clasicismului: echilibru, simetrie. Beethoven, în ultimele sale lucrări (*Simfonia a IX-a*, ultimele cvartete, *Missa Solemnis*), începea deja să extindă cadrele structurilor clasice – cu durate mai mari, cu emoție mai intensă, cu acel cor de la finalul simfoniei. Când un compozitor simte că formele clasice sunt prea înguste pentru emoția lui personală, ce face? Răspunsul generației post-Beethoven: rupe formele și inventează altele noi – miniatura pianistică, liedul, poemul simfonic, opera-dramă.

Portret de compozitor

Frédéric Chopin (1810–1849) a fost unul dintre cei mai importanți compozitori ai Romantismului și marele creator al muzicii pentru pian solo. Născut în Polonia și stabilit la Paris după 1830, Chopin transformă pianul într-un instrument al confesiunii intime și al expresiei personale. Muzica lui evită spectaculosul orchestral și se concentrează pe emoție, nuanță și poezie sonoră. Creația sa este alcătuită aproape exclusiv din lucrări pentru pian: 21 de *Nocturne*, 24 de *Preludii*, 4 *Balade*, 4 *Scherzo-uri*, numeroase *Marcuri* și *Poloneze*, precum și 2 concerte.

Descoperă

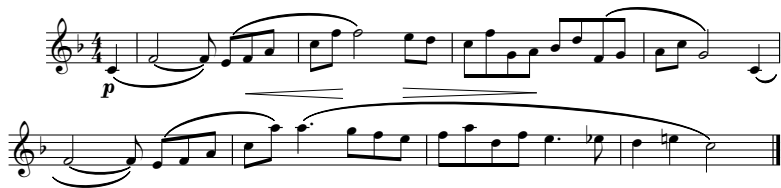
Accesează online și ascultă *Nocturna în Mi bemol major, op., 9 nr. 2* de Frédéric Chopin. După audiție, notează în caiet: două stări sau imagini pe care ți le sugerează muzica; un element muzical care contribuie la această atmosferă (melodia ușor de cântat, acompaniamentul arpeggiat, *rubato*-ul, dinamica); o comparație între stilul romantic al lui Chopin și stilul clasic al lui Mozart: care dintre cele două pare mai apropiat de o mărturisire personală și de ce?

Exersează

Urmărește partitura și ascultă tema principală din miniatura pianistică *Träumerei* (Reverie) din ciclul *Kinder-szenen* (Scene din copilărie), op. 15 (1838) de Robert Schumann. Fredonează melodia împreună cu colegii, respectând respirația muzicală și caracterul expresiv al frazei. Reluați apoi interpretarea în stil *rubato* și variații dinamice specifice stilului romantic: alungirea unor note expresive, mici accelerări sau încetiniri și treceri gradate între *piano* și *forte*. Observă cum libertatea tempoului și dinamica transformă melodia într-o expresie personală, diferită de echilibrul regulat al muzicii clasice.

Reverie

Robert Schumann (1810–1856)

Compară

Analizează tabelul comparativ și explică principalele diferențe dintre Clasicism și Romanticism din perspectiva limbajului muzical, a rolului compozitorului și a formelor de creație. Alege trei criterii din tabel și oferă pentru fiecare câte un exemplu de compozitor sau lucrare care ilustrează tranziția stilului muzical de la echilibrul clasic la expresivitatea romantică.

Criteriu	Clasicism (cca. 1750–1820)	Romanticism (cca. 1820–1900)
Principiu	echilibru, rațiune, simetrie	expresie, emoție, subiectivitate
Compozitor	arhitect rațional al formei	poet sonor, profet al sufletului
Forme	simfonia, cvartetul, sonata, concertul instrumental	liedul, miniatura, poemul simfonic, opera-dramă
Durata	fixă (simfonia: 25-30 min.)	foarte variabilă (miniatura: 2 min.; simfonia: 60+ min.)
Frazarea	fraza pătrată (4 + 4)	fraze asimetrice, flexibile
Armonia	simplă, clară (I–IV–V)	bogată, cromatică
Tempoul	strict, metronomic	<i>rubato</i> , flexibil expresiv

Analizează

Accesează online piesa *Träumerei* de Robert Schumann în variantă audio + partitură și urmărește vizual desfășurarea muzicii în timpul audierii. Observă relația dintre linia melodică, acompaniament și indicațiile expresive din partitură (dinamică, tempo, frazare). Identifică revenirea secțiunii A din forma ABA și notează două momente în care *rubato*-ul sau dinamica contribuie la atmosfera de nostalgie și visare specifică Romanticismului.

Schumann a inventat aici un model nou: muzica nu mai este descriere obiectivă, ci atmosferă psihologică – „felul cum simt eu când îmi amintesc de copilărie”. Această abordare va fi reluată de impresioniști (Debussy, *Children's Corner*), de compozitorii de muzică de film (John Williams, coloana sonoră din *Schindler's List*) și de toți compozitorii de muzică contemplativă de azi.

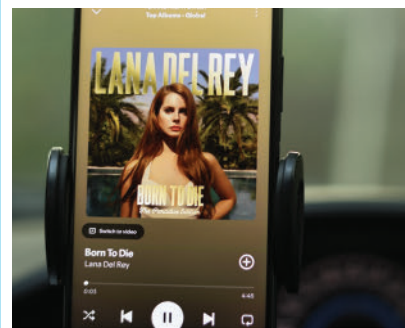
Reflectează

◆ În Clasicism, compozitorul construia o lucrare perfect proporționată – un „obiect frumos”. În Romanticism, compozitorul scrie o mărturisire personală – un „document al sufletului”. Care abordare crezi că produce muzică mai puternică? Pe care o simți tu mai aproape?

◆ Berlioz scrie o simfonie despre iubirea lui obsesivă. Chopin compune nocturne în nopțile lui de exil de parte de Polonia. Schumann pune în muzică propriile vise, frici și depresia. Este artă „terapeutică”? Compară rolul emoțiilor în creația romantică cu rolul pe care muzica îl are astăzi în viața ta.

◆ Pianul devine instrumentul Romanticismului – aproape toți compozitorii scriu pentru el. De ce? (Indicii: pianul poate cânta neacompaniat (intim), poate cânta tare (concertant), poate realiza simultan melodie și acompaniament și devine instrumentul „familial” al secolului al XIX-lea.)

◆ Dacă Johann Sebastian Bach ar trăi astăzi, ce muzică ar compune? Dar Wolfgang Amadeus Mozart? Dar Frédéric Chopin? Care dintre cei trei mari compozitori ai trecutului ți se pare cel mai apropiat de muzica *indie* sau *pop melancolic* de azi (Bon Iver, Phoebe Bridgers, Lana Del Rey)?

În 1827, tânărul compozitor francez Hector Berlioz se îndrăgostește obsesiv de actrița irlandeză Harriet Smithson (al cărei portret îl vezi mai sus) după ce o vede într-o piesă de Shakespeare la Paris. Această pasiune devine sursa inspirației pentru *Simfonia fantastică* (1830), considerată prima mare simfonie autobiografică din istorie. Tema iubitei, numită *idee fixă*, reapare în toate cele cinci părți ale lucrării, transformându-se odată cu stările și halucinațiile personajului principal. În 1833, Berlioz și Harriet se căsătoresc, însă relația lor eșuează. *Simfonia fantastică* rămâne însă una dintre capodoperele Romanticismului și modelul muzicii inspirate din experiențe personale și iubiri reale.

Jurnal de audiere

Accesează online și ascultă următoarele lucrări. Completează pentru fiecare lucrare o fișă de audiere folosind metoda 3–2–1: notează 3 stări sau imagini sugerate de muzică, 2 elemente expresive observate (tempo, dinamică, timbru etc.) și 1 idee personală despre modul în care muzica transmite emoția romantică.

1. Fr. Chopin – *Nocturna în Mi bemol major, op. 9, nr. 2*: model al miniaturii romantice.
2. J. Brahms – *Uvertura Academică, op. 80*: rigoare clasică în limbaj romantic, finalul citează *Gaudeamus igitur*.
3. Fr. Schubert – *Serenada* (din *Schwanengesang*, D. 957): lied romantic în care vocea și pianul construiesc împreună expresia emoțională.
4. F. Mendelssohn-Bartholdy – *Concertul pentru vioară și orchestră în mi minor, op. 64, partea I*: virtuositate și cantabilitate romantică.
5. H. Berlioz – *Simfonia fantastică*, partea a V-a (*Songe d'une nuit de Sabbat*): muzică programatică autobiografică și obsesia „ideei fixe”.

Conexiuni

MUZICĂ – LITERATURĂ – PICTURĂ – FILOZOFIE

Romantismul nu este doar un stil muzical, ci și o nouă viziune asupra omului și artei, care se dezvoltă în Europa între 1790 și 1850.

Literatura exprimă emoția, revolta și idealul libertății prin autori precum **Johann Wolfgang von Goethe** (1749–1832), **George Gordon Byron** (1788–1824), **Victor Hugo** (1802–1885), **Heinrich Heine** (1797–1856) și **Mihai Eminescu** (1850–1889). Poezia lui Heine inspiră numeroase lieduri romantice, iar filozofia germană influențează profund literatura epocii.

Pictura transformă natura într-o imagine a stărilor sufletești. **Caspar David Friedrich** (1774–1840) creează peisaje contemplative, **Eugène Delacroix** (1798–1863) exprimă energia revoluției, iar **Joseph Mallord William Turner** (1775–1851) explorează lumina și mișcarea.

Filozofia pune accent pe introspecție și pe dimensiunea profundă a experienței umane. **Georg Wilhelm Friedrich Hegel** (1770–1831) interpretează istoria ca evoluție a Spiritului, iar **Arthur Schopenhauer** (1788–1860) consideră muzica expresia directă a voinței și emoției umane.

Naționalismul cultural valorifică limba, folclorul și tradițiile populare. **Frații Grimm** repovestesc basme germane, **Byron** susține independența Greciei, iar **Frédéric Chopin** (1810–1849) transformă dansurile poloneze în simboluri muzicale naționale.

Romantismul aduce în centrul artei emoția, natura, libertatea și identitatea. **Muzica** lui **Franz Schubert** (1797–1828), **Frédéric Chopin** (1810–1849) sau **Robert Schumann** (1810–1856) reflectă aceleași preocupări pentru lumea interioară, imaginație și expresia individualității, întâlnite și în poezia, pictura și filozofia epocii.

14

Muzica și poezia romantică

Madrigalul renescentist ne-a arătat cum poate „picta” vocea fiecare cuvânt. Romantismul preia această tradiție și o transformă radical. În locul mai multor voci polifonice, rămâne o singură voce. În locul cuvântului care este „pictat” punctual, întregul poem este transpus muzical ca atmosferă psihologică. În locul corurilor de curte, apare salonul intim – soția, mama, fiica unei familii burgheze cântă acasă, la pian, în serile liniștite. Așa se naște liedul – cea mai pură formă a relației muzică–poezie. Din această lecție vei înțelege cum un simplu cântec a putut să devină centrul unei întregi epoci.

Amintește-ți

În **Lecția 5** ai descoperit madrigalul renescentist – polifonie vocală care utilizează *word-painting* (madrigalismul) – pictura cu ajutorul cuvintelor. Arcadelt, Marenzio, Monteverdi au creat un dialog perfect între cuvânt și sunet.

Madrigalul era o creație vocală polifonică pentru 4-5 voci, destinată unui public select. Ce se întâmplă cu această relație când, în Romantism, un singur cântăreț cântă acasă, la un pian, pentru soția, părinții sau prietenii care stau în jur și ascultă? Răspunsul: apare liedul – cea mai intimă și mai personală formă muzicală a Romantismului.

Descoperă

Accesează online și ascultă liedul *Erlkönig* (*Regele ielelor*, pe versuri de Goethe), D. 328 de Franz Schubert, urmărind simultan textul și, dacă este posibil, partitura. Realizează apoi o analiză a relației dintre poezie și muzică, pornind de la următoarele cerințe:

1. Identifică în text cele patru personaje (narratorul, tatăl, copilul, Regele ielelor) și notează prin ce mijloace muzicale le diferențiază Schubert: registru vocal, intensitate, tempo, caracter expresiv.

2. Ascultă acompaniamentul pianului și explică rolul lui în construirea atmosferei dramatice. Cum contribuie pianul la tensiunea psihologică a liedului?

3. Analizează evoluția emoțională a lucrării: unde simți creșterea tensiunii? Cum se transformă relația dintre tată și copil pe parcursul piesei?

4. Observă finalul liedului și explică efectul produs de ultimele acorduri ale pianului. De ce crezi că a ales Schubert un final atât de scurt și de abrupt?

5. Compară mental această lucrare cu madrigalul renescentist studiat în **Lecția 5**. În ce sens liedul romantic nu mai „pictază” doar cuvinte izolate, ci întreaga atmosferă psihologică a poemului?

6. Redactează, la final, un scurt paragraf personal (5-7 rânduri) în care să răspunzi la întrebarea: Cum transformă Schubert poezia lui Goethe într-o experiență dramatică și emoțională?

TREI MODELE ALE LIEDULUI ROMANTIC

Accesează în manualul digital textul-suport și urmărește modul în care Romantismul transformă liedul dintr-un simplu cântec într-o adevărată dramă muzicală. Identifică diferențele dintre **liedul strofic**, **drama narativă** și **ciclul de lieduri**, observând relația dintre text, muzică și expresia emoțională. Realizează apoi o schemă sintetică în care să notezi pentru fiecare model: tipul de construcție muzicală, caracterul expresiv și câte un exemplu reprezentativ din creația lui Schubert sau Schumann.

Reflectează

♦ Liedul este forma cea mai apropiată de „cântecul” pop modern – voce solistă + acompaniament instrumental + text. Care este relația dintre liedul lui Schubert și cântecul lui Bob Dylan sau al lui Phoebe Bridgers?

♦ În Renaștere, madrigalul „picta” fiecare cuvânt. În Romanticism, liedul „pictează” atmosfera întregului poem. Care abordare ți se pare mai eficientă artistic? De ce?

♦ Schubert a fost prieten cu mai mulți poeți – Müller, Schober, Mayrhofer – și compunea pe textele lor în 24-48 de ore după primirea poemului. Care e diferența dintre această intimitate creativă și modul în care lucrează un compozitor de azi?

♦ Cântatul acasă, în familie, era o practică normală în secolul al XIX-lea în clasa de mijloc. Astăzi cântăm împreună mai ales la karaoke sau la petreceri. Ce s-a schimbat? Și ce s-a pierdut?

Portret de compozitor

Franz Schubert (1797–1828) este considerat creatorul liedului romantic modern. Creația sa cuprinde peste 600 de lieduri pe versuri de Goethe, Schiller, Heine sau Wilhelm Müller, în care pianul și vocea construiesc împreună atmosfera poetică și emoțională. Printre cele mai importante lucrări vocale se află ciclurile *Frumoasa morăriță* (1823) și *Călătorie de iarnă* (1827), adevărate „romane psihologice” în muzică. Creația sa cuprinde 9 simfonii, 21 de sonate pentru pian, peste 15 cvartete de coarde, 7 mise și numeroase lucrări camerale și corale.

Reține!

Liedul (germ., „cântec”) este unul dintre genurile reprezentative ale Romanticismului: un cântec pentru voce și pian construit pe un text poetic. Vocea transmite emoția poeziei, iar pianul completează expresiv sensul textului prin imagini sonore și atmosferă. Liedul poate avea **formă strofică** (aceeași melodie pentru fiecare strofă), **narativă** (muzică diferită pentru fiecare strofă) sau **mixtă**. **Franz Schubert** (1797–1828) stabilește modelul liedului romantic modern, **Robert Schumann** (1810–1856) accentuează dimensiunea intimă și confesivă, iar **Hugo Wolf** (1860–1903) dezvoltă relația subtilă dintre muzică și poezie. În paralel, **Richard Wagner** (1813–1883) extinde legătura dintre muzică, text și teatru prin ideea de *Gesamtkunstwerk* („opera de artă totală”).

Exersează

1. Învață – după auz – prima strofă din liedul *Heidenröslein* (*Trandafirul de câmp*) de Franz Schubert.

Heidenröslein

Trandafirul de câmp

Franz Schubert (1797–1828)

2. Accesează online și ascultă varianta audio completă a liedului urmărind traducerea versurilor din manualul digital. Ascultă cu atenție cele trei strofe și identifică schimbările de caracter și expresie: **strofa 1** – descoperire și curiozitate; **strofa 2** – tensiune și hotărâre; **strofa 3** – dramatism și tristețe. Observă felul cum aceeași melodie transmite stări diferite prin modificarea dinamicii, a tempoului, a articulației și a expresiei vocale.

3. **Audiție comparată:** Ascultă două interpretări diferite ale liedului (de exemplu, Dietrich Fischer-Dieskau și Christian Gerhaher) și compară modul în care interpreții transmit și personalizează atmosfera poemului.

Compară

Accesează tabelul comparativ din manualul digital și urmărește transformarea relației dintre poezie și muzică în **madrigalul renescentist** și **liedul romantic**. Compară tipul de interpretare, rolul acompaniamentului, relația dintre text și muzică și modul în care expresia muzicală evoluează de la madrigalism la atmosfera psihologică specifică Romanticismului. Încheie prin a preciza care dintre cele două forme muzicale consideri că este mai apropiată de gustul și experiența muzicală a publicului de astăzi. Argumentează folosind exemple din muzica pe care o ascuți sau din creații artistice contemporane.

Analizează

Accesează online liedul *Floricica de pe apă* de Tiberiu Brediceanu, pe versuri de Mihai Eminescu, și urmărește relația dintre text, voce și acompaniament. Analizează modul în care modelul liedului romantic este adaptat sensibilității românești. În caiet, notează: cum urmărește muzica sensul și atmosfera versurilor; ce stare transmite liedul și prin ce elemente muzicale; rolul acompaniamentului în construirea expresiei; elementele care apropie lucrarea de cântecul popular românesc; asemănări și diferențe față de un lied de Schubert. Încheie cu o scurtă concluzie despre felul în care liedul românesc transformă poezia și sensibilitatea populară într-o creație cultă.

Jurnal de audiție

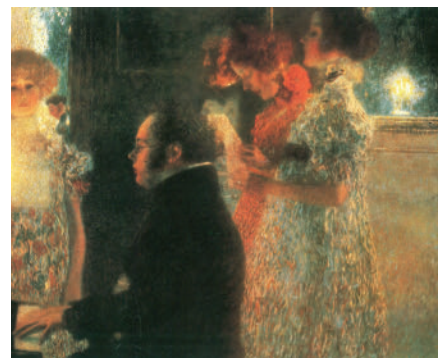
Accesează online și ascultă fiecare lied, urmărind textul poetic și relația dintre voce și acompaniamentul de pian.

1. Franz Schubert – *Erkönig (Regele ielelor)*, D. 328.
2. Franz Schubert – *Ave Maria*, D. 839: lied religios.
3. Franz Schubert – *Ständchen (Serenada)*, din *Schwanengesang*, D. 957.
4. Robert Schumann – *Mondnacht (Noaptea Lunii)*, din ciclul de lieduri *Liederkreis*, op. 39.
5. Vasile Popovici – *Sara pe deal* (pe text de Mihai Eminescu): lied românesc.

Completează fișa de audiție folosind metoda 3–2–1: 3 observații despre atmosfera și caracterul muzical; 2 elemente prin care muzica evidențiază textul poetic; 1 idee personală despre emoția sau imaginea transmisă de lied. Observă în special unde se schimbă caracterul muzicii și cum contribuie pianul la construirea atmosferei poetice.

Știi că

Franz Schubert (1797–1828) a trăit doar 31 de ani, dar a compus peste 600 de lieduri – mai multe decât orice alt compozitor din istorie. În 1815, la doar 18 ani, a scris 145 de lieduri într-un singur an, printre care *Regele ielelor* și *Margareta la vârtelniță*, pe versuri de Goethe. Schubert trăia într-un cerc boem de prieteni artiști și intelectuali din Viena. La întâlnirile numite *Schubertiade*, tinerii cântau, recitau poezie și discutau artă, iar liedurile lui Schubert deveneau centrul de interes al acestor seri muzicale intime. Multe dintre capodoperele sale au fost descoperite și publicate abia după moartea compozitorului.

Conexiuni**MUZICA ȘI POEZIA ÎN CULTURA ROMÂNĂ**

Mihai Eminescu (1850–1889) ocupă în cultura română un rol asemănător celui avut de Goethe în cultura germană: poet național și importantă sursă de inspirație pentru liedul romantic.

Încă din timpul vieții poetului, **Ciprian Porumbescu** (1853–1883) compune lieduri pe versurile sale, precum *Pe lângă plopul fără soț*. Relația dintre poezie și muzică continuă apoi prin creațiile unor compozitori precum **George Enescu** (1881–1955), **Tiberiu Brediceanu** (1877–1968), **Sigismund Toduță** (1908–1991), **Constantin Silvestri** (1913–1969) sau **Felicia Donceanu** (1931–2022). Un exemplu celebru este *Sara pe deal*, poezie transpusă în muzică de **Vasile Popovici**, devenită parte a memoriei afective a culturii române.

Liedul nu este doar o formă muzicală germană, ci și o expresie universală a relației dintre muzică și poezie. Eminescu în România, Pușkin în Rusia, Heine în Germania sau Hugo în Franța au inspirat generații de compozitori care au transformat poezia în muzică. Moștenirea Romantismului rămâne aceeași: poezia și muzica sunt arte inseparabile.

Romantismul a consolidat legătura dintre cuvânt și sunet, demonstrând că muzica poate amplifica sensurile, imaginile și emoțiile transmise de poezie. De atunci și până astăzi, cele două arte continuă să se întâlnească, completându-se reciproc în exprimarea trăirilor, ideilor și experiențelor umane.

15

Muzica dramatică romantică: opera, baletul, opereta

După lieduri (intime, de salon) și înainte de descoperirea curentelor naționale, Romanticismul dezvoltă genurile specifice spectacolului muzical-dramatic. Marile săli de operă europene – *La Scala* din Milano, *Opera Garnier* din Paris, *Bayreuth*-ul lui Wagner, *Mariinski* din Sankt-Petersburg – devin templele noii muzici dramatice. Verdi, Wagner, Bizet, Leoncavallo, Mascagni, Ceaikovski, Strauss-fiul: fiecare definește o lume scenică proprie. În această lecție descoperi trei genuri-rege ale Romanticismului – opera, baletul și opereta – și felul în care spectacolul muzical devine cea mai puternică formă de artă a secolului al XIX-lea, comparabilă cu cinematograful în secolul al XX-lea.

CELE TREI CHIPURI ALE MUZICII DRAMATICE ROMANTICE

Accesează textul-suport din manual și urmărește modul în care muzica romantică se transformă în spectacol scenic. Vei descoperi trei mari genuri ale muzicii dramatice din secolul al XIX-lea: **opera**, **baletul romantic** și **opereta**.

Pe măsură ce citești, identifică: diferențele dintre opera italiană, germană și franceză; felul în care verismul aduce pe scenă oamenii obișnuiți și drame reale; rolul dansului, al decorului și al orchestrei în baletul romantic; relația dintre muzică și teatru în fiecare gen.

La final, realizează o scurtă sinteză în care să precizezi: care dintre cele trei forme de spectacol ți se pare cea mai impresionantă; cum se schimbă rolul muzicii de la liedul intim la marile spectacole romantice; prin ce elemente opera, baletul și opereta exprimă sensibilitatea Romanticismului.

Amintește-ți

Ai descoperit Romanticismul ca stil muzical al expresiei personale, al emoției și al individualismului. Ai studiat liedul – muzica intimă, destinată salonului și cercurilor restrânse de ascultători. Acum descoperi reversul acestei lumi sonore: muzica devenită spectacol public, scenă și dramă colectivă.

Dacă liedul era destinat unui spațiu intim, operele lui Verdi sau Wagner sunt concepute pentru sute de spectatori într-o sală monumentală. Aceași sensibilitate romantică se transformă acum într-o artă totală, în care muzica, teatrul, literatura, decorurile și jocul scenic creează un spectacol de mare amploare.

Descoperă

Accesează online și ascultă integral corul „Va, pensiero, sull'ali dorate” din opera *Nabucco* de Giuseppe

Verdi (1842).

În timpul audiției:

1. Identifică caracterul general al corului: trist, nostalgic, solemn, liniștit sau dramatic.
2. Observă faptul că vocile cântă mult timp la unison. Ce efect produce această sonoritate?
3. Urmărește dinamica și felul în care emoția crește treptat spre finalul frazelor.
4. Notează două cuvinte-cheie care descriu atmosfera muzicală a lucrării.

Exersează

Urmărește partitura și interpretează împreună cu colegii de clasă primele 8 măsuri din corul „Va, pensiero” din opera *Nabucco* de Giuseppe Verdi. Înainte de interpretare, solfegiați ritmic (citire ritmică) și identificați direcția melodică a fragmentului (mers ascendent, descendent sau staționar al liniei melodice).

În timpul cântării, acordați atenție următoarelor: interpretarea la unison – toate vocile trebuie să păstreze aceeași linie melodică și aceeași respirație; tempoul *Andante* și caracterul calm, solemn și nostalgic; dinamica începută în *mezzopiano*, urmată de un *crescendo* progresiv; frazarea și pronunția clară a textului.

Corul sclavilor evreidin opera *Nabucco*

Giuseppe Verdi (1813–1901)

După interpretare, reluați audiția integrală a fragmentului, comparați efectul cântului colectiv cu audiția originală și discutați: Cum reușește un cor simplu, cântat la unison, să transmită ideea de solidaritate și memorie colectivă?

Reține

Muzica dramatică romantică se dezvoltă în jurul a trei mari genuri scenice: **opera**, **baletul** și **opereta**. Toate cele trei genuri combină muzica cu spectacolul scenic, dar fiecare folosește alte mijloace de expresie și se adresează unui alt tip de public. Opera valorifică expresivitatea dramatică și frumusețea interpretării vocale prin tehnica *bel canto*, baletul construiește acțiunea scenică prin dans și muzică orchestrală, iar opereta propune un teatru muzical de divertisment, bazat pe dialog, numere muzicale și situații comice sau sentimentale.

Opera este un gen muzical vocal-simfonic de mari dimensiuni, în care acțiunea dramatică este realizată prin cântat și acompaniament orchestral, pe baza unui libret, cu participarea soliștilor, corului și orchestrei.

Baletul e un gen muzical-coregrafic scenic în care conținutul dramatic este exprimat prin dans și muzică orchestrală.

Opereta e un gen de teatru muzical de divertisment, derivat din operă, caracterizat prin alternarea dialogului cu piese vocale, ansambluri și dansuri.

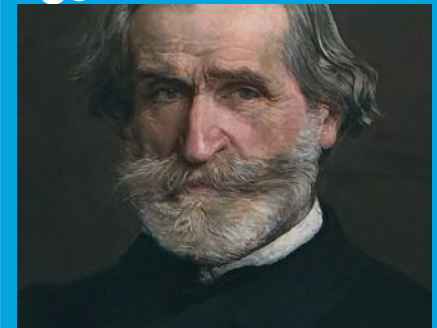
Reflectează

♦ Verdi a fost considerat un simbol național al Italiei. Wagner a fost considerat un simbol național al Germaniei. De ce muzica de operă poate avea această forță politică?

♦ Verismul italian aducea în operă poveștile oamenilor obișnuiți. Era un gest revoluționar în 1890. Astăzi, ce gen de artă face același lucru – aduce „oamenii obișnuiți” în centru?

♦ Baletul romantic se inspiră frecvent din basme, legende și povești fantastice (*Lacul lebedelor*, *Spărgătorul de nuci*). Din ce motive crezi că baletul este perceput și astăzi ca un gen mai elitist decât opera?

♦ Opereta vieneză reprezenta una dintre cele mai populare forme de divertisment urban din anii 1880. Ce forme de spectacol îndeplinesc astăzi un rol asemănător în cultura contemporană? Argumentează printr-un exemplu concret.

PORTRET DE COMPOZITOR

Giuseppe Verdi (1813–1901), compozitor italian al secolului al XIX-lea, este considerat părintele operei italiene și una dintre figurile centrale ale operei romantice. Muzica sa transformă opera într-un spectacol dramatic de mare intensitate emoțională, bazat pe melodie vocală expresivă, conflict scenic și forță corală.

Creația sa include opere precum: *Nabucco* (1842), *Rigoletto* (1851), *Il Trovatore* (1853), *La Traviata* (1853), *Aida* (1871), *Otello* (1887) și *Falstaff* (1893), lucrări devenite repere ale repertoriului liric universal.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Viena era **capitala muzicală** a divertismentului european. Familia Strauss devine simbolul muzicii de divertisment vienez prin creația de valsuri, polci și alte dansuri de salon. **Johann Strauss-fiul** (1825–1899), supranumit „Regele valsului”, compune peste 500 de lucrări, dintre care cea mai celebră este *Dunărea albastră* (1866), devenită simbol muzical al Austriei și interpretată anual în Concertul de Anul Nou al Filarmonicii din Viena.

Tot Strauss-fiul transformă opereta vieneză într-un gen internațional prin *Die Fledermaus* (*Liliacul*, 1874), spectacol care combină **dialogul vorbit, valsul, ariile și comedia**. În aceeași perioadă, Jacques Offenbach dezvoltă opereta franceză la Paris. Valsul și opereta arată o altă față a Romantismului: nu doar dramă și pasiune, ci și dans, eleganță și divertisment urban.

Jurnal de audiție

Accesează online și vizionează următoarele secvențe muzicale. Pentru fiecare lucrare, completează fișa de audiție folosind metoda 3–2–1: 3 elemente muzicale specifice genului; 2 imagini scenice sau momente teatrale pe care ți le sugerează muzica; 1 concluzie despre felul în care muzica, vocea, dansul sau orchestra contribuie la construirea spectacolului romantic.

1. G. Verdi — „Va, pensiero” (corul sclavilor) din opera *Nabucco*;
2. G. Verdi — „La donna è mobile” din opera *Rigoletto*: arie reprezentativă pentru tehnica de *bel-canto*;
3. G. Bizet — „Habanera” din *Carmen*;
4. Richard Wagner — „Marșul tradițional” din opera *Tannhäuser*: monumentalitate orchestrală wagneriană;
5. P. Mascagni — „Intermezzo” din *Ca valleria rusticana*;
6. P.I. Ceaikovski — „Dansul Zânei Dulciurilor” din baletul *Spărgătorul de nuci*: magia baletului romantic, miniatură coregrafică;
7. J. Strauss-fiul — duetul „Brüderlein und Schwesterlein” din opereta *Die Fledermaus* (*Liliacul*) — model al operetei vienez, divertisment urban specific pentru Belle Époque.

Compară

Accesează tabelul comparativ din manualul digital și urmărește diversitatea formelor de spectacol muzical din epoca romantică. Compară opera italiană, opera germană, opera franceză, verismul italian, baletul și opereta în funcție de modul de abordare a subiectului, categoria de public vizată, dimensiunea spectacolului și caracterul muzicii. Observă cum fiecare gen reflectă o altă relație dintre muzică, teatru și societate. În final, explică în 2–3 enunțuri ce gen consideri că este mai apropiat de formele moderne de divertisment și de ce.

Analizează

Accesează online și ascultă aria *Habanera* („L'Amour est un oiseau rebelle”) din opera *Carmen* de Georges Bizet (1875) și analizează modul în care muzica construiește personalitatea personajului principal. Identifică ritmul specific de habanera, linia melodică descendentă, cromatică și rolul acompaniamentului orchestral în crearea atmosferei de seducție și mister. Observă relația dintre text și expresia muzicală, precum și intervențiile corului.

Pornind de la textul-suport din manualul digital, explică de ce *Carmen* este considerată una dintre primele femei fatale din muzica romantică și compară caracterul expresiv al acestei arii cu cel al corului „Va, pensiero” de Verdi.

Conexiuni

OPERĂ — POEZIE — PROZĂ — TEATRU

Opera și literatura — libreturile romantice. Multe opere romantice pornesc de la texte literare — piese de teatru, romane sau mituri — adaptate pentru scenă de un libretist. Giuseppe Verdi transformă opere literare ale lui Victor Hugo, Friedrich Schiller sau William Shakespeare în lucrări muzicale încântătoare precum *Rigoletto*, *Don Carlos*, *Macbeth* sau *Otello*. *La Traviata* are la bază romanul *Dama cu camelii* de Alexandre Dumas-fiul.

Georges Bizet adaptează nuvela *Carmen* de Prosper Mérimée, transformând-o într-o amplă dramă muzicală. Wagner și-a scris singur libreturile; pentru tetralogia *Inelul Nibelungilor* (patru opere cu o durată totală de aproximativ 16 ore, compuse între 1848 și 1874), el a creat propriile texte, inspirându-se din mitologia germanică și nordică și punând în practică ideea de *Gesamtkunstwerk* („operă de artă totală”), în care muzica, poezia și teatrul formează o creație unitară.

Teatrul de operă ca instituție urbană. În secolul al XIX-lea apar marile teatre de operă europene — *Royal Opera House* la Londra (reconstruit 1858), *Opera Garnier* la Paris (1875), *Festspielhaus* la Bayreuth (Wagner, 1876), *Mariinski* la Sankt-Petersburg (reconstruit 1860) —, adevărate centre culturale ale societății urbane. Opera romantică devine astfel locul de întâlnire dintre muzică, literatură, teatru, dans și scenografie, rol apropiat astăzi de cel al cinematografiei.

16

Curente naționale și identitate culturală

Romantismul a inventat „eul liric” – subiectivitatea individuală în muzică. Dar, la mijlocul secolului al XIX-lea, descoperă ceva și mai important: „noi” – colectivul, comunitatea unei națiuni cu limbă, istorie și folclor proprii. Între 1840 și 1900 iau naștere statele naționale moderne – Italia (1861), Germania (1871), România (1859/1918) – și, simultan, muzicile naționale care le exprimă. Bedřich Smetana compune *Vltava* pentru Boemia, Modest Mussorgski pune Rusia pe note, Edvard Grieg descoperă muntele norvegian, Ciprian Porumbescu și George Enescu construiesc o muzică românească cu rădăcini în folclor. În această lecție vei descoperi modul în care muzica devine instrument al identității culturale.

Amintește-ți

În **Lecția 13** ai descoperit Romantismul ca expresie a emoției personale (Chopin, Schubert, Schumann).

În **Lecția 14** ai analizat relația specială dintre muzică și poezie (Schubert pe versuri de Goethe, Eminescu în liedul românesc).

Când un compozitor scrie nu doar despre sufletul lui, despre un text al unui poet, ci despre întregul lui popor (limba, dansurile, legendele, peisajul), ce se întâmplă cu muzica sa? Răspunsul: muzica sa devine muzică națională.

Descoperă

1. Accesează online lucrarea *Vltava (Moldau)* din ciclul *Patria mea* (1874) de Bedřich Smetana și ascultă primele 12 minute, urmărind programul compozitorului: călătoria râului de la izvoare și până la intrarea triumfătoare în Praga. Notează felul în care orchestra, tempoul, dinamica și caracterul muzicii contribuie la construirea acestei imagini sonore.

2. Redactează o scurtă sinteză (8-10 rânduri) despre modul în care Smetana transformă peisajul într-o poveste muzicală și despre legătura lucrării cu identitatea națională cehă.

TREI AXE GEOGRAFICE ALE CURENTELOR NAȚIONALE

Accesează în manualul digital textul-suport și realizează o sinteză comparativă a celor trei spații muzicale romantice: Europa Centrală, Rusia și România.

În redactarea sintezei, urmărește: compozitorii reprezentativi ai fiecărei regiuni; lucrările emblematice menționate în text; elementele prin care muzica exprimă identitatea națională (folclor, dansuri populare, teme istorice, peisaje, legende, ritmuri specifice); diferențele de stil dintre muzica Europei Centrale, muzica rusă și școala românească.

Încheie cu un paragraf de reflecție (8-10 rânduri) în care să explici de ce Romantismul a favorizat apariția muzicilor naționale.

Reține

Curente naționale ale Romantismului târziu (cca. 1840–1900) urmăresc exprimarea identității unei națiuni prin muzică inspirată din folclor, dansuri tradiționale, istorie și peisaje locale. Compozitorii folosesc melodii, ritmuri folclorice și elemente programatice pentru a crea un stil național recognoscibil. Formele reprezentative sunt **poemul simfonic** – lucrare orchestrală într-o singură parte, inspirată de un program literar, filozofic sau descriptiv; **suita simfonică** – ansamblu de piese orchestrale unite printr-o idee comună; **rapsodia** – lucrare de formă liberă, construită pe teme populare sau cu caracter improvizatoric; și **opera națională** – operă compusă în limba unei națiuni și inspirată din istoria, folclorul sau tradițiile sale.

Reflectează

◆ Smetana compune *Vltava* (1874) după ce își pierde auzul, asemenea lui Beethoven. Cum poate un compozitor surd să „picteze” prin muzică un peisaj căruia nu îi aude sunetele?

◆ Muzica lui Modest Mussorgski era considerată de contemporani „prea rusească”, iar după moartea sa mulți editori au încercat să o adapteze stilului occidental. Astăzi, versiunile originale sunt preferate publicului meloman. Ce sugerează această situație privitor la ideea de autenticitate și de identitate culturală în artă?

◆ Mai există astăzi o legătură între muzica populară contemporană și folclorul valorificat de George Enescu în *Rapsodia română nr. 1*? Argumentează.

◆ Dacă un compozitor român ar crea astăzi o muzică „națională”, ce elemente ar putea folosi: doine, colinde, muzică urbană contemporană sau modele inspirate din tradiția lui Enescu și Tiberiu Brediceanu? Care variantă ți se pare mai apropiată de identitatea culturală românească actuală?

Exersează

1. Interpretează după auz tema principală „Mugur, mugurel”, vechi cântec al pandurilor lui Tudor Vladimirescu, urmărind linia melodică, ritmul specific cântecului popular și caracterul expresiv al interpretării. Accesează online varianta audio în interpretarea formației Anton Pann.

Mugur, mugurel

după Anton Pann (1790–1854)

2. Accesează în manualul digital fragmentul din *Rapsodia română nr. 1* în *La major*, op. 11 (1901) de George Enescu, care prelucurează melodia „Mugur, mugurel” și identifică: instrumentele care prezintă melodia; modul în care Enescu transformă tema populară prin orchestrație, dinamică și schimbări de tempo; secvențele cu caracter de horă, sârbă sau doină; efectul expresiv al finalului accelerat asupra întregii lucrări.

Analizează

1. Ascultă în manualul digital fragmentul din *Rapsodia ungară nr. 2* în *Do# major* de Franz Liszt.

2. Accesează schema tematică a lucrării și ascultă integral rapsodia. Identifică contrastele dintre episoadele lente și cele dansante, transformările de tempo și dinamică și rolul lor în amplificarea energiei muzicale. Observă felul cum Liszt leagă succesiv melodiile populare și transformă caracterul popular într-o construcție amplă și spectaculoasă.

La final, redactează o scurtă analiză despre modul în care rapsodia exprimă identitatea muzicală națională.

Conexiuni

MUZICĂ – LITERATURĂ – ISTORIE – IDENTITATE

Romantismul național și nașterea României moderne

Romantismul național din muzică se dezvoltă împreună cu literatura și mișcările politice care contribuie la formarea României moderne în secolul al XIX-lea.

Personalități precum **Vasile Alecsandri** (1821–1890), **Mihail Kogălniceanu** (1817–1891) și **Mihai Eminescu** (1850–1889) valorifică limba, istoria și folclorul românesc în construirea identității culturale naționale. *Hora Unirii* devine simbol muzical al idealului unirii, iar creația lui Eminescu influențează generații de compozitori români.

Folclorul devine o importantă sursă de inspirație. **George Enescu** (1881–1955) integrează melodii și ritmuri tradiționale în lucrări precum *Rapsodiile române*, contribuind la afirmarea unei identități muzicale românești moderne. După Marea Unire din 1918, muzica, literatura și cultura participă împreună la definirea imaginii noii României.

Jurnal de audiție

Ascultă următoarele lucrări reprezentative pentru romantismul național:

1. Bedřich Smetana – *Vltava* (Moldau);
2. Modest Mussorgski – *Tablouri dintr-o expoziție* (fragmente);
3. Antonín Dvořák – *Simfonia nr. 9 „Din lumea nouă”* (Largo);
4. Franz Liszt – *Rapsodia ungară nr. 2*;
5. Ciprian Porumbescu – *Balada pentru vioară și pian*.

Pentru fiecare audiție, completează în portofoliu folosind metoda 3–2–1: 3 elemente muzicale care sugerează caracterul național al lucrării; 2 imagini, emoții sau stări transmise de muzică; 1 concluzie despre modul în care compozitorul transformă identitatea culturală în muzică.

La final, compară lucrările și observă diferențele dintre peisajele sonore ceh, rus și românesc.

EVALUARE CONTINUĂ

**Creează/
Experimentează**

RECAPITULARE

MICRO-LIEDUL TĂU ROMÂNESC

În echipe de 2-3 elevi, compuneți un micro-lied romantic pe text românesc. Alegeți 4 versuri ale unui poet român (Eminescu, Bacovia, Blaga, Pillat, Stănescu) sau scrieți propriile versuri pe teme romantice precum dorul, iubirea, noaptea sau natura.

Compuneți o melodie scurtă (8-12 măsuri) care să exprime emoția textului și alegeți tonalitatea potrivită atmosferei. Adăugați un acompaniament simplu (pian, chitară sau aplicație digitală) și interpretați liedul folosind mijloace romantice precum *rubato*, dinamică expresivă și frazare emoțională. Prezentați creația în fața clasei (2-3 minute).

Reflecțați apoi asupra relației dintre text și muzică: felul cum transmite melodia emoția versurilor și ce mijloace expresive ați folosit.

Realizați și o înregistrare audio sau audio-video a micro-liedului, la care puteți adăuga o imagine sau ilustrație inspirată de atmosfera poemului.

Observarea sistematică a activității și a comportamentului: Pe parcursul pregătirii și prezentării micro-liedului, observați contribuția membrilor echipei la realizarea creației. Completați în manualul digital fișa de observație a activității și notați pentru un coleg două puncte forte și o recomandare.

Portofoliu

Verifică dacă în portofoliul tău se află:

- ✓ jurnalul de audiție al fiecărei lecții cu metoda 3-2-1;
- ✓ analiza liedului *Erkönig* de Schubert pe versuri de Goethe (relația text-muzică);
- ✓ fișa de audiție muzicală dramatică;
- ✓ tabelul comparativ al curentelor naționale;
- ✓ partitura și înregistrarea „micro-liedului tău românesc” (din evaluarea curentă).

EVALUARE

Subiectul I (30 puncte – câte 5 puncte pentru fiecare răspuns corect)

Completează spațiile libere cu termenul potrivit:

1. Romanticismul muzical s-a dezvoltat aproximativ între anii 1820 și
2. Liedul este o lucrare muzicală pentru voce solo și, scrisă pe text poetic.
3. Compozitorul reprezentativ al Romanticismului, autor al unor nocturne, mazurci și poloneze, este Frédéric
4. Corul „Va pensiero” din opera *Nabucco* aparține compozitorului italian Giuseppe
5. Curentele naționale romantice valorifică folclorul, temele istorice și legendele ale fiecărei națiuni.
6. Compozitorul român autor al *Rapsodiilor române* și al operei *Œdipe* este George

Subiectul II – Reflexivitate / Sinteză (60 puncte – câte 20 de puncte pentru fiecare cerință)

Redactează un text de 10-12 rânduri în care să sintetizezi parcursul **Unității 5 – Romanticismul**, răspunzând la următoarele cerințe:

- ◆ Identifică minimum 2 elemente comune care leagă cele 5 lecții ale unității.
- ◆ Exemplifică, printr-o lucrare audiată în această unitate, cum reușește muzica romantică să transmită o emoție sau conceptul de identitate (individuală sau colectivă).
- ◆ Identifică o trăsătură romantică (exprimarea emoției personale, integrarea muzicii cu poezia, valorificarea folclorului sau dramatizarea operei) și explică modul în care aceasta se regăsește într-o piesă muzicală, un film sau o altă creație artistică actuală preferată de tine. Oferă un exemplu concret.

Se acordă 10 puncte din oficiu.

Pentru autoevaluare, verifică răspunsurile și baremul detaliat pentru subiectul II în varianta digitală.

17

Produs artistic inspirat dintr-o lucrare audiată

Aceasta este ultima lecție a anului. Am parcurs împreună 5 unități – Antichitate și Ev Mediu (U1), Renaștere (U2), Baroc (U3), Clasicism (U4) și Romanticism (U5). Am ascultat zeci de lucrări, am învățat să recunoaștem stilurile, am înțeles compozitori și am compus mini-piese proprii. Acum, în proiectul final, vei alege o lucrare muzicală care te-a impresionat în cursul anului și vei crea, pornind de la ea, un produs artistic personal – colaj sonor, podcast, clip video, reinterpretare sau prezentare multimedia. Va fi o sinteză a tot ce ai învățat și o expresie a vocii tale artistice.

CELE ȘAPTE VARIANTE PENTRU PROIECTUL TĂU

Accesează în manualul digital secțiunea „Cele șapte variante pentru proiectul tău” și analizează fiecare tip de produs artistic propus: **colaj sonor, podcast, videoclip, reinterpretare muzicală, prezentare multimedia, reinterpretare coregrafică și compoziție proprie.**

Pentru fiecare variantă, identifică: ce tip de competențe artistice și digitale dezvoltă; ce mijloace de expresie folosește (muzică, imagine, dans, montaj audio-video, creație digitală etc.); ce lucrări sau compozitori studiați în cursul anului s-ar potrivi cel mai bine aceluia format; ce aplicații sau softuri pot fi utilizate pentru realizarea proiectului.

La final, alege varianta pe care dorești să o realizezi și redactează un text scurt (5-7 rânduri) în care să notezi: de ce ai ales acel tip de proiect; ce lucrare muzicală sau compozitor vei folosi; ce mesaj sau atmosferă dorești să transmiți prin creația ta.

Amintește-ți

Pe parcursul anului am explorat 5 mari unități tematice și 16 lecții dedicate istoriei muzicii europene:

- ♦ **Muzica și comunitatea:** monodia, muzica Antichității și a Evului Mediu – cântul gregorian, bizantin, trubaduri;
- ♦ **Muzica și expresia umană:** Renașterea – polifonie, madrigal, atelier renașcentist;
- ♦ **Muzica, puterea și emoția:** Barocul – contrastul, intenția artistică și relația dintre muzică și autoritate;
- ♦ **Muzica și echilibrul formei:** Clasicismul și ordinea discursului muzical, Iluminismul și viața muzicală europeană;
- ♦ **Muzica și identitatea:** Romanticismul – emoția artistică, liedul, muzica dramatică (operă, balet, operetă) și curențele naționale.

La finalul acestui parcurs, reflectează: Care dintre lucrările, compozitorii sau stilurile studiate te-a impresionat cel mai mult? Cum ai putea transforma această experiență într-o creație personală și originală?

Descoperă

Descoperă câteva moduri prin care artiștii contemporani transformă muzica clasică în produse artistice moderne. Analizează exemplele propuse și observă modul în care aceeași lucrare poate fi reinterpretată sau redescoperită prin intermediul tehnologiei, imaginii, podcastului, remix-ului sau al videoclipului.

1. **Colaj sonor / lucrare clasică reinterpretată.** Exemple: Wendy Carlos – *Switched-On Bach* (1968), interpretări ale lui Bach la sintetizator Moog; *Beethoven's 5 Secrets* – The Piano Guys (Beethoven + OneRepublic).

2. **Podcast tematic muzical.** Exemple: *Aproape de muzică* (Radio România Cultural) – episoade dedicate unei lucrări sau unui compozitor, cu explicații și fragmente muzicale.

3. **Videoclip / scurt-metraj cu muzică clasică.** Exemple: *Fantasia* (Walt Disney, 1940); canalul YouTube: *TwoSet Violin*.

4. **Reinterpretare / cover / remix.** Exemple: Tiësto – remix după *Adagio for Strings* (Samuel Barber); *Apocalyptica* – reinterpretări pentru violoncele ale unor piese ale trupei Metallica.

5. **Prezentare multimedia integrată.** Exemple: videoclipurile TED-Ed despre muzică și creativitate, care combină animația, explicația și fragmentele muzicale.

Compară

Accesează tabelul comparativ din manualul digital și analizează caracteristicile fiecărei variante de proiect. Compară nivelul de dificultate, timpul de realizare, resursele necesare și tipul de competențe implicate, pentru a alege forma de proiect cea mai potrivită intereselor și abilităților tale.

Exersează**Pregătirea proiectului****ETAPA 1 – Alegerea proiectului (10–15 minute, în clasă)**

Alege lucrarea muzicală care te-a impresionat cel mai mult dintre cele studiate în acest an. Analizează variantele de proiect și selectează formatul potrivit intereselor și abilităților tale. Dacă lucrezi în echipă, formează un grup de 2–3 elevi și comunicați profesorului conținutul lucrării și varianta de proiect aleasă.

ETAPA 2 – Cercetarea și documentarea (acasă, 2–3 zile)

Reascultă lucrarea aleasă și consultă manualul sau alte surse de documentare. Notează idei, emoții și cuvinte-cheie sugerate de muzică și selectează materialele necesare proiectului. Dacă lucrezi în grup, împărțiți sarcinile și planificați activitatea.

ETAPA 3 – Realizarea produsului artistic (acasă, 1–2 săptămâni)

Realizează produsul final: înregistrare audio/video, prezentare multimedia, reinterpretare muzicală, coregrafie sau compoziție proprie. Revizuieste proiectul, îmbunătățește elementele care pot fi dezvoltate și cere feedback înainte de forma finală. Pregătește și o scurtă prezentare orală (3–5 minute).

ETAPA 4 – Prezentarea finală (în clasă)

Prezintă-le proiectul colegilor și explică alegerea lucrării și ideea artistică. Participă la discuția de după prezentare și încarcă proiectul în portofoliul digital sau pe platforma clasei.

Reține

Cerințe și standarde pentru proiectul final: Indiferent de varianta aleasă, proiectul trebuie să respecte câteva criterii esențiale:

1. Piesa-sursă clar identificată – alege maximum trei lucrări dintre audițiile studiate și menționează corect compozitorul, titlul și perioada sau genul muzical în fiecare caz.
2. Relație personală cu lucrarea – notează ce emoții, imagini sau idei ți-a transmis muzica și de ce ai ales-o.
3. Produs artistic original – proiectul trebuie să includă o contribuție personală: comentariu, montaj, reinterpretare, imagine, dans, animație sau creație proprie.
4. Respectarea drepturilor de autor – menționează sursele folosite pentru fragmentele audio, video sau imagini.
5. Prezentarea finală – proiectul va fi prezentat în clasă printr-o scurtă explicație (3–5 minute) și produsul artistic realizat. În evaluare se va ține cont de creativitate și de legătura cu muzica studiată.

PLAYLISTUL ANULUI

Accesează în manualul digital secțiunea de recapitulare a anului și explorează sinteza lucrărilor audiate și a portrețelor de compozitori studiate pe parcursul celor cinci unități. Reascultă fragmentele muzicale, recitește informațiile esențiale despre compozitori și observă evoluția stilurilor muzicale – de la monodia medievală până la Romantismul național și muzica dramatică.

În timp ce parcurgi materialele digitale, notează: lucrarea care te-a impresionat cel mai mult; compozitorul de care ai simțit cea mai mare apropiere artistică; stilul muzical pe care îl recunoști acum cel mai ușor; o idee sau o emoție pe care ai dori să o valorifici în proiectul final.

Reflectează**Observarea sistematică a activității și a comportamentului tău pe parcursul realizării proiectului final**

Completează în manualul digital fișa de observație și reflectează asupra participării, colaborării, creativității și progresului tău. În evaluarea proiectului vei urmări:

- ♦ coerența cu sursa muzicală (25%);
- ♦ adecvarea expresiei artistice (25%);
- ♦ originalitatea și creativitatea (25%);
- ♦ calitatea tehnică și prezentarea (25%).

Autoevaluare: Analizează modul în care ai contribuit la realizarea activităților, ai colaborat cu colegii și ai valorificat cunoștințele și competențele dobândite pe parcursul anului. Accentul este pus pe implicare, progres și autenticitatea contribuției personale.

Rezolvarea testelor de evaluare și autoevaluare (itemi obiectivi și semiobiectivi)

Introducere Autoevaluare (p. 8):

1. timbrul; 2. coarde/instrumente de suflat din lemn sau alamă/percuție; 3. patru timpi; 4. opera; 5. două pătrimi; 6. mezzoforte; 7. instrumentelor cu coarde; 8. B; 9. soprană; 10. neocazional.

U1 Evaluare (p. 18): I. 1. melodică; 2. gregorian; 3. critică politică și socială; 4. carola; 5. socială. II. 1. A; 2. F; 3. A; 4. A; 5. F.

U2 Evaluare (p. 28): I. 1. b; 2. b; 3. c; 4. b; 5. c; 6. a.

U3 Evaluare (p. 38): I. 1. b; 2. b; 3. c; 4. b; 5. b; 6. b.

U4 Evaluare (p. 48): I. 1. b; 2. b; 3. b; 4. b; 5. b; 6. b.

U5 Evaluare (p. 61): I. 1. 1900; 2. pian; 3. Chopin; 4. Verdi; 5. naționale; 6. Enescu.

Repertoriu de cântece

Vrei să cânti mai mult?

În manualul digital găsești partituri vocale pentru studiu individual sau în grup, lucrări canonice și contemporane, din muzica românească și internațională pe care le poți aborda oricând.

Moment de reflecție

Notă: Autoevaluează-ți parcursul de învățare din acest an școlar. Marchează cu X nivelul asimilat: S – satisfăcător, B – bine, FB – foarte bine.

Unitatea	Achizițiile mele	S	B	FB
U1. <i>Muzica și comunitatea</i>	Interpretez o monodie și compar cântul gregorian, cel bizantin și cântecul trubaduresc.			
	Analizez rolul muzicii în comunitatea antică și medievală, identificând funcțiile acesteia.			
	Realizez conexiuni între monodia medievală, lirica trubadurilor și formele de dans medieval.			
U2. <i>Muzica și expresia umană</i>	Recunosc polifonia și principiul imitației; identific madrigalismul.			
	Compar motetul sacru, madrigalul italian și <i>chanson</i> -ul francez.			
	Realizez conexiuni între muzica, poezia și pictura Renașterii și interpretez un canon vocal.			
U3. <i>Muzica, puterea și emoția</i>	Identific contrastul ca principiu definitoriu al Barocului și argumentez intenția artistică.			
	Interpretez o lucrare muzicală barocă atent la dinamică, articulație și frazare.			
	Compar diferențele stilistice dintre Bach, Vivaldi și Händel și analizez relația muzică-autoritate.			
U4. <i>Muzica și echilibrul formei</i>	Recunosc principiile Clasicismului și identific elementele constructive ale unei lucrări clasice.			
	Descriu structura frazei pătrate (4 + 4 măsuri).			
	Compar stilurile celor trei clasici vienezi și analizez rolul Iluminismului în viața muzicală.			
U5. <i>Muzica și identitatea</i>	Recunosc Romantismul ca expresie a eului individual și a identității colective; analizez liedul.			
	Compar stilurile romantice naționale și realizez conexiuni cu pictura și filozofia epocii.			
	Formulez opinii argumentate despre rolul muzicii în identitatea culturală și realizez un proiect multimedia.			

ANTOANETA IOANA LUCHIAN

EDUCAȚIE MUZICALĂ

Trunchi comun (TC), toate filierele, profilurile
și specializările/calificările profesionale –
clasa a IX-a

ISBN: 978-630-6679-34-8

9 786306 679348

www.edituracorint.ro